

AVVA JUSTIN ČELIJSKI  
TUMAČENJE DRUGE POSLANICE SOLUNJANIMA  
SVETOG APOSTOLA PAVLA

UVOD  
PRVA GLAVA  
DRUGA GLAVA  
TREĆA GLAVA

**U v o d**

[sadržaj](#)

Jedino u Crkvi zna se vrednost i smisao vremena, jer jedino Crkvom vreme dobija pravi smisao svoga postojanja. Radi čega postoji vreme? Da nas uvede u večnost, - odgovara Crkva. Samo povezano s večnošću u Bogočovečanskom telu Hristovom, vreme dobija svoju pravu vrednost i svoj opravdani, bogodani smisao. A gde je Bogočovek - tu je sva božanska večnost. Vreme u Crkvi, to je vreme u Hristovoj večnosti, jer u Hristovoj bogočovečnosti. Živeći tom večnošću, tom bogočovečnošću vreme i dobija svoju večnu vrednost i otkriva svoj bogodani večni smisao: jer je i ono sazdano Logosom i radi Logosa (sr. Kol. 1,16; Jn. 1,3). Otuda je i logika i logos vremena u Bogu Logosu; u Njemu se izmirilo vreme sa božanskom večnošću, sa kojom se bilo posvađalo i neprijateljstvovalo grehom i smrću i đavolom (sr. Kol. 1,20; Ef. 1,10.23). Nama ljudima, zemnorodnim bićima, daje se na zemlji život najpre u vremenu, da nas vreme pričesti večnošću, i Hristovom bogočovečnošću iskrcava na obalu božanske večnosti. Kršteni Crkvom u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, mi još ovde na zemlji, u vremenu i prostoru, živimo božanskom večnošću i osećamo kroz blagodatnu bogočovečnost kako u nama živi život večni. Duhovna čula kojima mi to neprestano osećamo jesu svete bogočovečanske vrline: vera, ljubav, nada, molitva, post, smirenost, i ostale.

Vera iskrcava naše biće na obalu Hristove večnosti kroz Hristovu blagodatnu bogočovečnost. Tako isto i bogočovečanska ljubav iskrcava naše biće na obalu večnosti; tako i svaka bogočovečanska vrlina; tako i svaka bogočovečanska sveta tajna, počevši sa svetom tajnom krštenja, koja nas i uvodi u sve ostale svete tajne i svete vrline. Ustvari, svaki hrišćanin živeći u vremenu živi večnim, jer živi bogočovečnim. A sve što je Hristovo - večno je. I mi življenjem u Hristu i Hristom, ustvari ovečnujemo sebe, svoje biće: otimamo ga od svake smrti i svega smrtnog, jer ga otimamo od svakog greha i od svega grehovnog. U svakom grehu je po jedna smrt. A smrt i jeste najveći neprijatelj naše večnosti, naše bogočovečnosti. Otuda je sav život nas hrišćana na zemlji - borba za život večni, stalna borba sa svakim grehom, sa svakom smrću, sa svakim đavolom (sr. 1. Tim. 6,12; Ef. 6,10-18). A ta borba - to je povorka neprekidnih muka i nevolja i stradanja. Svaki greh radi toga živi: da nas namuči, i da nam ukrade iz duše nešto večno, nešto Hristovo, nešto bogočovečno. I smrt radi toga živi, i bori se s nama: da nam ukrade, ako je moguće, svu besmrtnost, sve besmrtno što nam Gospod Hristos neprestano daruje kroz svete tajne i svete vrline. Kroz tu neprekidnu borbu za život večni mi gredimo ka Carstvu Večnoga, i kroz sve muke i rane koje zadobijamo u toj borbi (sr. 2. Sol. 1,4-5).

U licu Bogočoveka Hrista javio se jedini istiniti Bog rodu ljudskom: na smrt i pogabao svima lažnim bogovima, i svima njihovim lažnim istinama i lažnim pravdama i lažnim lepotama i lažnim ljubavima i lažnim idejama i lažnim naukama i lažnim filozofijama i lažnim umetnostima i lažnim kulturima i lažnim civilizacijama i lažnim verama. I pred Njim i oko Njega stalno padaju i propadaju lažni bogovi, lažne istine, lažne nauke, lažne filosofije, lažne kulture: svi izumi lažnih bogova, i starih i novih, i prošlih i sadašnjih i budućih, i svih njihovih lažnih mesija i lažnih proroka i lažnih učitelja i lažnih spasitelja. Nasuprot ovaploćenom Bogu u Bogočoveku, postepeno se izgrađuje i ovaploćuje laž i neistina i nepravda, postepeno se rađa i porađa i ovaploćuje Zlo, postepeno se sva zla zgušnjavaju u jednu ličnost, koja će biti najpotpunije ovaploćenje Zla u zemaljskom svetu, nasuprot ovaploćenom božanskom Dobru - Hristu. Svi se gresi polako i uporno i planski stižu kroz bezbroj hristoboraca u jedan greh, svegreh, koji će se najzad ovaplotiti u jednom čoveku, koji će se javiti kao "*čovek greha*" (2. Sol. 2,3), čovek svegreha, čovek bezakonja, čovek svebezakonja. To će biti đavočovek nasuprot Bogočoveku. Njegova misija, svrha, cilj, svecilj biće? Potisnuti Bogočoveka i zacariti đavočoveka: svuda, na svima prestolima koje zemlja ima i stvara, i može imati i može stvarati (sr. 2. Sol. 2,4). A najpre: na prestolu ljudskih duša, ljudskih savesti, ljudskih volja.

Bogočovek i đavočovek, Hristos i Antihrist, - eto između toga se kreće sva istorija roda ljudskog kao celine, i istorija svakog ljudskog bića kao jedinke. Svaki čovek je ili sa jednim ili sa drugim; trećega nema. Ti ideš, nesumnjivo ideš za Hristom kroz svako evanđelsko dobro; ali isto tako, ti nesumnjivo ideš za Antihristom kroz svako đavolsko zlo. A zlo? Uvek je đavolsko, uvek je od đavola, jer je on prvobitni i glavni tvorac svakoga zla, a čovek je samo njegov saradnik i sledbenik. Ni tvoje zlo, ni tvoje dobro, nije kratko, već te nesumnjivo povezuje ili sa Bogom u Hristu, ili sa đavolom u Antihristu. I tvoje zlo ima svoj blesak, svoju "veličanstvenost", svoju grandioznost, svoju tajanstvenu zavodljivost. "*Tajna bezakonja*" (2. Sol. 2,7) zavodnički vešto ume da golica čovekovu dušu, da je mami, da je namami, da je omaje, omađija, općini. I tada čovek smatra da radi nešto veliko, nešto ogromno, nešto grandiozno, poput Fausta! Antihrist će raspolagati demonskom čudotvornom silom: da bi sablaznio, ako je moguće, i izbrane. On će svoje zlo obući u svoje munje, u svoje gromove, u svoja sunca, u svoja čudesa. Jer će sav njegov dolazak i život i rad među ljudima na zemlji biti "*po činjenju Sataninu sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima*" (2. Sol. 2,9). Bavočovek - čudotvorac, nasuprot Bogočoveku čudotvorcu! Antihrist - čudotvorac, nasuprot Hristu čudotvorcu! Sve će on činiti, samo da sobom zameni Hrista: u dušama ljudskim, u savestima ljudskim, u životima ljudskim, u istoriji ljudskoj.

A ljudi - između Bogočoveka i đavočoveka, između Hrista i Antihrista? O, oni raspolažu ogromnom, božanskom silom. Kojom? Slobodom: da se slobodno opredele za Hrista ili Antihrista, za Bogočoveka ili đavočoveka. A pred njima je sav Bog, jedini istiniti Bog sa Svojom Večnom Božanskom Istinom, Večnom Božanskom Pravdom, Večnom Božanskom Ljubavlju, Večnim Božanskim Dobrom, Večnim Božanskim Životom, pomoću kojih oslobađa čoveka, ljude, od svakoga greha, od svake smrti, od svakog đavola, i uvodi ih u Carstvo Božje, u Svoju čudesnu božansku večnost kroz Svoju Bogočovečnost = kroz Crkvu; i pred njima je - sav đavo, sa svojim lažnim istinama, lažnim pravdama, lažnim ljubavima, lažnim dobrima, iza kojih stoji sav pakao, sa bezbožjem, sa bezverjem, sa svakom hulom i svakim zlom. No tebe, nema vlasti da primora ni Bogočovek ni đavo; sloboda - to je tvoja vrhovna moć, tvoja svemoć, čoveče! Biraj: Hrista ili Antihrista, Bogočoveka ili đavočoveka! Izbor tvoj zavisi od tebe, samo od tebe.

Verovati istini, ili ne verovati, zavisi od tebe (2. Sol. 2,12). A vera u istinu, ona jedino i spasava Duhom Svetim od zla, od greha, od đavola, od đavočoveka, od Antihrista.

Vera u istinu? To je život u istini i radi istine. A istine nema mimo Istinu, mimo jedinog istinitog Boga i Gospoda, koji nam je Sobom doneo svu Istinu svih svetova, iz koje se roje sve istine u čovečanskom svetu koje nisu lažne. Sva Istina = sav Bogočovek je u Crkvi Svojoj, koja je "stub i tvrđava istine" (1. Tim. 3,15). A život u Crkvi je sav u Duhu Svetom, u sveživotvornoj blagodati Svete Trojice. Ta blagodati, pomoću vere i ostalih svetih vrlina i svetih tajni udružena sa ljudskom slobodom volje, i sačinjava sveto življenje, a sveto življenje i jeste sveto predanje, koje je kao blagodati potok poteklo Duhom Svetim na dan Svete Pedesetnice, i sve ljude Hristove vere nosi u večni život, jer teče i otiče u život večni (sr. 2. Sol. 2,15; Jn. 4,14; 7,38-39).

---

#### NAPOMENE:

1. Pri korekciji ovog avinog "Tumačenja 2. poslanice Solunjanima Sv. apostola Pavla" koristili smo izdanje manastira Čelije kod Valjeva, Beograd 1986; a za korekciju starogrčkog teksta poslanice koristili smo: Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ "Ο ΣΩΤΗΡ" ΑΘΗΝΑΙ – ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1980, i internet izdanje Myriobiblos Home of the Greek Bible Library of the Church of Greece, na linku: <http://www.myriobiblos.gr/bible/nt2/default.asp> (Zor. A. St.).
2. Videti Pogovor na kraju knjige "Tumačenje Poslanice Prve i Druge Korićanima Sv. Apostola Pavla" (izd. Man. Čelije, Beograd, 1983, str. 481-492), koji u svemu važi i za ovo izdanje. - Prim. urednika.

#### 1,1-12

[sadržaj](#)

*2. Sol. 1,1-12: 1 Pavle i Silvan i Timotej crkvi Solunskoj u Bogu Ocu našem i Gospodu Isusu Hristu: 2 blagodati vam i mir od Boga Oca našega i Gospoda Isusa Hrista. 3 Dužni smo svagda zahvaljivati Bogu za vas, braćo, kao što je pravo, jer vera vaša veoma raste, i množi se ljubav*

*svakoga od vas među vama, 4 tako da se mi sami hvalimo vama po crkvama Božjim, zbog trpljenja vašeg i vere vaše u svima vašim gonjenjima i nevoljama koje podnosite. 5 To je dokaz pravednoga suda Božjeg, da se udostojite carstva Božjeg, za koje i stradate. 6 Jer je pravedno u Boga da vrati muke onima koji vas muče, 7 a vama koje muče pokoj s nama kad se Gospod Isus pojavi s neba s anđelima sile svoje, 8 u ognju plamenome, da kazni one koji ne poznaju Boga i one koji ne slušaju evanđelje Gospoda našeg Isusa Hrista. 9 Oni će biti kažnjeni večnom pogibli od lica Gospodnjega i od slave sile njegove, 10 kad dođe u onaj dan da se proslavi u svetima svojim i da bude divan u svima koji ga verovali, jer ste poverovali svedočanstvu našem.*

*11 Za ovo se i molimo svagda za vas, da vas Bog naš učini dostojnima zvanja i da ispuni svako blagovolenje svoje dobrote i delo vere u sili; 12 da bi se proslavilo ime Gospoda našeg Isusa Hrista u vama, i vi u njemu, po blagodatni Boga našeg i Gospoda Isusa Hrista.*

## 1,1

Ma s koje strane pristupao *Crkvi*, ona je uvek sva od Oca kroz Sina u Duhu Svetom. To važi za Crkvu kao celinu, a i za svaku pomesnu crkvu. Crkva je trojična i po prirodi i po delatnosti: sva joj je duša trojična, trojicelika, sva savest, sva volja, sva delatnost; sve što je njeno projavljuje se od Oca kroz Sina u Duhu Svetom; sav život njen je u javljanju te blagodatne trojičnosti, te blagodatne otrojičenosti. Svaki član Crkve živi u blagodatnoj trojičnosti, i u svakom članu Crkve živi blagodatna trojičnost. Jer se član Crkve i postaje krštenjem, pogržavanjem vascelog bića u Svetu Trojicu, pri čemu se krštavani oblači u Hrista Gospoda Duhom Svetim uz blagovolenje Oca. Na samom početku hrišćanin postaje obitalište, hram Svete Trojice, i Sveta Trojica njegovo žilište. No taj početak nosi u sebi punoću otrojičujuće blagodati, koja se daje pri svetom krštenju, da se u hrišćaninu produži kroz sav život njegov na zemlji i kroz svu večnost njegovu na nebu. Jer šta je hrišćanin? Član Crkve. A Crkva? Obitalište Svete Trojice, podobije Svete Trojice. I više: Crkva je telo ovaploćene Druge Ipostasi Svete Trojice - Gospoda Hrista, i time - večna svojina Njena. Zato biti član Crkve i znači: živeti Svetim Trojicom, neprestano otrojičujući sebe blagodaću svetih tajni crkvenih i svetih vrlina crkvenih.

Trojičnost merilo crkvenosti, pečat crkvenosti, znak crkvenosti. Sve što nije pod tim znakom, pod tim pečatom, nije crkveno, nije hrišćansko, nije evanđelsko: jer hrišćansko je, jer evanđelsko je, jer crkveno je samo ono što je od Svete Trojice i u Svetoj Trojici i na Svetoj Trojici. A pratrojičnost data je našoj duši, samom biću njenom, jer je stvorena po slici Svete Božanske Trojice. Crkvom pak data je ljudima sva Sveta Trojica: da bi ih Crkva otrojičila do najpunije mere koja je moguća za trojiceliku prirodu ljudsku. To blagodatno otrojičenje, koje je cilj svakog ljudskog bića u Crkvi, nije nešto spoljašnje za biće ljudsko, već najunutrašnjiji zahtev i potreba trijadolike duše ljudske, njen najprirodniji smisao, njena najvažnija vrednost: sva njena besmrtnost, sva večnost, sva svezrednost. Da, u samoj suštini svojoj čovek je crkva u malome. On je i stvoren kao Crkva u malome, da bi ovaploćenjem Gospoda Hrista, u Njegovom telu kao Crkvi, postao sav crkva, vascelim bićem svojim postao Hristom Crkva u velikome: crkva u svemu što sačinjava njegovo bogoliko, hristoliko, duholiko biće. Ne samo to, nego je i vascelo

mirozdaje, sa svima stvorenjima u njemu, od heruvima do crva, stvoreno Bogom Logosom kao Crkva, kosmos - Crkva, telo kome je glava Gospod Hristos (sr. Kol. 1,13-22). Tako: mala crkva u velikoj Crkvi kroz ovaploćenog Boga Logosa; i u tome večni božanski smisao svekolicke tvorevine Božje, i svake stvari posebno. U toj svevrednosti bića svog čovek se i drži slobodom svojim: slobodom vere svoje u Bogočoveka Hrista, koji je glava telu Crkve, i samo telo Crkve. Slobodnim pak grehom svojim čovek se otpađuje od Crkve; jer je greh sila koja obestrojčuje čoveka, obezbožuje, i time obescrkvuje. Čudesnom i svečudotvornom žrtvom Svojom Gospod Hristos je pobedio greh i smrt i đavola, i rodu ljudskom dao blagodatne sile u Crkvi, da sebe otrojičuje sve potpunije i potpunije, i time potiskuje greh iz sebe. A šta je greh? Greh je sve ono što nije od Svete Trojice, što ne vodi Svetoj Trojici, i što ne služi Svetoj Trojici. Crkva je sveživotvorno telo Bogočoveka Hrista, i kroz Njega i preko Njega - Svete Trojice, koja i obavlja spasenje sveta u Crkvi blagodatnim silama Svojim, koje i spasavaju svakog člana Crkve od greha i smrti i đavola, ispunjujući ga večnim životom, večnom istinom, večnom pravdom, večnom ljubavlju. Crkva je, prava Crkva "*u Bogu Ocu našem i Gospodu Isusu Hristu*". Tako i svaki član Crkve, samo je onda pravi član, ako je "*u Bogu Ocu našem i Gospodu Isusu Hristu*": ako živi u Njima i spasava sebe blagodaću i podvizima.

## 1,2

Sve božanske trojične sile u Crkvi, kojima se vrši spasenje sveta, nazivaju se i jesu *blagodat*. *Blagodat* je sva, i najmanja i najveća, uvek od Oca kroz Sina u Duhu Svetom. Ustvari, nema male blagodati, sva je blagodat velika i prevelika, jer je sva od Svete Trojice, samo se daje ljudima u potrebnim merama, prema meri njihove vere i ljubavi i ostalih podviga. Ali uvek u dovoljnoj meri, potrebnoj da čovek može pobediti u sebi svaki greh, svaku smrt, svakog zloduha. *Blagodat* je sila koja čoveka drži u granicama trojičnosti, u življenju trojičnošću, u podvigu otrojičenja, i neda mu da zastrani u vanbožje i nebožje. Neda mu, ako on svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom dobrovoljno stremi k Bogu, hoće da živi Bogom i radi Boga. Kada se slobodna volja čovekova dobrovoljno potčini *blagodati*, i živeći njome sva se oblagodati, onda čovek lako i radosno izvršuje sve zapovesti Gospodnje, ostvaruje sve podvige evanđelske, praktikuje sve svete vrline. Tada *božanski mir* silazi u njegovu dušu, "*mir* koji prevazilazi svaki um" (Flb. 4,7): jer trojična *blagodat* "čuva srca ljudska i misli ljudske u *Gospodu Isusu*" (Flb. 4,7), čuva ih i drži ih van greholjublja, van strasti, van bogobornih i bogoprotivnih prohteva i želja. Bez *blagodati* trojične nema mira biću ljudskom, savesti ljudskoj, srcu ljudskom, umu ljudskom. Samo oblagodačeno srce poseduje božanski *mir*, i oblagodačena savest, i oblagodačen um. Jedino otrojičujućom *blagodaću* biće ljudsko raste iz sile u silu, iz savršenstva u savršenstvo, koja stoje pred njim kao bogopostavljeni zadatak njegovoj bogolikoj prirodi. I sa tim otrojičenjem uporedo raste *mir* i radost spasenja, *mir* i radost vere, vere - u *Gospoda Hrista*, jedinog istinitog Boga; *mir* i radost ljubavi - ka *Gospodu*; *mir* i radost molitve - ka *Gospodu*; *mir* i radost svih hristočežnjivih podviga ka *Gospodu*: "*mir* i radost u Duhu Svetom" (Rim. 14,17; sr. Gal. 5,22-23). Jer sve Hristovo i evanđelsko ostvaruje se u srcu hrišćaninovom Duhom Svetim.

## 1,3-4

*Vera vaša?* To je sav odnos vaš prema Bogu, a preko Njega i prema svima stvorenjima Njegovim. *Veri* tvojoj Bog kaže sebe tebi, ali i sebe kaže tebi samom. Jer tek kad Bogom i iz Boga pogledaš sebe, ti ugledaš pravoga sebe, i poznaš pravoga sebe. Isto tako, kad Bogom i iz Boga pogledaš tvorevinu Božju, ti tek onda poznaš tajnu njenu i smisao i vrednost, jer ti Bog otkriva unutrašnju logosnu tajnu svake stvari, otkriva je *veri* tvojoj, *veri* koja je dušu tvoju poverila Gospodu kao Tvorcu i Domaćinu sveta, koji i vodi svaku stvar putem njenog bogonaznačenog postojanja i izživljavanja sebe. *Verom* vascelo biće čovekovo raste ka Bogu: raste duša njegova, raste savest, raste volja; i blagodaću Božjom širi se po svoj stvari, te čovek *vere* svu stvar oseća kao nešto svoje, kao deo sebe; što ustvari i jeste, jer je sva stvar logosna. I to čovek raste u sve besmrtnosti božanske, ostajući uvek pri svojoj ljudskoj prirodi. Zato hrišćaninovom usavršavanju nema mere: jedina je mera - bezmerje, jedini kraj - beskraj. No takvu *veru* omogućio je rodu ljudskom samo Bogočovek Hristos, vaistinu jedini istiniti Bog, i vaistinu jedini istiniti čovek. Postavši čovek, a ostavši savršeni Bog, On nam je dao sve što treba ljudskom biću za istinitu i pravilnu veru. Sva božanska savršenstva On je savršeno ostvario u prirodi ljudskoj, u čoveku, i time nam pokazao - On prvi i jedini - obrazac savršenog čoveka. I dao svima ljudima sva sredstva, da to savršenstvo postižu još ovde na zemlji, produžujući ga na nebu. Prvo i glavno sredstvo jeste *vera* u Njega Bogočoveka, kao u jedinog istinitog Boga i jedinog istinitog čoveka, uvek besmrtno i nadsmrtno živog u Bogočovečanskom telu Njegovom Crkvi, u kojoj su i sva životvorna i blagodatna sredstva za doživljavanje i usvajanje svih istina vere, od prve do poslednje.

Postavši Bogočovek, izvršivši bogočovečanski domostroj spasenja, osnovavši Crkvu, davši u njoj sva sredstva i sve božanske sile potrebne za spasenje svakom ljudskom biću, Gospod Hristos je dao rodu ljudskom jedinu pravu *veru*, sveobuhvatnu i svespasonosnu. Ta vera daje čoveku večnu istinu, daje večnu pravdu, daje večni život, - zar to nije istinita i prava i svespasonosna *vera*? A važnije od najvažnijeg: ona daje čoveku jedinog istinitog Boga i Gospoda, a time - zar ne daje sve i sva što je potrebno ljudskom biću u svima svetovima i u svima životima? To što nam *verom* daje Bogočovek Hristos, ne daje biću ljudskom niko od ljudi, niko od anđela, niko od nazovibogova, i ne može dati, pošto toga nema u sebi, u biću svom. Zato smo za tu *veru dužni svagda zahvaljivati Bogu*. Da, *Bogu*. Jer da On, Jedini Čovekoljubac, nije sišao među nas i postao čovek, i kao čovek na čovečanski pristupačan i ubedljiv način pokazao nam i dao nam istinitog *Boga*, mi ljudi ne bismo nikada poznali istinitog *Boga*, i nikada posedovali pravu *veru* u Njega. Eto, istiniti *Bog* je tu, među nama, i kao čovek živi večnom Božanskom istinom, večnom Božanskom pravdom, večnom Božanskom ljubavlju, večnim Božanskim životom, i sve čini našim *verom* u Njega. Zato vera naša u Njega neprestano *raste* kroza sve to i u svemu tome. To je u prirodi njenoj: *rasti* u sve bogočovečanske stvarnosti Hristove, usvajajući ih i živeći njima kao svojim besmrtnim životvornim silama. *Vera* naša *raste* našom revnošću, našom molitvom, našom ljubavlju, našom milostivošću, našim postom, našim stradanjem za Hrista; raste svakom svetom tajnom Crkve i svakom svetom vrlinom Crkve.

Na istinitu *veru* udaraju svi poklonici lažnih bogova i svi samozvani bogovi. A samozvani bogovi su demoni i svi ljudi demonskog samoljublja i demonskog samoobožavanja. Od njihovih hristobornih napada *vera* u pravih hrišćana *raste* i jača, kao što se vitko drvo bujno razvija i razrasta pod udarima vetrova i oluja. Jer kako bi u hrišćanina rasla večna Istina Hristova, a da je satanska laž ne napada kroz greholjubive ljude? i Pravda Hristova, a da je nepravda ne goni? i Ljubav Hristova, a da mržnja ne juriša na nju? Sve je to sasvim prirodno. Ali je isto tako prirodno da sve što je u čoveku večno raste kroz bogočovečno: raste, zaklonjeno njegovom revnošću ognjenom.

Povezani *verom*, hrišćani su povezani i *ljubavlju*. Jer *vera* uvek proklija *ljubavlju*, i *raste* njome. Kao što se i *ljubav* hrani *verom* koja dušu čovekovu vezuje sa *Bogom ljubavi* - Gospodom Hristom. *Vera* otkriva u svakome čoveku našeg besmrtnog bogolikog brata, našeg večnog sabrata, i pobuđuje na *ljubav* prema njemu, jer je svakoga čoveka Bog stvorio bogolikim, da bismo u svakome voleli ono što je bogoliko, božansko, besmrtno, večno. *Vera ljubavlju raste*, ali se i *ljubav množi verom*. Hrišćaninu je *vera* svevideći vid: njime on u svakom čoveku sagleda svog večnog brata, koga *ljubavlju* vida od svakoga greha i bolesti i nedostatka. Kroz *ljubav* i *veru* mi hrišćani sve jače i dublje urastamo u jedno telo, u sveto telo *Crkve*: sve više postajemo sastavni delovi među sobom: postajemo jedna duša - saborna duša *Crkve*, jedno srce - saborno srce *Crkve*, jedna savest - saborna savest *Crkve*, jedan um - saborni um *Crkve*. I osećajući svakog člana *Crkve* kao sastavni deo sebe, mi sve više i više volimo jedan drugog svetom *ljubavlju*: sve više i više živimo jedan u drugome i jedan za drugoga. Sve u nama i među nama biva kao u jednom svetom telu: svaki organ služi svima, svaki delić - celini: oko služi i nozi i noktu, zato ga podjednako voli i noga i nokat; ali i noga i nokat služe oku, zato ih i oko voli svetom istrajnom *ljubavlju*. *Verom* i *ljubavlju* naše su duše tako utkane jedna u drugu, da mi svačiju dušu osećamo kao svoju, i sve njene radosti kao svoje, i sve njene podvige kao svoje, i sve njene patnje kao svoje. Ako se hrišćani ičim hvale, oni se hvale tim sabornim svetim životom, tim sabornim svetim umom, tim sabornim svetim stradanjem, tom sabornom svetom savešću, sabornom svetom *verom*, sabornom svetom *ljubavlju*. To je ponos i dika Vaseljenske *Crkve Hristove*, a i svake pomesne *Crkve*.

Imajući to u vidu, hristonosni apostol i piše Solunskim hrišćanima sveti nauk: *Dužni smo svagda zahvaljivati Bogu za vas, braćo, kao što je pravo, jer vera vaša veoma raste, i množi se ljubav svakoga od vas među vama, tako da se mi sami hvalimo vama po crkvama Božjim, zbog trpljenja vašeg i vere vaše u svima gonjenjima i nevoljama koje podnosite.* - *Vera vaša nadržasta sva gonjenja*, jer dušu vašu diže iznad zemlje, ka nebu, i dalje: ka nebesima iznad svih nebesa, i ka Gospodu nad svima nebesima; i nema gonjenja koje vas može pratiti na tim visinama, jer svako *gonjenje* se rodi na zemlji i ostane na njoj, uvek manje i uvek niže od *vere vaše* koja dušu vašu drži na heruvimskim visinama, na božanskim visinama, gde Hristos sedi s desne strane Boga Oca, i tamo ne dopiru nikakvi zemaljski lupeži, razbojnici i moljci. *Vaša vera* je obučena u neprobojni oklop. A to je? Sveto *trpljenje vaše*: jer uvek gledate na Začetnika i Svršitelja vere naše Gospoda Isusa, koji ne mareći za sramotu pretrpe krst (sr. Jevr. 12,1-2). I krstom? Pobeđi greh, smrt, đavola i pakao. Tako i vi, i svaki od vas, krstom, krstonosnim *trpljenjem* svetim pobeđujete svaki greh, svaku smrt, svakog đavola, i vasceli pakao. Mi se krstom hvalimo kao svepobednim znakom i silom i oružjem. A to u svakodnevnom životu znači: hvalimo se svetim *trpljenjem*, koje sve muke Hrista radi, sve nevolje, *sva gonjenja* podnosi molitveno, krotko, blago, moleći se i za gonitelja, da i njih Gospod blagi prosveti i nauči večnoj istini i večnoj

pravdi i večnom životu kroz sveto pokajanje i svetu veru i svetu ljubav. A sveto *trpljenje*, a sveti krst se neprimetno razrasta u lučezarnu zvezdu, glaseći sobom svepobedni bojni poklič i lozinku: "Ovim ćeš pobediti!"

## 1,5

Vaša vera raste u gonjenjima i nevoljama, i ljubav se vaša množi u njima, - čega je to *dokaz*? *Pravednoga suda Božjeg*. Jer sve što se s vama zbiva, zbiva se po Evanđelju Božjem, zato što Evanđelje sadrži plan Božji o svakome od vas, i o vascelom rodu ljudskom. Kao takvo, Evanđelje Božje i jeste *pravedni sud Božji*: i o meni i o vama, i o svetu i o čoveku, i o dobru i o zlu, i o istini i o laži, i o pravdi i o nepravdi, i o vremenu i o večnoeti, i o Bogu i o đavolu. Došavši u naš zemaljski svet, jedini istiniti Bog i Gospod Isus Hristrs doneo nam je Sobom vascelo Evanđelje Božje - "Večno Evanđelje" (Otkr. 14,6). I mi ljudi jedino od Njega i jedino Njime jasno znamo: čemu vodi dobro a čemu zlo, čemu istina a čemu laž, čemu pravda a čemu nepravda, čemu Bog a čemu đavo. Po svepravednom sudu Božjem: pred svima nama ljudima stoji sva istina Božja a i sva laž đavolja, sva pravda Božja i sva nepravda đavolja, sav raj Božji i sav pakao đavolji; i nama je data sloboda: da slobodno biramo ono što hoćemo, da se slobodno opredeljujemo za Boga ili za đavola, za istinu Božju ili za laž đavolju, za raj ili za pakao, za *carstvo Božje* ili za carstvo đavolje. Po *pravednom sudu Božjem*: pred nas ljude u ovom svetu stavljeni su i smrt i život da biramo; izbor zavisi od naše slobodne volje; niko nam ga ne može nametnuti, ni Bog ni đavo.

Mi znamo: sve što je Božje - besmrtno je, nadživljuje sve muke i gonjenja i nevolje, nadživljuje i sve smrti, koje neprijatelji Božji tutkaju na ono što je Božje u nama i na sve što je u Evanđelju Spasovom. A Evanđeljem Spasovim nama se daje sve besmrtno, sve božansko, sve večno: od nas pak traži se jedno - vera. Vera: da je sve božansko svojom istinom, svojom pravdom, svojom besmrtnošću jače od svega nebožanskog, vanbožanskog, protivbožanskog, đavoljeg. Kada takva vera zahvati dušu, i ovlada njome, i vlada njome, onda hrišćanin radosno podnosi sva gonjenja, sve nevolje, sve muke. I radosno trpi za Hrista sve krstove. Jer trpljenje je oklop koji sam iz vere raste i oklopljuje je i čuva je od svih smrti. Rastući neprestano ka nebu, vera svu dušu hrišćaninovu prenosi na nebo. I dok on telom hoda po zemlji kroz *stradanja* i muke, duša mu nebom jezdi, a zemlju i sve što se na njoj zbiva posmatra s neba, i jasno vidi svu sićušnost i prolaznost svakog zemaljskog zbivanja. Zato je i radosna u podnošenju gonjenja i nevolja za Gospoda Hrista. Gonjena u zemaljskom carstvu, ona svim bićem oseća da je njeno - *Carstvo nebesko* (sr. Mt. 5,10).

Hrišćani *stradaju* od gonitelja ne zato što su njihovi gonitelji jači od njih, nego da se slobodno obelodani i zlojubilje gonitelja i hristoljublje hrišćana, i bezumlje prvih i trpljenje drugih. Gonjeni, hrišćani radosno trpe, jer znaju da je prolazan sav ovaj svet akamoli gonitelji njihovi; gonjeni, oni ustvari hitaju ka *Carstvu nebeskom*, Carstvu Hristovom. Iz svepravednog Evanđelja Božjeg hrišćani znaju: da istinu Hristovu moraju odstradati u ovome svetu, pošto je protiv nje sva laž ljudska i đavolska; da pravdu Hristovu i ljubav Hristovu i dobro Hristovo moraju



odstradati u ovome svetu, pošto je protiv njih sva ljudska i đavolska nepravda i mržnja i zlo. Pobornici zla mogu svim mogućim lažima svojim biti hrišćane radi Istine što je u njima, ali nikada ne mogu ubiti Istinu u njima, jer je sam Gospod Hristos ta Istina; tako isto oni mogu svim nepravdama tući hrišćane radi Pravde što je u njima, ali je nikada ne mogu uništiti, jer je ta Pravda - sam Gospod Hristos u njima. A Njega - jedinog istinitog Boga i Gospoda, ko može ubiti i uništiti, kada je On vaskrsli pobedio sve smrti, sve đavole, sve paklove? Radosno *stradajući* za Gospoda Hrista u ovome svetu, hrišćani ustvari daju od sebe neizmerno malo prema bezmernom bogatstvu koje Gospod pruža ljudima Svojim *Carstvom Božjim. Carstvo Božje?* - Carstvo istinitog Boga, Carstvo Večne Istine Božje, i Pravde Božje, i Ljubavi Božje, i Radosti Božje, i Života Božjeg; Carstvo svih uopšte savršenstava Božjih. To je nešto što oko ljudsko zaista nikada videlo nije, i što um ljudski zaista nikada zamislio nije, i što uši ljudske zaista nikada čule nisu, i što srce ljudsko zaista nikada naslutilo nije: sve božanski neizmerno, sve božanski čudesno, sve božanski savršeno, sve božanski večno, sve božanski prelepo (sr. 1. Kor. 2,9-10; 2. Kor. 12,1-5). Zato što je sve to vaistinu tako, i što sve to najočiglednije zna i sam vrhovni neprijatelj Gospoda Hrista - svezli Satana, on i udara hrišćane svakojakim mukama i nevoljama i gonjenjima, eda bih kako odvratio od *Carstva Božjeg*. Ali zato i hrišćani s radršću znaju spasonosnu blagovest evanđelsku: da im kroz mnoge nevolje valja ući u *Carspvo Božje* (D. A. 14,22), i da se neiskazano blaženstvo razliva po duši njihovoj kada *stradaju radi Carstva Božjeg* (sr. Mt. 5,10).

## 1,6

Ko svesno ratuje protiv dobra, samim tim porobljuje sebe zlu i služi zlu. A čovekovo služenje zlu, uvek je svesna ili nesvesna *muka* za dušu njegovu; većinom nesvesna. Jer bogolika duša čoveka, držeći zlo u sebi, uvek oseća u sebi *muku* od toga. I to stoga što je svako zlo, u prasuštini svojoj, od đavola, a to znači: od pakla. Otuda, svako zlo je mali pakao u duši čovekovo; a u paklu, i onom najmanjem, paklena muka. Samim svojim prisustvom u duši čovekovo, zlo muči čoveka, svesno ili nesvesno. Zato što sa zlom kroz čoveka struji paklena đavolska sila, koja *mukom* gori i *mukom* živi. A zlo time živi što uvek ratuje protiv dobra. U prirodi je zla da neće dobro, nikakvo dobro: ni malo, ni veće, ni najveće. Jer je u prirodi đavola da neće Vrhovno Svedobro - Boga, i sva ostala dobra koja se liju iz njega u svet anđelski, čovečanski i tvarni. Svako ljudsko zlo je time zlo što je protiv Božjeg dobra: jer i najmanje dobro uvek je poreklom od Boga. Tako je zao čovek ustvari uvek, svesno ili nesvesno, protiv Boga i svega Božjeg. On neće ni Boga, ni Božje, ni božansko: on hoće da bude svoj, da bude "autonoman", samostalan, da živi sobom i od sebe i radi sebe. Tipičan primer toga je lenji i zli sluga u Spasovoj priči o talantima. Lenji i zli sluga neće ništa Božje ni u sebi ni u svetu oko sebe, neće ni samog Boga ni u sebi ni u svetu oko sebe: zato i zakopava "talant" u zemlju: tojest sve što je Božje u njemu on sahranjuje, umrtvljuje, neda mu da dela u njegovom biću, u savesti, u duši, u volji: ništa Božje on neće ni u svojoj savesti, ni u svojoj duši, ni u svojoj volji, ni u svome telu. I tako sav život na zemlji; on vodi bez Boga i Božjeg, van Boga i Božjeg, i protiv Boga i Božjeg. I sve tako, do? - Smrti. Onda on izlazi na sud i obračun pred Gospodarem bića - Bogom. Pa i tu on uporno ostaje pri svome bogoborstvu, i u oči govori Bogu da Ga neće za Gospodara, i da neće ništa Božje u

sebi, zato i vraća "talant" Bogu. Ustvari, tajna njegova u čemu je? - U njegovom zlu, u njegovom zlojubilju. Tu tajnu njegovu otkriva nam sam Gospodar. Zli i lenji sluga dobrovoljno se odrekao Boga i svega Božjeg, i živeo onim što je vanbožje, nebožje, protivbožje: time je hranio svoju dušu na zemlji; sa takvom dušom je i otišao kroz smrt tela u onaj svet; sa takvom bogoboračkom dušom i stoji pred Bogom, i protiv Boga, i u onom svetu. I tamo on hoće da je bez Boga, daleko od Boga, van ičega Božjeg. I time sam sebi bira večnost zla i *muka* i bezbožja - svet demona: pakao. I kada Gospod Bog izriče Svoju presudu nad njim: "nevaljalog slugu bacite u tamu najkrajnju, On time objavljuje najvišu moguću *pravdu* u svima svetovima: potvrđuje slobodni izbor lenjoga sluge (Mt. 25,14-30). Bog bi bio nedosledan i tiranin, kada bi bogobornog slugu silom naterao u raj; i izuzetno nepravedan, jer bi u tom slučaju morao uništiti njegovu slobodnu volju; a uništavanjem slobodne volje uništio bi samu suštinu njegove ličnosti, njegovog bića; i time učinio najveću nepravdu. A to potpuno protivreči pravdi Božjoj i biću Božjem kao svepravednom i svemudrom.

U samoj stvari, greholjubiv, zlojubiljiv čovek još za života na zemlji osuđuje sam sebe na večne muke. A Bog mu ne sputava slobodu nasilnički, nego mu i u onom svetu otvara i daje carstvo zla, večnost zla, koja time i živi što je sva protiv Boga. A u tome je i vascelo biće greholjubivog i bogobornog čoveka. Večno carstvo zla - pakao, time i jeste pakao što u njemu živi čisto zlo, bez ikakve primese dobra, živi sobom, od sebe, u sebi: beskonačno živi jedući, grizući, proždirući i povraćajući sebe beskonačno i neumorno. U tome se i sastoji sva muka zla, njegovog vrhovnog tvorca - đavola, i svih podvižnika zla i đavola u ljudskom obličju. Večiti plač od nemoćne zlobe u okovima omiljene "autonomnosti", "autarkičnosti", samodovoljnosti; i večiti škrgut zuba protiv Boga i svega Božjeg, u tami najkrajnjoj, gde nikakav zračak svetlosti Božje ne dopire, i gde se večito umire, ali se nikada ne može potpuno umreti.

U čovečanskom svetu šta je pravednije od jedinog istinitog Boga i Gospoda Isusa Hrista i NJegovog božanskog Evanđelja? Ništa, ništa, očigledno ništa. A kad ljudi ratuju protiv jedinog istinitog Boga, i jedinog istinitog Evanđelja, zar ne ratuju na prvom mestu protiv sebe samih? Nesumnjivo. Ratovanje protiv Hristovih sledbenika, i gonjenje, i mučenje, okreće se na kraju krajeva protiv samih gonitelja i mučitelja. Jer poslednju reč o svemu ljudskom, i o svima ljudima, ima Večna Pravda Božja, koja je sva u jedinom istinitom Bogu i Gospodu Isusu Hristu. A ona se neće ogrešiti o Večnu LJubav svoju kada "vrati muke onima koji muče" nosioce Večne Pravde Hristove u ovom zemaljskom svetu. Ona će postupiti svepravedno sa njima, kao i sa lenjim i zlim slugom u Evanđelju: Večna LJubav Božanska neće tiranski, nasilno da uništava njihovu slobodu i dobrovoljnu ljubav prema zlu; Večna Pravda Božanska daće im i večno carstvo onoga za čim su žudeli i na čemu su radili za života na zemlji.

## 1,7

Na zemlji nema mira, nema *pokoja* bogolikoj duši ljudskoj dok ne nađe istinitog Boga i Tvorca svog - Gospoda Isusa Hrista, koji ju je i stvorio bogolikom, da bi u NJemu imala pokoj svoj i blaženstvo svoje i savršenstvo svoje. I zaista, bogolika, hristolika duša čovekova i nalazi svoj

pokoj jedino kada se sva preda Gospodu Hristu, preda verom, ljubavlju, nadom, molitvom, postom, smirenošću, krotošću (sr. Mt. 11,29). Bez vere u Gospoda Hrista kao jedinog istinitog Boga i jedinog istinitog Spasitelja u svima čovečanskim svetovima, nema mira duhu ljudskom. Sve dok su ljudi bez te vere, oni se "jednako metu u srcima" svojim i nikako ne mogu ući u "pokoju Boga živoga", jer iza neverja u *Gospoda Hrista* uvek stoji "zlo srce neverja" (sr. Jevr. 3,10.11.12). A kada se duša dobrovoljno i smireno preda veri u *Gospoda Hrista*, ona se pričesti i tog *pokoja*; ili tačnije: ona se sa raščćenjem vere svoje sve više i više pričešćuje tog pokoja božanskog, koji razliva po njoj neiskazano milje i blaženstvo i radost, sa kojima se ništa zemaljsko ne može uporediti. A taj čudesni *pokoj* božanski naročito se umnožava u dušama gonjenih i mučenih za veru Hristovu. Na čelu pak tih gonjenih i mučenih stoje sveti apostoli Hristovi, sa kojima će i svi ostali stradalci za veru Hristovu primiti večni pokoj, večno blaženstvo, večnu radost pri drugom slavnom *dolasku Gospoda Hrista*.

## 1,8

Pri prvom dolasku Svom Gospod se javio kao smireni Bogočovek: da ljude nauči istinitome Bogu, najubedljivije i najsavršenije i najneposrednije pokazujući im u Sebi istinitog Boga; i da im da *Evandjelje* spasenja od greha, smrti i đavola kroz služenje jedinom istinitom Bogu i življenje NJegovim svetim *Evandjeljem*. A pri drugom dolasku Svom s neba s *anđelima sile Svoje, u ognju plamenome*, Gospod će se javiti da sudi svima i svakome po tome kako se ko odnosio prema NJemu - jedinom istinitom Bogu, i prema NJegovom *Evandjelju* - Jedinom *Evandjelju* spasenja roda ljudskog (sr. D. A. 17,31). Posle Spasovog bogočovečanskog života i podviga spasenja na zemlji, ljudi nemaju izgovor za neverovanje u NJega kao jedinog istinitog Boga. Jer šta je to što je On kao jedini istiniti Bog mogao otkriti rodu ljudskom o Bogu a nije otkrio, te da bi ljudi mogli reći: mi nismo NJega primili i poznali kao istinitog Boga, zato što nije učinio to i to! I šta je to što je On kao jedini Spasitelj sveta od greha, smrti i đavola, mogao učiniti a nije učinio, da bi ljudi s opravdanim razlogom mogli odbaciti NJegovo *Evandjelje* i ne živeti po njemu? I koje je to sveto sredstvo, i sveta sila, i sveta tajna, i sveta vrlina, koje je Spasitelj još trebao dati nama ljudima radi ostvarenja našeg spasenja i sticanja večnog života, a nije nam dao u svetoj Crkvi Svojoj? Da Gospod Hristos za života Svog na zemlji, a i preko Crkve Svoje kroz vekove, nije tvorio i ne tvori dela koja samo istiniti Bog može tvoriti, onda bi ljudi mogli imati izvinjenja što ne veruju u NJega kao jedinog istinitog Boga, ne poznaju Ga kao takvog i ne priznaju kao takvog. Da *Gospod Hristos* za života Svog na zemlji, i preko Crkve Svoje kroz vekove i vekove, nije govorio i ne govori istine spasenja i večnoga života koje samo istiniti Bog može govoriti, blagovestiti, onda bi ljudi mogli imati izvinjenja što ne primaju *NJegovo Evandjelje*. Zato je i prirodno i pravedno da takav čovekoljubivi Bog *kazni* one koji ne priznaju Boga u NJemu i one koji ne *slušaju* NJegovo *Evandjelje* spasenja. A takvi su stoga što su dragovoljno ostali uporni u svome neopravdanom bogoborstvu i hristoborstvu, poput lenjog sluga.

## 1,9

Pri prvom dolasku Svom Gospod je zavesom tela Svog prikrio neiskazani sjaj Božanstva Svog, božanskih savršenstava Svojih. A kad je na Tavoru pri preobraženju začasak pokazao taj sjaj, sveti učenici su popadali na zemlju od bleska. Pri drugom pak dolasku Svom *Gospod* će se javiti u svoj Božanskoj *slavi* Svojoj; tada će svima i svakome biti jasno da je On zaista jedini istiniti Bog i Gospod, zato će i proplakati sva kolena zemaljska: jedna od ushićenja i radosti, a druga od tuge i žalosti (sr. Otkr. 1,7). Tada će za tren oka pravednicima biti u najsavršenijoj potpunosti jasno sve što Gospod Hristos Bogočovek jeste, i vascelo NJegovo Evandjelje, i NJegova vera i svi podvizi vere; čudesno lice Gospoda Hrista rečito će kazivati sve istine božanske, sve pravde božanske, sve namere božanske, sve tajne božanske o svetu i rodu ljudskom. Kao što je Gospod Hristos na Tavoru trojici učenika pokazao i dokazao Sebe kao Boga, tako će na Dan suda kazati to licem Svojim svima ljudima svih vremena. Kao što je za života na zemlji Bogočovekovo lice zračilo nekom neiskazanom milinom, i sveistinom, i svepravdom, i sveljubavlju, i svespasonosnošću, i svečovekoljubljem, te je apostol Filip, hoteći da objasni ko je i šta je Isus = Mesija, sve sveo na ovaj dokaz: "dođi i vidi" (Jn. 1,46). Dođi i vidi: NJega, NJegovo lice - i moraš osetiti i videti u NJemu Boga i Spasitelja, i svaku punoću božanske istine i pravde i ljubavi i dobra i večnosti i blaženstva. Ovo utoliko pre, i u nesravnjeno većoj meri, važi za drugi dolazak Gospoda Hrista. Onda videti NJegovo presjajno lice Božansko značice - videti sve što je ljudskom biću potrebno u vasceloj večnosti i u svima njegovim životima: tada će svaki u NJegovom licu videti, videti, videti vascelim bićem svojim odgovore na sva pitanja duha ljudskog i objašnjenje svih tajni bića ljudskog i svih sudbina ljudskih. U tom čudesnom licu Bogočovekovom hristogonitelji će i zoljupci i svi pobornici zla uopšte pročitati jasno i uvideti sveubedljivo zbog čega odlaze u večne muke; i nikakvo im objašnjenje ljudsko neće više biti potrebno. Presveto i presvetlo *lice Gospodnje* zračice božanskom osudom svakoga zla i greha i svih ljudi koji su svesno i uporno izjednačili sebe sa zlom i grehom, i svojim dobrovoljnim greholjubljem i zoljubljem ostali do kraja odani zlu i grehu, a time i njihovom večnom carstvu - paklu, i caru paklenom - Satani. I "*oni će biti kažnjeni večnom pogibli od lica Gospodnjega*". *Večnom?* Da, *večnom*: jer je čovek stvoren Bogom za besmrtnost i *večnost*, i jer je i zlo čovekovo - *večno*, i dobro čovekovo - *večno*. To je osnovna blagovest Hristova Evandelja: to je sveblagovest koju je On objavio za života Svog na zemlji; a to je i prablagovest i praevandelje NJegovo, koje je objavio stvorivši čoveka bogolikim. I iz praevandelja i iz Evandelja Spasova jasna je i očigledna ova istina, ova sveistina o čoveku: čovek je *večno* biće. Pazi: sve što činiš ima večnu vrednost; sve što misliš, sve što osećaš, sve što doživljuješ - ima večnu vrednost i određuje tvoju večnu sudbinu. Živiš u vremenu i prostoru a večan si, i večno je sve što je od tebe: i zlo je tvoje večno, i dobro; zlo večno, zato i pogibao večna; dobro večno, zato i blaženstvo večno. Čineći zlo, ti ubijaš sebe večnom smrću - smrću koja je besmrtna i uvek živa; njena strahota je u tome što je njen život, njena besmrtnost sva izvan Boga i svega Božjeg, sva daleko od Boga i bez Boga. A ta besmrtnost i večnost zla: taj život van Boga i bez Boga i protiv Boga i jeste muka, večna muka; i ta muka će se stalno obnavljati, stalno ponova rađati, i što duže traje - sve je jača, sve silnija, sve mlađa, sve besmrtnija, sve večnija.

Sam Gospod lično sišao je s neba, postao čovek, i s tobom čoveče, svaki čoveče, govorio *lice* u lice, i dao ti lično On vascelo nebo, vascelo Carstvo nebesko; dao ti spasenje od greha i smrti i zla podarivši ti Večni Život, Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, i kroz to sav božanski raj i oboženje, i ti si sve to odbacio - neverjem. Pogledaj *lice Gospoda* Hrista pri drugom dolasku

- nije li božanski pravedno i svepravedno što svi uporni greholjupci i hristoborci bivaju kažnjeni "večnom pogibli"? Eno dokaza *lice NJegovo*, i *slava sile NJegove*. Niko im se s pravom ne može ni odupreti ni protivstati, ni ne poslušati ih. Za života svog na zemlji, zli ljudi obično misle da je sila zla ogromna, svépobedna; tako i sila greha; ali na Strašnom sudu videće da je sila njihova i njihovog zla i greha - bedna, nemoćna, sramna; i još će sveubedljivo uvideti da su se borili protiv Nepobedivog i Svepobednog i Svemoćnog i Sveslavnog. To će oni osetiti svim bićem svojim, i primiti *pogibao večnu*, muku večnu kao logačan i prirodan završetak svog hristobornog života.

Za života Svog na zemlji Spasitelj je božansku *silu* Svoju pokrивao nemoćima ljudske prirode Svoje, i projavljivao je retko: pri preobraženju Svom, pri krštenju, pri vaskrsenju, pri vaznesenju, pri čudotvorenju. A to je radio sa bogomudrih razloga domostroja spasenja roda ljudskog. A pri drugom dolasku NJegovom, sva *sila* Božanstva NJegova biće očigledna za sve i svakoga: slavna sila, i silna slava: i u NJemu i u svetim anđelima NJegovim oko NJega. *Slava sile* Božanske Istine Hristove biće takva, da će od nje svaka sila đavolje laži u trepet utonuti; isto tako i *slave sile* Božanske Pravde Hristove, Božanskog Dobra Hristovog, Božanske LJubavi Hristove biće takve - da će svako zlo u groznicu pasti i u večnu muku propasti od samog pogleda na njih. Tada će svi uvideti da nema slavne sile mimo silu Istine Božje, i Pravde Božje, i LJubavi Božje, i Dobra Božjeg. A svaka druga sila koja sada proglašava sebe kao slavnu, tada će se obnažiti i razgoliti i pokazati svoju sramnu i smrdljivu golotinju. I ta sramna slava pratiće sustopice *večnu pogibao* svih hristoboraca i hristoprotivnika.

## 1,10

Šta je slava čovekove duše? Bogolikost njena: Bog u liku njenom. A šta je slava čovekova tela? Bogolika duša: božanskost i bogočežnjivost njena. Ustvari, jedna je i ista slava i duše i tela ljudskog: bogolikost, sve božanske klice i sile, date im pri stvaranju. To razrađeno i umnoženo u telu i duši, - slava je i tela i duše, slava vascelog bića čovekovog. Duša je od Gospoda i radi Gospoda, zato je slava njena: ispuniti sebe svakom punoćom Božjom (sr. Kol. 1,16; Jevr. 2,10; Kol. 2,9-10; Ef. 1,23; 3,19). A to nije drugo do podvig blagodatnog osvećenja sebe, oboženja sebe, ohristovljenja sebe. Jer ukoliko čovek ispunjuje sebe "svakom punoćom Božjom" pomoću svetih tajni i svetih vrlina, utoliko postaje svetiji, bogopodniji, hristolikiji. A time i slaviji. Jer je to, jedino to - neprolazna i večita slava bića ljudskog: jedina ljudska slava koja nadživljuje našu telesnu smrt i ovaj vidljivi svet. A ta slava - sva je od Gospoda Hrista: jer je On - slava naša, večna slava ljudskoga bića. To će se naročito obelodaniti "u onaj dan", u dan Strašnoga suda. Tada će sva hristolikost duše svetih ispuniti i njihova vaskrsla tela, i ona će zasijati večnom hristolikošću; te će tako i njihova hristolika tela biti "jednaka telu slave NJegove" (Flb. 3,21). U *svetima* Božjim još za života njihova na zemlji slava je njihova - u hristolikosti bića njihova, naročito duše njihove, i unekoliko i tela njihovog, kao organa duše njihove. Samo je sve to pokriveno, i sakriveno, raznim nevoljama i mukama i porugama i sramotama, kroz koje sveti Božji ljudi prolaze u ovom životu i svetu. A "u onaj dan", kada sunce naše, Gospod Hristos dođe po drugi put u slavi Svojoj večnoj, tada će i sveti NJegovi zablistati NJime - Nezalaznom Svetlošću, NJime - Suncem Pravde, zablistati u potpunosti: i On će biti u njima sve i sva: i život i

istina i radost i ljubav i večnost i blaženstvo; i živeći NJime vascelim bićem Svojim, oni će sve NJegovo osećati kao svoje, i "biće kao i On" (sr. 1. Jn. 3,2): potpuno hristoliki, hristopodobni, i time proslavljeni slavom kojoj nema kraja ni u kakvoj večnosti. Tako: Gospod čudesni biće slava svetih Svojih, a i oni će biti slava NJegova: jer će se tada u potpunosti otkriti čudesna svemudrost NJegova u stvaranju sveta i u spasenju sveta, a kroz spasenje i u proslavljenju sveta.

"*U onaj dan*" biće svakom ljudskom biću jasno da je Bogočovek Hristos zaista jedina istinska slava i jedina istinita divota ljudskog bića, ljudskog roda uopšte, i svega vidljivoga i nevidljivoga. Tada će svaka duša svakog vernika pokazati u sebi *divnog* Gospoda Hrista: koga je ona verom uselila u sebe, verom usvojila, verom pronela kroz vascelo biće svoje, verom izjednačila sa sobom, verom pretvorila u svoju savest, u svoj um, u svoju dušu, u svoje biće. Jer šta je vera? Vera je - potpuna predanost sebe Gospodu Hristu, jedinom istinitom Bogu, i život u NJemu, po NJemu, i radi NJega. Hrišćanin verom postaje organski deo Bogočovečanskog bića Hristovog, postaje loza na čokotu - Hristu; i živeći na tom Čokotu i od tog Čokota, on živi božanskim silama Gospoda Hrista, živi NJegovim vascelim Božanstvom, i tako živeći Spasiteljem on se spasava od greha, smrti i đavola, i rađa mnogo roda - neprolaznog, večnog, bogočovečnog (sr. Jn. 15,1-6). Živeći Gospodom Hristom, hrišćanin stiće sve što je Hristovo, ohristovljuje se, obogočovečuje se, ovečnuje se: Hristova božanska LJubav postaje njegova, i Hristova božanska Pravda, i Hristova božanska Lepota; sve Hristovo postaje hrišćaninovo, i sve hrišćaninovo - Hristovo. I duhovni lik hrišćaninov još ovde na zemlji u mnogome liči na Hrista. A "*u onaj dan*" divni Gospod Hristos zasijaće "*u svima koji ga verovaše*"; i u potpunosti će se ispuniti reči svetog psalmopevca: "*Divan je Bog u svetima svojim*" (Ps. 67,36), i "*u svima koji ga verovaše*". Jer vera i jeste osvećujuća i ohristovljujuća sila bića čovekova: ona nizvodi u čovekovo biće božanske sile jedinog istinitog Boga i Gospoda i razliva ih po čovekovom biću, i tako osvećuje i ohristovljuje čovekovo biće. U samoj začetnoj klici svojoj vera je sveta, osvećujuća sila, jer povuče biće čovekovo ka "Jedino Svetom": tojest ka jedinom istinitom Bogu i Gospodu. I zatim vera neprekidno raste kroz ostale svete vrline i svete tajne, a time raste i njena osvećujuća sila, koja postepeno i organski zahvata i drži celo biće čovekovo. Od mere vere zavisi mera svetosti: što veća vera - veća svetost; najveća vera - najveća svetost. Ali i najvećoj i najmanjoj veri svetost daje sam Gospod svetosti. Jer vera, i ona najveća i ona najmanja, time je vera što verujućeg vezuje i ujedinjuje sa Gospodom Hristom - Gospodom svetosti. A u toj svetosti - večna lepota i večna divota našeg ljudskog bića. Da, u toj svetosti - naša hristolikost, naša bogolikost, i u njoj naša blažena božanska večnost. Jer i početna, jer i najmanja svetost čovekova bića je od bogolikosti i u bogolikosti, od hristolikosti i u hristolikosti. Vera u Hrista i nije drugo do - neprekidno razvijanje u sebi hristolikosti u sve većoj i većoj meri. Koji veruje u Hrista - već je hristolik. A u toj hristolikosti i - njegova večna lepota i divota, koja se u zemaljskom svetu često i ne primećuje, ali će zato "*u onaj dan*" zablistati u svima vernima.

U čemu se sastoji podvig vere? U svesrdnom usvajanju *svedočanstva* o Hristu Bogočoveku kao jedinom istinitom Bogu i jedinom istinitom Spasitelju roda ljudskog. Taj podvig dobrovoljno usvaja Gospoda Hrista kao Večnu Istinu, kao Večnu Pravdu, kao Večnu LJubav, kao Večni Život. No u isto vreme tim podvigom čovek predaje Gospodu Hristu svu dušu svoju, sve srce svoje, sav um svoj, svu snagu svoju; predaje Mu ih da ih On preradi i preobrazi u hristolike sile i sposobnosti, da ih ohristovi, i time oboži, obesmrti, ovečni, otrojiči. Vođen verom, hrišćanin u ovom životu prolazi kroz bezbroj muka i stradanja, zato što je ovaj svet pun hristobornih sila, vidljivih i nevidljivih. No prolazeći junački tako, on iznutra raste "rastom Božjim" (sr. Kol.

2,19), raste iz sile u silu, iz radosti u radost: jer raste kroz sve što je Hristovo i božansko, kroz sve ono što je čudesni Gospod doneo rodu ljudskom i otkriva veri, a što oko ljudsko videlo nije, ni uho ljudsko čulo, ni u srce čoveku došlo (sr. 1. Kor. 2,9). Tako, kroz podvig vere jačajući svakom snagom Hristovom, hrišćani s radošću trpe sva stradanja (sr. Kol. 1,11; Ef. 6,10), ispunjuju duše svoje božanskim bogatstvom Hristovim (sr. 1. Kor. 1,5; Rim. 8,32). To NJegovo božansko svebogatstvo postaće "u onaj dan" očigledno za sve: i za verne i za neverne. Ta očiglednost će vernima biti na večnu radost, a nevernima na večnu muku.

## 1,11

*"Za ovo se i molimo svagda za vas": za ovo ohristovljenje verom, jer je to i mučan i dug i doživotan podvig. I to podvig koji ni za trenut ne prestaje. Zašto? Zato što je biće čovekovo bezdano i bezgranično, a valja ga celo ispuniti Gospodom Hristom. Duša tvoja? Besmrtna, i time beskrajna i beskonačna, i to bogoliko beskrajna i beskonačna, a valja je svu ispuniti Gospodom Hristom. To pak postići - trud je na trud i podvig na podvig. Svaki greh unakazi dušu; a mnogi gresi je ođavole. Da bi je oslobodio od greha, koliko je sile potrebno steći čoveku od Jedinog Bezgrešnog, sile koja je jedina u stanju potisnuti greh iz čoveka i uništiti ga. A tu silu koja oslobađa od greha Gospod daje za veru i ostale svete vrline: ljubav, molitvu, post, nadu, krotost, smirenost, trpljenje. Međutim, koliko treba čovek da primorava sebe na svaku od ovih svetih vrlina! Jer greholjubiva priroda naša vuče ka grehu, a često i prikiva za greh. Treba mnogo i uporno i nemilosrdno primoravati um svoj i srce i dušu na molitvu, na post, na smirenost, na veru, na ljubav, na nadu, na trpljenje. To čovek hrišćanin mora činiti svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom. No i pored toga su nam neophodne molitve svih naših bližnjih, vernih, svetih, da bi nam Gospod podario što više blagodati, eda bismo uspeli u svome podvigu.*

Naš je poziv, naše je *zvanje* - svetost kroz ohristovljenje, kroz oboženje, kroz otrojičenje, do potpunog blagodatnog ohristolichenja (sr. Gal. 4,19). Jer koji se god u Hrista krstismo, u Hrista se obukosmo (Gal. 3,27). Tako u svetom krštenju, zato tako i kroz ceo život: jer je naš poziv da se neprestano u Hrista oblačimo kroz svete tajne i svete vrline, da neprestano rastemo "rastom Božjim" dok ne porastemo "u čoveka savršena, u meru rasta visine Hristove" (sr. Rim. 13,14; Kol. 2,19; Ef. 4,13). Naše je da stalno trčimo "k meti, k daru gornjega zvanja Božjega u Hristu Isusu" (Flb. 3,14). Mi smo ljudi nebozemna bića; naše zvanje otkrio nam je u Svom božanskom Evandelju Gospod Hristos: hristonosnost, hristolikost. To je naše "nebesko zvanje" (Jevr. 3,1); jedino istinsko zvanje bogolikog bića ljudskog, zvanje Bogom dano i Bogom određeno. Bog nas spase i prizva *zvanjem* svetim u Hristu Isusu, raskopavši smrt i obasjavši život i neraspadljivost Evandeljem (sr. 2. Tim. 1,9.10). Sav život naš valja da je svet i hristolik, kao što dolikuje *zvanju* u koje smo pozvani (sr. Ef. 4,1). Svetim življenjem postaje se *dostojan* ovog svetog zvanja. Hrišćani su time i hrišćani, ma gde bili i ma kad živeli. *"Za ovo se i molimo svagda za vas, da vas Bog naš učini dostojnima zvanja i da ispuni svako blagovolenje svoje dobrote i delo vere u sili"*. Svu dobrotu Svoju Gospod je pokazao stvorivši nas ljude radi nebeskog zvanja, i podarivši nam u Hristu Isusu sve svete *sile* i sva sveta sredstva kroz Crkvu NJegovu, pomoću kojih možemo to svoje nebesko zvanje ostvariti i ispuniti. Najveću i najpotpuniju i najsavršeniju

dobrotu koju je Bog mogao učiniti bogolikom ljudima, učinio je poslavši rodu ljudskom Gospoda Hrista, i u NJemu svu punoću Božanstva, da bismo se mi ljudi mogli ispuniti "svakom punoćom Božanstva" (sr. Kol. 2,9-10; 1,19; Ef. 1,23; 3,19). Od te dobrote, ima li veće, i može li je biti? U tome se i sastoji "*delo vere*": ispuniti svoje ljudsko biće Bogom, postati "bog po blagodati". Razume se, to *delo vere* uvek sprovodi i rukovodi *sila* blagodati Božje; u njemu uvek saraduje sloboda čovekova kroz razne svete vrline i podvige, i blagodat Božja, naročito kroz svete tajne; to je uvek bogočovečanski proces i podvig.

## 1,12

Sve to biva tako, "*da bi se proslavilo ime Gospoda našeg Isusa Hrista u vama, i vi u NJemu, po blagodati Boga i Gospoda Isusa Hrista*". Jer čime mi možemo *proslaviti ime Gospoda Isusa Hrista*? Živeći svom dušom NJega radi, svim srcem, svim umom, svom snagom. Ustvari, mi time sebe *proslavljamo u NJemu*, jer ma šta mu davali, mi Mu dajemo od onoga što nam je On dao, i On umnožio u nama. Blagodat NJegova i jeste ta čudesna i čudotvorna sila koja na bezbroj načina deluje u svemu hrišćaninovom. I hrišćanin, kada se molitveno i ozbiljno zagleda u ma koje svoje delo evanđelsko, ili u misao hristoliku, ili u osećanje hristočežljivo, svuda tamo vidi i oseća svemoćno dejstvo blagodati Hristove, blagodati koju sva volja njegova grli i ljubi kao dušu duše svoje i srce srca svoga i savest savesti svoje. Zato mi hrišćani, svako dobro i svoje i tuđe osećamo kao dobro blagodati Božje; zato se ničim svojim i ne hvalimo; zato i ne živimo radi nečeg svog; već uvek i u svemu i kroza sve mi za jednim čeznemo, za jednim uzdišemo: da se u Hritu nađemo, da budemo nalik na smrt NJegovu podnoseći stradanja NJega radi, eda bismo dostigli i u vaskrsenje NJegovo (sr. Flb. 3,8-11). A kroz vaskrsenje NJegovo uzdigli se iznad svih svih smrti, iznad svih vidljivih svetova, iznad svega vremenog, i obreli se svim bićem svojim tamo, gore, gde čudesni Gospod naš Hristos vazneseni sedi s desne strane Boga Oca, i otuda sve naše misli i duše i srca i savesti besprimernim čovekoljubljem Svojim vuče u gornje nebeske svetove, da tamo u anđelskoj čistoti žive i slave NJega Gospoda, koji nas je toliko proslavio svebožanskom blagodaću Evanđelja Svog.

## 2,1-17

2. Sol. 2,1-17: 1 Ali vas molimo, braćo, odnosno dolaska Gospoda našeg Isusa Hrista i našeg skupljanja k njemu, 2 da se ne date brzo pokrenuti od uma, niti da se poplašite, ni duhom, ni rečju, ni poslanicom, tobože našom, kao da je već nastao dan Hristov. 3 Da vas niko ne prevari ni na koji način; jer će prvo doći otpad (ἡ ἀποστασία) i pokazati se čovek bezakonja (ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας = čovek greha), sin pogibli, 4 koji se protivi i podiže iznad svega što se



zove Bog ili se obožava, tako da će u hramu Božjem zasesti kao Bog, pokazujući sebe da je Bog. 5 Ne pamтите li da sam vam ovo kazivao još kad sam kod vas bio? 6 I sad znate šta ga zadržava (τὸ κατέχων) da se ne pojavi nego u svoje vreme. 7 Jer tajna bezakonja (τὸ μυστήριον τῆς ἁνομίας) već radi, samo dok se ukloni onaj koji je sad zadržava (ὁ κατέχων). 8 I onda će se javiti bezakonik (ὁ ἄνομος) koga će Gospod Isus ubiti dahom usta svojih i uništiti svetlošću dolaska svoga. 9 Dolazak tog bezakonika biće po činjenju Sataninu (κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ = po dejstvu, po delanju Sataninu) sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima, 10 i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu (ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις = među onima koji propadaju): jer ljubav istine ne primiše, da bi se spasli. 11 I zbog toga će im Bog poslati silu prevare (ἐνέργειαν πλάνης = dejstvo zablude, obmane) da veruju laži, 12 da budu osuđeni svi koji ne verovaše istini, nego voleše nepravdu.

13 A mi smo dužni svagda zahvaljivati Bogu za vas, braćo ljubljena od Gospoda, što vas je Bog od početka izabrao za spasenje (εἰς σωτηρίαν) u svetosti Duha (ἐν ἁγιασμῶ = svetošću, osvećenjem Duha) i u veri istine (πίστει ἀληθείας = verom istine), 14 u koje vas pozva evanđeljem našim, da stečete (εἰς περιποίησιν = da dobijete) slavu Gospoda naše š Isusa Hrista. 15 Stoga braćo, stojte čvrsto i držite predanja kojima se naučiste ili rečju ili poslanicom našom. 16 A sam Gospod naš Isus Hrishos, i Bog i Otac naš, koji nas zavole i dade nam blagodaću večnu utehu i dobru nadu, 17 neka uteši srca vaša i neka vas utvrdi u svakoj reči i delu dobrom.

## 2,1-2

[sadržaj](#)

Mi hrišćani Hristom znamo sve najglavnije istine o svetu i životu: znamo ih NJegovim otkrivenjem, NJegovim svetim Evanđeljem. Mi jasno znamo: otkuda je svet i radi čega je, otkuda je čovek i radi čega je, otkuda je život i radi čega je. Sve je to od Boga Logosa - od Boga Mudrosti, i radi Boga Logosa - radi Boga Mudrosti (sr. Kol. 1,16; Jevr. 2,10; Jn. 1,3-4), i vascelim bićem svojim sve je to na čudesan način u NJemu (sr. Kol. 1, 17). Zato je sve to unutrašnje povezano i usklađeno u jednu premudru celinu, i neodoljivo zrači neizrazivom bogomudrošću i celishodnošću. Posredi je božanski plan o svetu, Trojičnim Božanstvom izrađen u predvečnosti, a sproveden od Oca kroz Sina u Duhu Svetom u vremenu i prostoru, sa krajnjim ciljem: "da se sve sastavi u Hristu što je na nebesima i na zemlji" (Ef. 1,4-10), sastavi u Bogočovečanskom telu NJegovom, Crkvi, koja je "punoća NJega koji sve ispunjava u svemu" (Ef. 1,23). Zbog toga svako ljudsko biće, od početka do kraja, u svemu potpuno zavisi od Bogočoveka Hrista: sve što je Bogočovekovo, u krajnjoj liniji svojoj, jeste čovekovo, i određuje mu i vrednost i značaj i sudbu u ovom i u onom svetu. Ako je do prave, do trajne, do neprolazne vrednosti čovekove, ona je sva u Bogočoveku; tako isto, ako je do večne pravde čovekove, do večne ljubavi čovekove, do večnog dobra čovekovog, do večnog života čovekovog, do večne radosti čovekove, do večnog blaženstva čovekovog, - sve je to jedino i samo u Bogočoveku. Van NJega i bez NJega, čovek je sav u haosu, sav u laži, sav u grehu, sav u smrti, sav u paklu. I ništa strašnije za čovekovo biće nego ne biti sa Bogočovekom, ne živeti NJime, u NJemu i radi NJega. Jer to je ne samo pakao, već večni, večni, večni - svepakao.

Iz presvetog Evanđelja znamo da će se naš zemaljski svet i život završiti drugim *dolaskom Gospoda Hrista*. Zato što je NJegov drugi dolazak prirodni nastavak prvog dolaska NJegovog: Sejač dolazi kao žetelac da sabere zemaljsko žito, Nebeski sejač, Nebeski žetelac - jedan i isti Gospod, Bogočovok Hristos Isus. Otuda je život nas hrišćana na zemlji ne druto nego putovanje ka Gospodu Hristu, ka NJegovom drugom dolasku, putovanje ka NJemu kroz NJegovo sveto Evanđelje: kroz NJegovu istinu i pravdu i ljubav i život. Sa svih strana sveta, iz svih uglova vremena, mi putujemo ka Gospodu Hristu, da se na dan drugog dolaska NJegovog saberemo pred NJim, i svaki primi po delima svojim. Ma kojim putem išao u svome zemaljskom životu čovek, svaki čovek, na kraju svih krajeva, mora završiti svoje putovanje time što će izaći na Strašni sud; jer svaki zemaljski čovekov put odvodi pred Strašni sud. Hteli ili ne, mi se postepeno, kroz sve svoje misli i dela, *skupljamo ka NJemu*. Može čovek kroz bezbroj ideja ili grehova ili strasti ili bezverja ili neverja bežati od Gospoda Hrista, ali on i tada svim bićem svojim trči ka - Strašnom sudu Hristovom.

Sve evanđelske istine o svetu i čoveku izvire iz Bogočovoka i uviru u NJega; sve su one od Božanskog uma NJegovog; i sve one sačinjavaju bogočovčanski *um* Crkve NJegove. Kada se čovek samoodrećnim podvigom vere sav preda Gospodu Hristu, on Mu najpre preda srce i dušu i um, da ih Gospod preobrazi i osveti i ohrustovi, oslobodivši ih od svega grehovnog i nečistog i đavoljeg. I Gospod to čini blagodaću Svojom u Crkvi Svojoj kroz svete tajne i svete vrline. I um čovekov i srce i duša, prisajedinjujući se bogočovčanskom umu Crkve i bogočovčanskom srcu i bogočovčanskoj duši, ukorenjuju se u večnim istinama Evanđelja Hristova. Tada bogočovčanski, saborni um Crkve postaje umom moga uma, i bogočovčansko srce Crkve - srcem moga srca, i bogočovčanska duša Crkve - dušom moje duše. I čovek svim bićem oseća da je bogočovčanska istina Hristova - jedina prava i večna istina čovekova, tako i pravda Hristova, tako i ljubav, tako i život. Živeći blagodatnim darovima u Crkvi Spasovoj, mi ustvari živimo NJime i u NJemu, te stoga i "um Hristov imamo" (1. Kor. 2,16): i u njemu svu božansku mudrost i svemudrost, znanje i sveznanje, istinu i sveistinu. I naša je danonoćna dužnost, da svoj um verom neprekidno držimo u tom bogočovčanskom umu Hristovom, da sav živi njime i u njemu, i *da se ne damo pokrenuti od tog uma*. Jer van bogočovčanskog uma Hristovog šta ostaje umu našem? Zabluda i smrt, besmrtna smrt. Jer um čovekov van uma Bogočovkovog, to je oko bez svetlosti, i uho bez sluha, i telo bez duše. *Pokrene* li se *um* čovekov sa uma Hristovog, pokrenula se kula sa temelja, i mora pasti i strašno se raspasti. Samo u bogoumlju je i mudrost i život i večnost čovekova uma. A u bogoumlju je i bogoistina i bogopravda i bogoživot. *Pokrene* li se um čovekov od bogoumlja - pada u bezumlje, u besmislena maštanja i basnoslovljenja i o svetu i o čoveku, i o završetku sveta i o završetku čoveka.

Sve istine svetog Evanđelja delo su uma Hristova, uma jedinog istinitog Boga i Gospoda, koji je iz bezmernog čovekoljublja radi nas postao čovek, da bi nam kao Bogočovok učinio pristupačnim i našim božanski um Svoj kroz božansko Evanđelje Svoje, i nas ljude osposobio da NJegovim umom umujemo o svima večnim istinama božanskim i živimo u njima i po njima svim bićem svojim. Međutim, čim otstupimo od tog uma, čim se pokrenemo od njega, mi odmah i zapadamo u bezumlje; nas rastržu lažne misli i ideje i teorije; naš duh saleću maštarije i sanjarije i strahote i užasi. I mi onda umujemo lažno i zabludno i sablasno i neistinito. Naročito kada svojeumljem krenemo u rešavanje pitanja o završetku sveta, o drugom dolasku Gospoda Hrista. To pitanje ne može rešiti nikakav *duh* ljudski, nikakva *reč* ljudska, - duh ako nije od Bogočovoka, i reč ako nije od Bogočovoka. A takav duh - to je duh lažnih učitelja, kojima

Antihrist uvek daje od duha svoga; i takva reč, takođe je uvek od njega. Često vam može izgledati da neko i *duhom* proročkim govori *kako je već nastao dan Hristov*, - ne verujte. Ne verujte nikome, pa ni anđelu s neba, ako vam drukčije javlja Evandjelje o drugom dolasku Gospoda Hrista, nego što vam ja javih. Ne verute im, ako se čak pozivaju na neke *tobož moje poslanice* ili reči, kao da sam ja to objavio. Vi znate da sam vam lice u lice govorio istinu o drugom dolasku Gospoda Hrista. A ja znam da je Evandjelje koje propovedam, od početka do kraja neposredno od Gospoda Hrista; i vi ste se u to uverili. To važi i za istinu o drugom dolasku Gospodnjem. *Zato vas molimo, braćo, odnosno dolaska Gospoda našeg Isusa Hrista, da se ne date pokrenuti od uma, niti da se poplašite, ni duhom, ni rečju, ni poslanicom, tobože našom, kao da je već nastao dan Hristov.* Evandjelje Spasovo tek je počelo da se propoveda po svetu: nebesko seme tek je počelo da se seje po ogromnoj zemaljskoj njivi Božjoj; kroz mnogo i mnogo ljudskih duša ono treba da prođe, kroz mnoga vremena i vekove, kroz mnoge naraštaje; jer spasenje roda ljudskog je dug i težak podvig, čije rokove zna samo sveznajući Gospod.

## 2,3-4

*Da vas niko ne prevari ni na koji način* o danu i času drugog dolaska Gospoda Hrista, jer o danu tome i času niko ne zna, ni anđeli nebeski, do sam Bog Otac (sr. Mt. 24,36; Mk. 13,32). U istoriji sveta najvažniji su dva događaja: prvi dolazak Gospoda Hrista i NJegov drugi dolazak. Prvi je setva, drugi žetva; prvi je pokazao i dao rodu ljudskom sve božanske istine i sile za spasenje ljudi od greha, smrti i đavola, drugi ima da objavi i obelodani kako se time koristio rod ljudski. Posredi je celokupno Spasovo Evandjelje, i sve što je ono izazvalo, i izaziva, u dušama ljudskim: sav Bog i sav čovek, u svima njihovim istinama i beskonačnostima. Zato niko od ljudi ne može znati kada će rod ljudski sazreti za poslednji sud Hristov. To je tajna, sveta tajna, ka kojoj hrišćanin smireno gredi kroz molitvu i nadu na čovekoljubivog Spasitelja, vodeći evanđelski život.

Hristos u svetu? - Bog u svetu, sav Bog sa svima božanskim savršenstvima u telu. To je beskrajna radost za ljude, ali beskrajna muka za đavole. "Što si došao da nas mučiš?" stalno se čujno i nečujno otima iz mračnih i smrdljivih usta svih đavola, koji su kroz grehe načinili od ovog zemaljskog sveta igralište smrti i muka i patnji, i pretvorili ga u predvorje pakla. U otpor na božanska Hristova dobra u ovom svetu đavoli neprestano mobilišu sva svoja zla, ulepšavaju ih, maskiraju ih, eda bi ih učinili privlačnima za ljude. NJihov je glavni, i najglavniji, posao u zemaljskom svetu: boriti se sa Hristom kroz ljude. Znaju oni, iz gorkog iskustva znaju, da ni u kom slučaju ne mogu pobediti Gospoda Hrista, ali im je najveća radost odvrćati ljude od Hrista, nedati im prilaziti Hristu, sablažnjavati ih o Hrista, - jer su svesni da time obaraju ljude u svaki pad, i u onaj najveći - *otpad*. Otpadne li čovek od Hrista, on otpadne od jedinog sigurnog temelja, sigurnog protiv smrti, greha i zla, i onda ga đavo vitla svakom olujom greha i strasti i iskušenja, i najzad odkovitla u svoje carstvo - pakao. Ono čime se čovek drži za nebo, za besmrtnost, za večnost, za večnu istinu, za večni život, jeste vera u Gospoda Hrista. Zato je sav pakao kroz sva svoja zla krenuo protiv vere Hristove. I kad uspe da kog čoveka odvrati od te vere, odvratio ga je od Boga i otisnuo kroz svoja zla u sve duhovne smrti, iza kojih se prostire

beskrajno carstvo gnojavog i smrdljivog mraka - pakao. Otpadne li od Hrista: čovek otpada od jedinog istinitog Boga i neizostavno postaje plen lažnih bogova; otpada od Večne Istine i tone u živi pesak psevdoinstina, nazoviinstina; otpada od Večnog Života i propada u bezbroj smrti; otpada od raja i survava se u pakao. Što veća kod ljudi vera u Hrista, to veći bes demona protiv te vere, i veći napadi na Hristove ljude. I sva strategija Satane je u ovome: greh učiniti što zavodljivijim za ljude putem najsavršenije kozmetike koju može izmisliti savršeni u zlu um Satane, i tako loviti ljude, pridobijati ih za otpad od Hrista. Ko je savršeno otpao od Hrista - Boga Logosa? Satana. U rodu pak ljudskom najsavršeniji otpad od Gospoda Hrista prestavljaće Antihrist. To će biti najsavršeniji u ljudskom obliku obrazac otpadništva od Hrista Boga, od NJegove Istine, od NJegove Pravde, od NJegove LJubavi, od NJegove Mudrosti, od NJegove Bogočovečnosti, od NJegove Večnosti. No i svako otpadanje od Hrista ima u sebi nečeg antihristovskog, i time satanskog. Ali, istorija roda ljudskog neće se završiti dok Satana ne pokaže na zemlji svu silu svoga zla. I pokazaće je najsavršenije i najpotpunije u licu Antihrista. Sa ciljem: da odvraći od Hrista što veći broj ljudi, i da preko njih bije poslednju i završnu bitku protiv Gospoda Hrista. I kada Antihrist bude bio u zemaljskom svetu, i izveo u borbu protiv Hrista sva zla satanskog carstva; i kada ta zla budu pokazala svu svoju silu i po sebi i kroz ljude koji ih dragovoljno budu upotrebljavali; tada će se dogoditi najveće otpadanje od vere Hristove u rodu ljudskom, jer će lažni proroci i učitelji prevariti mnoge, i što će se bezakonja umnožiti, ohladneće ljubav mnogih (sr. Mt. 18,8), tako da kada Gospod po drugi put dođe - hoće li naći veru na zemlji? (Lk. 18,8).

Čime je čovek čovek? Bogolikošću svojom. Tom bogolikošću on stoji u svemu Božjem: i u Istini Božjoj, i u Pravdi, i u LJubavi, i u Životu, i u besmrtnosti. A čime čovek umanjuje, unakažuje. sramoti, pa i uništava tu svoju čovečnost? Grehom. Jer greh je bogobežna sila: beži od Boga. Zašto? Zato što je greh uvek od đavola, antiboga, protivboga, i kao takav on je uvek đavočežnjiv i đavocentričan. Ukoliko čovek više ogrehovljuje sebe, utoliko više obeščovečuje sebe. Svaki greh mora u izvesnoj meri naškoditi bogolikosti čovekova bića, i time ga u tolikoj meri i obeščovečiti. Samo čovek bez greha jeste pravi čovek. I samo do greha Adam je bio pravi čovek; sa grehom on je već postao podčovek i nečovek, ili tačnije grehočovek. I od njega - svi njegovi potomci. Otuda u rodu ljudskom, ustvari, postoji samo jedan pravi i savršeni čovek. To je Bogočovek Hristos. Zato što je On savršeno bezgrešan, savršeno bez greha: jer je sav ispunjen Bogom, Božanstvom, i u NJemu nema mesta za greh. Nasuprot Bogočoveku, po dejstvu satanskog zla, razvija se čovek greha: u kome bi greh bio sve i sva, potisnuvši iz njega sve božansko, sve bogoliko, sve sveto, sve bogočežnjivo. Svaki čovek tvoreći greh postaje u neku ruku čovek greha; ali će pred drugi dolazak Gospoda Hrista Satana uspeti da izgradi najsavršenijeg *čoveka greha*, u kome će greh zaista biti svemoćna sila, sa svima strašilo razornim i smrtonosnim dejstvima. Antihrist će i biti taj "*čovek greha* = ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας". Greh će u njemu razviti sve svoje paklene sile do najveće mere: i postići će svu svoju mračnu veličanstvenost i strahovitost i silu i moć. *Čovek greha* biće toliko izjednačen sa grehom, da će se javiti kao neki đavočovek nasuprot Bogočoveku. Jer Bogočovek je i došao među ljude, da ih preobrazi u blagodatne bogoljude. A satana hoće i radi sve suprotno: da ljude kroz grehe prerabrazu u đavoljude.

U suštini svojoj: "greh je *bezakonje* = ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία" (1. Jn. 3,4), jer unosi nered i raspad i mrak i zlo i smrt. I jeste takva sila: sila zla, sila nereda, sila raspadanja, sila mraka, sila razaranja, sila smrti. A to stoga, što je to vanbožna i bezbožna sila. Kao takva sila, greh ima za cilj: da čoveka izvuče iz Boga, odbaci daleko od Boga, učini nezavisnim od Boga, samostalnim,

samodovoljnim i samozadovoljnim. Na svom posljednjem dnu i u svom posljednjem ponoru: greh je gordost, i anarhija = bezakonje. U toj gardoj samodovoljnosti čovekovo tek nastaje pagubno samorazaranje, samorasipanje, samoubijanje, čega je potresna slika bludni sin evanđelski. A van Boga nema zakona, jer nema večnosti: zato je greh kao vanbožna sila - bezakonje. Večna Istina je zakon za prirodu Boga, zato je ona zakon i za bogoliku dušu čovekovu; čim čovek dobrovoljno otpadne, ispadne iz te Istine, on ispada iz zakona svog normalnog, večnog života, i upada u bezakonje. A to on čini grehom. Isto tako: Večna Pravda je zakon bića Božjeg, zato je ona zakon i za bogoliko biće čovekovo; čim se čovek grehom odvoji od nje, odvaja se od večnog zakona, i upada u bezakonje - u nered, u kaos, u raspadanje. Otuda je svaki greholjubiv čovek ustvari čovek greha, a time i *čovek bezakonja*; no u najpotpunijem smislu to je Antihrist. U njemu će vrhuniti greh sa svima svojim razornim silama, tako da će za njega bezakonje biti prirodno, i kao takvo - prirodan zakon. Toliko će se on izjednačiti sa grehom, preobraziti u greh.

*Čovek greha* samim tim je "*sin pogibli*", jer greh pogubljuje čoveka sa bezbroj smrti, pošto ga odvaja od Boga koji je izvor života. Kao što je život od Boga i u Bogu, tako je i pogibao od greha i u grehu. Kao što je spasenje u Bogu, tako je pogabao u grehu. Čovek se spasava od greha samo kada se svim bićem svojim sjedini sa Bogom Spasiteljem. A gubi spasenje kada uporno ostaje pri grehu i u grehu. Antihrist će biti najsavršeniji "*sin pogibli*", jer će biti najsavršeniji grešnik: u njemu će svaki ljudski greh doživeti svoje savršenstvo, svoje punoletstvo, svoju završenost i dovršenost. I on će se svim svojim čovečanskim silama i mislima i delatnostima i idejama radati iz greha, koji je sav čovekoubica i pogabao, te će mu pogibao i biti majka a on njen sin, *sin pogibli*. Od greha, smrti i đavola čovek se spasava jedino Hristom Bogom - Spasiteljem našim; a ne spasava li se Njime, on je svim bićem u tom pagubnom trojednom čudovištu: grehu, smrti i đavolu; i sav mu život biva i kreće se od greha kroz smrt u đavolu. Otuda je sav - pogibao, sav u njoj, sav zarobljen njome. Svesno ostajati pri grehu, smrti i đavolu, znači svesno izdati sebe sama na večnu pogibao. Tako se i postaje *sin pogibli*. A ta svesna samoosuda dolazi od svesne bogoizdaje: jer čovek predaje sebe smrti i đavolu kada se odrekne Boga Spasitelja, koji jedini spasava od smrti i đavola. Primer: Juda. On: apostol i čudotvorac svemoćnim Hristom, postao je "*sin pogibli*" (sr. Jn. 17,10), zato što je svesno izdao Boga Spasitelja - Gospoda Hrista. Najpre, Juda je dobrovoljno dopustio đavolu da misao o izdaji Gospoda "metne u srce" njegovo (Jn. 13,2), a zatim je širom otvorio vrata svoje duše, te po pričešću Bogom - "Satana uđe u njega" (Jn. 13,27). Kakav demonizam! Kakva satanska svesnost pri bogoizdajstvu! No Juda je onda izdao i sebe! i već ubio sebe, već postao samoubica, jer je prethodno postao bogoizdajica i bogoubica. Da, bogoizdajica je neminovno uvek i samoizdajica. Tako je Juda pre Antihrista postao najsavršeniji "*sin pogibli*"; i tako nazvan od samog Gospoda (Jn. 17,20). Ustvari, takav je put svakog čoveka koji svesno i uporno ostaje pri grehu, i iz sebe izrađuje sina pogibli, rađa se iz greha kao čovek greha, iz bezakonja kao *čovek bezakonja*.

Antihrist je antibog: jer budući sav protiv Hrista, on je samim tim protiv jedinog istinitog Boga. Pored toga, u svom hristoborstvu i bogoborstvu Antihrist će biti *protiv svakog božanstva*, protiv svake vere u ma kakve bogove. On će raditi na tome da sobom zameni ne samo Hrista, da bude mesto Hrista (đvrtl = mesto), nego da sobom zameni svako božanstvo, svakog boga, u koje ljudi budu verovali kada on bude došao na zemlju. Sa svesnim i planskim ciljem: da sam postane svima bog, svebog. To je prirodno za greh, za čoveka greha. Jer greh vuče svako biće ka krajnjem satanizmu, ka krajnjem samoobogotvorenju, kao što je najpre odvukao Satana. Jer šta je Satana? Satana je samozvani samobog: sam sebi bog. A to je načinio sebe gordošću, *otpadom*

od Boga: samoljubljem, samoobožavanjem. Najsavršeniji primer takvog samoljublja, samoobožavanja, samoboga u rodu ljudskom biće Antihrist. On će se protiviti svakom bogu, a najpre istinitom Bogu - Gospodu Hristu, i gordo uzdizati sebe iznad svakog boga, a najpre iznad istinitog Boga i Gospoda - Isusa Hrista. I trudiće se da zasedne, i zasešće u hrišćanskim hramovima kao Bog, i objavljiivaće sebe kao Boga - jedinog i sveistinitog. U tome će ga svesrdno pomagati sam Satana: i on će po dejstvu Satane činiti velika čudesa, opsenarska i lažna, i velika dela, opsenarski velika i grandiozna. On će delovati veoma sablažnjivo i zavodljivo, da bi sablaznio, ako je moguće, i izbrane. I sablazniće mnoge premnoge, *zasevši* u hrišćanskim *hramovima kao Bog* i imajući svu zemaljsku silu i vlast. Antihrist - izdavaće sebe za jedinog Hrista, antibog - izdavaće sebe za jedinog boga, antigospod - izdavaće sebe za jedinog gospoda, antiistina - izdavaće sebe za jedinu istinu, antipravda - izdavaće sebe za jedinu pravdu, antiljubav - izdavaće sebe za jedinu ljubav, antiživot - izdavaće sebe za jedini život, antidobro - izdavaće sebe za jedino dobro, antibesmrtnost - izdavaće sebe za jedinu besmrtnost, antičovekoljubac - izdavaće sebe za jedinog čovekoljupca. Zbog svega toga Antihrist će ustvari biti najkrvoločniji antičovek: izdavajući se za jedinog pravog i savršenog čoveka, on će planski raznovrsnim gresima ubijati čoveka u vascelom biću njegovom: ubijaće u čoveku sve što je bogoliko, i time ubijati sve što sačinjava suštinu čoveka, čovečnosti, čovečjeg; ubijaće u čoveku sve što je bogočežnjivo, hristočežnjivo, nebočežnjivo, i sve to zamenjivati suprotnim razornim silama. Kroz sve to Antihrist, taj titanski antičovek, trudiće se da ostvari svoj krajnji cilj: da čoveka ođavoli, ođavoliči: da mu dušu ispuni đavolikošću mesto bogolikosti, đavočežnjivošću mesto bogočežnjivosti; i tako nasuprot Bogočoveku stvori od čoveka đavočoveka, nasuprot Hristovim blagodatnim bogoljudima stvori đavoljude. Antihrist će se i kroz nauku, i kroz filosofiju, i kroz umetnost, i kroz sve delatnosti ljudske truditi da pokaže sebe: kao jedinog boga, a ustvari biće lažni bog; kao jedinog hrista, a ustvari biće lažni hristos; kao jedinu istinu, a ustvari biće laž; kao jedinu pravdu, kao jedini život, kao jedini raj, a ustvari biće nepravda i smrt i pakao; trudiće se *da pokaže sebe*: kao jedinog čoveka, a ustvari biće - nečovek, kao jedinog čovekoljupca, a ustvari biće - najkrvoločniji čovekoubica.

## 2,5

Strašna istina o Antihristu spada u najvažnije istine Evandjelja Spasova. O njoj se mora govoriti kao i o Gospodu Hristu. Da je ona prećutana u Evandelju Spasovom, koliko bi onda delatnost Antihristova u rodu ljudskom bila opasnija! Mi hrišćani znamo iz Evandjelja Spasova šta Bog misli o nama ljudima i šta hoće sa nama; ali isto tako svemudri Gospod nam je u svome Evandelju kazao šta i Satana misli o nama ljudima i šta on hoće sa nama (sr. 2. Kor. 2,11; 11,14); i šta njegov glavni apostol - Antihrist misli o nama i hoće s nama. Nama hrišćanima ništa božansko nije nepoznato, ali isto tako i ništa satansko, da bismo se znali čuvati i braniti od satanskih iskušenja i zala. Mi smo ljudi stvoreni za blagodatne bogoljude; Gospod Hristos je i postao čovek, i kao Bogočovek pokazao kako se sve što je Božje može ostvariti u životu ljudskom na zemlji, a izbeći i uništiti sve što je protivbožje: grehovno, zlo, satansko, antihristovsko. I mi znamo da smo po svemu jači od Satane i njegovih crnih anđela: jači smo Hristovom blagodaću, jači NJegovom svetom Crkvom, u kojoj neprekidno živi i životvori

Bogočovek Gospod Hristos sa svima Svojim božanskim silama blagodatnim, kojima se mi neprekidno pričešćujemo kroz svete tajne i svete vrline, i pobeđujemo svako satansko зло, i greh, i smrt, i pakao. Bog koji je s nama kroz svete tajne i svete vrline nesavrnjeno je jači od đavola koji je u gresima i strastima i smrtima i paklovima. Zato u nas nema straha ni od Satane ni od Antihrista: u svemu ih pobeđujemo Gospodom Hristom, koji u svetoy Crkvi Svojoy svemoćno dejstvuje u nama kroz svete tajne i svete vrline.

## 2,6

Šta je to što sprečava, što *zadržava* - τὸ κατέχον - Antihrista *da se javi* sada, ili sutra, ili preksutra, ili ma kada sem "*u svoje vreme*"? Bogočovečanski domostroj spasenja, plan Božji o spasenju sveta. Po tom planu, Antihrist se ima javiti "*u svoje vreme*", na završetku sveta. A dotle će ga zadržati da se ne javi? Crkva Hristova: blagodatna delatnost Crkve Hristove u svetu, blagodatna sila i vlast njena: vlast nad nečistim dusima (Mt. 10,1); vlast da izgoni đavole iz ljudi, iz sveta (Mk. 3,15); vlast i sila da suzbija svako зло i razrasta svako dobro; vlast da spasava ljude od greha, smrti i đavola; vlast nad paklom (sr. Mt. 16,18). Evandjelje spasenja i jeste sila koja zadržava da se javi Antihrist pre vremena; i to Evandjelje treba da se prethodno propoveda svima narodima (Mt. 28,19), te da ono bude svedočanstvo svima narodima o putu spasenja i o jedinom Spasitelju sveta (Mt. 24,14), Spasitelju, za koga svi narodi predstavljaju jedno stado, koje treba dobrovoljno, pod blagodatnim dejstvom svetog Evandjelja, da pođe za jedinim Dobrim Pastirom svih ljudi (Jn. 10,16). Vera ljudi u Hrista takođe je sila koja *zadržava* i sprečava da se javi Antihrist. Ali kada se u rodu ljudskom bude naglo počela gasiti vera u Gospoda Hrista; kada se većina ljudi u svojoj slobodi budu dragovoljno opredeljivali za зло, i činili зло, i voleli зло; i kada ih Bog, po željama srca njihovog bude pustio da potonu u nečistotu, u sramne slasti, u pokvaren um, i oni budu činili svaku nepravdu, svaki greh, sa svesnim bogoborstvom i zlojubljem (sr. Rim. 1,24-31); i kada kroz sva ta dobrovoljna ljudska zla đavoli ovladaju većinom ljudi koji su se odrekli vere u jedinog Spasitelja sveta Gospoda Hrista; - tada će Gospod dopustiti da se javi i njihov vrhovni vođ hristoborstva Antihrist, kome oni hrle i jure kroz, svoja dobrovoljna zla. Božansku slobodu svoju ljudi će u poslednja vremena toliko zloupotrebiti, da će je gotovo svu trošiti na зло i satanizam, a ne na veru i spasonosne evanđelske podvige, koji jedini spasavaju ljude od greha, smrti i đavola, - zato Spas i veli da kad bude po druga put došao na zemlju: "hoće li naći veru na zemlji?" (Lk. 18,8). Zbog umnoženih bezakonja, zbog svesnog odbacivanja jedinog istinitog Boga i jedinog istinitog Spasitelja sveta - Gospoda Hrista, zbog hristoborstva i hristohulstva, Duh Sveti otstupiće od ljudi, i blagodat NJegova, τὸ κατέχον, koja *zadržava* i sprečava da se javi Antihrist, povući će se, i tako će biti ostavljen širok ulazak svakome zlu i đavolu, oličenom u Antihristu.

Ovo svesno i dragovoljno odricanje od Hrista Boga, no isto tako svesno i dragovoljno opredeljalje za зло, Bog je u sveznanju i predznanju Svom predvideo u rodu ljudskom, i zato po svemudrom promislu Svom i odredio baš to *vreme* za javljanje Antihrista i drugi dolazak Gospoda Hrista. Dolazeći tada, Antihrist će zaista doći "*u svoje vreme*": ljudi će mu otvoriti

svoja srca kroz zle želje, svoje umove - kroz zle ideje, svoje volje - kroz zla htenja, svoje duše - kroz zla dela, i on će ušetati u njih sa svakim satanskim zlom i grehom.

## 2,7

Antihrist ima svoje bezbrojne preteče: oni su se počeli javljati još u prve dane hrišćanstva, u licu raznovrsnih hristoboraca i hristomrzitelja i hristogonitelja (sr. 1. Jn. 2,18), i produžuju se javljati kroz svu istoriju hrišćanstva. Šta je cilj tih Antihristovih preteča? Da potisnu Gospoda Hrista, da razore delo NJegovo, da unište Crkvu NJegovu, i time onemoguće spasavanje ljudi pomoću jedinog Spasitelja roda ljudskog. Ustvari, oni jedno žele, i na jednom rade da nestane Bogočoveka Hrista sa zemlje. Zašto? Zato što

je u Bogočoveku sva tajna vere naše, pobožnosti naše, i sva sila njena. Jer šta je "*tajna vere*" - τὸ μυστήριον τῆς πίστεως, "*tajna pobožnosti*" - τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον? - Ovo: "Bog se javi u telu" (1. Tim. 3,9.16), tojest: Bog se javi kao čovek, kao Bogočovek, da bi Sobom, Bogom, potisnuo iz čoveka svaku zlu silu, svaki greh, svaku smrt, svakog đavola, i tako spasio čoveka od greha, smrti i đavola, darovavši mu blagodaću život Večni, istinu Večnu, pravdu Večnu, ljubav Večnu. U Bogočoveku Hristu je javljena rodu ljudskom svesveta tajna Trojičnog Božanstva (sr. Kol. 2,2), koja je bila sakrivena od postanja sveta i naraštaja, Crkva, koja je telo Hristovo (sr. Kol. 1,24-26). "Bogata je slava tajne ove", božanski bogata (sr. Kol. 1,27); u njoj je "sve blago premudrosti i znanja sakriveno" (Kol. 2,3). Zato se sav bogočovečanski podvig Gospoda Hrista naziva ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου = "domostroj tajne, od postanja sveta sakrivene u Bogu" (Ef. 3,9). "Tajna Hristova" (Ef. 3,4), sadrži u sebi sve svete tajne, neophodne biću ljudskom u svima njegovim svetovima, i u svima njegovim životima. "Tajna Hristova"? Hristos: jedini istiniti Bog, i u NJemu sva tajna Istine - Sveistine, sva tajna Pravde - Svepravde, sva tajna Dobra - Svedobra, sva tajna Mudrosti - Svemudrosti, sva tajna Života - Sveživota, sva tajna Boga - Sveboga. U tajni Hristovoj je sva "tajna Evanđelja" Hristova (sr. Ef. 6,19), sva tajna Evanđelja spasenja, koje i nije drugo do: oboženje, ohristovljenje, otrojičenje bića ljudskog kroz življenje u Bogočoveku Spasu pomoću svetih tajni i svetih vrlina evanđelskih. Tako se u Crkvi Hristovoj, toj sveobuhvatnoj svesvetoj tajni Hristovoj, tom telu Hristovom, radi, izrađuje, izvršuje spasenje ljudi kroz svete tajne i svete vrline; i ljudi se u Bogočoveku Hristu osvećuju, preobražavaju, ohristovljuju, i na taj način postaju "bogovi po blagodat", bogoljudi po blagodat.

Nasuprot tome u našem čovečanskom svetu radi "*tajna bezakonja*" = τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας" radi kroz srca ljudska, kroz duše ljudske, kroz savesti ljudske, kroz tela ljudska. I to radi kroz svaku hristobornu misao, hristoborno osećanje, hristobornu želju, hristoborno delo. Sa jednim jedinim ciljem: da omete, da onemoguću spasenje što većem broju ljudi u jedinom Spasitelju roda ljudskog. Ogromna tajna bezakonja rasipa se svojom psevdosvetlošću, nazovisvetlošću, kroz sva ljudska zla, kroz sva ljudska bezakonja, kroz sve ljudske grehe, i maskira svaki greh, svako zlo svojom tajanstvenošću, da bi što više zagolicala radoznalost uma ljudskog. Ali, gde je cela celcata *tajna bezakonja*? gde se nalazi sva bez ostatka? Eno je sva u Satani. "Dubine Satane = τὰ βάθρα τοῦ σατανᾶ" (Otkr. 2,24) su bezdane i ponorne, te se u njima može lako udaviti svaki um



ljudski, i srce ljudsko, i savest ljudska, da nije blagodati Hristove, razlivene po prirodi ljudskoj ovaploćenjem Boga Logosa, u kome su sve "dubine Božje = τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ" (1. Kor. 2,10). Protiv Hristove svete "tajne vere", "tajne pobožnosti" radi Satana na bezbroj tajanstvenih načina u rodu ljudskom kroz neizbrojna bezakonja. A šta je bezakonje? Bezakonje je greh, svaki greh (1. Jn. 3,4). A greh, šta je greh? Greh je sve što nije od vere = πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν (Rim. 14,23): tojest sve što nije od Hrista, od NJegovog Evanđelja, od NJegove Crkve; a pogotovu sve što je protiv Hrista, protiv Evanđelja, protiv Crkve. Sada jasno znamo: greh je sve što je bez Hrista, van Hrista, protiv Hrista; i u tome je suština, večna suština bezakonja: i vrhovnog bezakonika Satane, i svih njegovih saradnika među ljudima, svih hristoboraca, vanhristovaca, bezhristovaca, protivhristovaca. Sad znamo tajnu bezakonja: sva je od Satane, u Satani, kroz Satanu, ka Satani. Otuda je evanđelska božanska istina ovo: "Svaki koji čini greh i bezakonje čini" (1. Jn. 3,4). Da, u Satani je sva tajna zla, sva tajna greha, sva tajna bezakonja. U svemu tome ljudi su samo učenici njegovi. No od svega toga je samo jedan lek, samo jedan spas - Bogočovek Hristos, Jedinu Čovekoljubac. Jer "Hristos dade sebe za nas da nas izbavi od svakog bezakonja" (Tit. 2,14). Na jednoj strani Bogočovek Hristos, na drugoj Antihrist. "Šta ima pravda s bezakonjem? Kakvu zajednicu ima videlo s tamom? Hristos s Velijarom?" (2. Kor. 6,14.15).

Svojom neizmerno čovekoljubivom blagodaću i ljubavlju i milošću Gospod Hristos *zadržava* pojavu Antihrista, dok se ne navrše Bogom određena vremena i rokovi; On je ὁ κατέχων: zato je ljudima mnogo lakše da pomoću Spasove blagodati otklone od sebe svako bezakonje, svaki greh, svako zlo, i da ne saraduju na Sataninoj "*tajni bezakonja*", koja neprestano radi u ljudima koji se dobrovoljno i svesno potčinjavaju Satani svojim hristoborstvom, hristoneverjem, maloverjem, krivoverjem, neverjem, bezbožništvom. Jer otkako je sav Gospod i Bog u svetu, među ljudima kroz Svoju svetu Crkvu i sveto Evanđelje, ljudi su obično dobrovoljni i svesni saradnici zlu i đavolu: dragovoljno postaju "robovi bezakonju" (Rim. 6,19). Jer svaki čovek ima u Crkvi Spasovoj najsigurnija sredstva da se oslobodi svakog greha i svakog bezakonja, samo ako hoće da poveruje u Gospoda Hrista (sr. Jn. 8,32). Istina je nad istinama: "Svaki koji čini greh - rob je grehu" (Jn. 8,34). A od greha, od svakog greha, pa i od onog najvećeg, može izbaviti i osloboditi samo Jedinu Bezgrešan - Gospod Hristos (sr. Jn. 8,32.36). I ta istina nad istinama putuje kroz naraštaje roda ljudskog, i niko neće imati izgovora na dan Strašnoga suda za svoje robovanje grehu i bezakonju; zato će tada Gospod sveblagi i reći bezakonicima: "Idite od mene koji činite bezakonje! nikada vas nisam znao" (Mt. 7,23). Jer bezakonje, i svesno robovanje bezakonju obezbožuje čoveka, potiskuje iz njega sve božansko, bogoliko, nebesko, anđelsko, a zacaruje u njemu ono što je demonsko, satansko, đavolsko.

Po beskrajnom čovekoljublju Svom, i po neispitanim čovekoljubivim razlozima božanskog promišljanja Svog o rodu ljudskom i svetu zemaljskom, Gospod Hristos blagodaću Svojom zauzdava i zadržava da se satansko bezakonje kroz raznovrsne grehe i zla ne odomaći potpuno kod većine ljudi: dajući im i nudeći im kroz Crkvu Svoju sva potrebna sredstva za spasenje od greha i zla i đavola. Sva sredstva, tako potrebna i tako prirodna za biće ljudsko, da pomoću njih može voditi večni život još ovde na zemlji, a zatim i gore na nebu, među Svetiteljima i Anđelima Božjim (sr. 2. Petr. 1,3). Jer ih ta sveta sredstva - a to su svete tajne i svete vrline - ispunjuju svim božanskim silama, koje ih obožuju, čine "zajedničarima u Božjoj prirodi", što za njihovu bogoliku prirodu sačinjava večnu radost i večno blaženstvo (sr. 2. Petr. 1,4-8).

Bog je zakon bića, zakon postojanja, zakon života; hteti i postojati, hteti živeti bez Boga, van Boga, i jeste bezakonje, a oličenje toga jeste *bezakonik*. Bog je zakon čovekova bića; a hteti biti čovek van Boga i bez Boga, to je bezakonje, to bezakonik. Bog je zakon čovekova uma, čovekove duše, čovekove savesti, čovekove volje; a hteti imati i držati um svoj, savest svoju, dušu svoju, volju svoju van Boga i bez Boga, jeste bezakonje, koje čoveka pretvara u *bezakonika*. Ustvari, bezakonje je sve ono što je protiv Boga, bez Boga, van Boga. *Bezakonik* je onaj koji to bezakonje proglasi za svoj zakon, i živi po njemu. Najsavršeniji obrazac takvog bezakonja u rodu ljudskom biće Antihrist, zato će po preumstvu biti Ó ἄνομος = *Bezakonik*.

Bog je zakon Pravde, zakon Dobra, zakon LJubavi, zakon Istine, zakon Života, zakon Svetlosti; van NJega ustvari i nema pravde, i nema istine, i nema dobra, i nema ljubavi, i nema života, i nema svetlosti. Van NJega je sve sama nepravda, i zlo, i mržnja, i laž, i smrt, i tama, i pakao; a to znači: sve samo bezakonje i protivzakonje. Istina ne može biti istinom bez Boga, ni pravda pravdom, ni svetlost svetlošću, ni dobro dobrom, ni ljubav ljubavlju, ni život životom. Bezbožnik je uvek u suštini *bezakonik*; isto tako i vanbožnik; jer samo Bog vezuje biće ljudsko sa Večnom Pravdom koja je zakon svake pravde, sa Večnom Istinom koja je zakon svake istine, sa Večnim Dobrom koje je zakon svakog dobra, sa Večnim Životom koji je zakon svakog života. Ljudska istina, čim ne stoji na Božjoj istini, ustvari je laž; tako i ljudska pravda, i ljudska ljubav, i ljudsko dobro, čim ne stoje na Božjoj pravdi, na Božjoj ljubavi, na Božjem dobru, ustvari su nepravda i mržnja i zlo. Jer istina je samo onda istina, ako je jača od smrti; a nije li jača od smrti, zar je istina? Tako i pravda, ako nije jača od smrti, zar je pravda? Tako i ljubav, tako i dobro, tako i život, ako nisu jači od smrti, zar je ljubav ustvari ljubav, i dobro ustvari dobro, i život ustvari život? Jer samo kao jači od smrti, oni su neprolazni i večni. A to su, ako su od Boga i u Bogu. Otuda je božanskost, i u njoj neprolaznost, i u neprolaznosti večnost - dokaz i merilo i istinitosti istine, i pravednosti pravde, i dobrotosti dobra, i ljubavnosti ljubavi, i životnosti života. Nema li toga, istina nije istina, dobro nije dobro, ljubav nije ljubav, pravda nije pravda, život nije život.

Celokupna delatnost Antrihrista i svih preteča njegovih u rodu ljudskom ima jedan cilj: da sve zakone Božje, zakone Hristove proglasi za loše, za opasne, za ubitačne po ljude, po rod ljudski. Zato ih treba odbaciti i zameniti drugim zakonima, suprotne sadržine i suprotnog smisla: Hrista zameniti Antihristom, sve NJegove zakone - Antihristovim zakonima. Sve što je Gospod Hristos, Bogočovek, objavio rodu ljudskom kao zakon svetog života, kao zakon istine, kao zakon pravde, kao zakon ljubavi, kao zakon savesti ljudske, kao zakon duše ljudske, kao zakon uma ljudskog, kao zakon volje ljudske, - sve će to Antihrist staviti van zakona, i tako zacariti bezakonje on, vaistinu: *Bezakonik* = Ó ἄνομος. Ali on to neće silom nametnuti ljudima, nego će se javiti u zemaljskom svetu onda, kada većina ljudi budu svojim slastoljubljem i greholjubljem dobrovoljno ogrezli u bezbožnosti, u bezakonju, u bogoborstvu, u hristoborstvu. Takvim ljudima će i doći i javiti se Ó ἄνομος = *Bezakonik* = Antihrist: njihov ideal, njihov idol, njihov vođ, njihov čelnik - vrhovni vojskovođa svih zala i svih grehova i svih bezakonja i svih smrti i svih đavola u svetu zemaljskom. Antihrist će biti savršeno oličenje bezakonja koja je izmislio i ostvario Satana, samo oličenje u granicama ljudske prirode i u sferi roda ljudskog. Po obličju i po

biću Antihrist će biti čovek; a po volji, po delatnosti, po ciljevima, on će sav biti - protivčovek, nečovek, raščovek, đavočovek.

Antihrist će biti najsavršeniji đavočovek u rodu ljudskom: sila će njegova biti ogromna, moć njegova porazna, vlast njegova neodoljiva. Kroz sve svoje poklonike, i sledbenike, i pristalice, i robove, on će trubiti jedno: Ne treba rodu ljudskom Bogočovek Hristos! Ne treba rodu ljudskom Hristovo Evanđelje! dole nebo! dole Bog! čovek je vaistinu čovek samo kad je bez Boga i protiv Boga, kad je bez Hrista i protiv Hrista! Čovek - samostalni gospodar i vrhovni gospodar zemlje i neba! Čovek - "čist čovek"! bez ičeg božanskog i onostranog! Sve božansko je samo otrov, samo opijum! Čovek je dovoljan sebi! i ne treba mu nikakav drugi svet sem zemaljskog, i nikakav drugi život sem zemnog! Čoveče, budi sam sebi Bog, jer nikakvog drugog Boga i nema! Na nepreglednom groblju bogova, ti si ustvari jedini Bog! Budi gord što si čovek, jer si time Bog! I najveći si onda kada sebe smatraš Bogom! Jer time pokazuješ i dokazuješ da niko i ništa nije veće od tebe u svetu i svetovima! Čoveče, budi ohol i srećan, jer si ti jedini Bog u svima svetovima! A dotle - dižite spomenike Judi Iskariotskom svuda, svuda, svuda širom zemlje, i širom neba, i širom nebesa nad nebesima! Spomenike, spomenike, spomenike - Judama Iskariotskim, njima, njima, samo njima!

I dok đavočovek bude takvim slavopojkama i zaglušnim slavljljima veličao i lagao čoveka, javiće se Bogočovek, i *dahom usta Svojih ubiti* đavočoveka. Sam dah Bogočoveka Hrista i biće jači, nedostižno jači od svih bezakonja Bezakonika, i od samog Bezakonika. Tada će se videti jasno i sveočigledno: da su sva Antihristova zla, sva bezakonja, sva čudesa, ustvari - paučina prema sili i jačini Bogočoveka Hrista, i svakoga čoveka koji je uz Bogočoveka, svakog hrišćanina koji verom stoji uz Bogočoveka i u Bogočoveku. Tada će se sasvim jasno razumeti otkuda svetiteljima Hristovim ona svemoćna sila za života njihova na zemlji, koju im je nevidljivo darivao Bogočovek. Tada će se otkriti sva tajna vere Hristove, i sva sila što je u njoj; sva tajna ljubavi Hristave, i sva sila što je u njoj; sva tajna nade Hristove, i sva sila što je u njoj; sva tajna molitve, posta, trpljenja, milosrđa, krotosti, smirenosti, i ostalih svetih vrlina evanđelskih, i sva sila što je u njima; sva tajna Svete Tajne Pričešća, i sva sila što je u njoj; i sva tajna svih ostalih Svetih Tajni u Crkvi Hristovoj, i sva sila što je u njima.

Osionog Antihrista, čoveka = đavočoveka, Bogočovek Hristos će *uništiti svetlošću dolaska svog*. Svetlost - ubica! svaki zrak - po smrt, po hiljade smrti za bezakonja i Bezakonika! "Svetlost tiha", "Svetlost života" = Bogočovek Hristos, Gospod i Bog naš, pri drugom *dolasku Svom* javiće se kao oganj koji spaljuje. Gde ti je, Antihriste, sila? gde - moć? gde - svemoć? Gospod će uništiti sve Antihristovo: i dela, i ideje, i zamisli. I ispuniće se proroštva, prorokovana za utehu sledbenicima Hristovim: mačem *usta Svojih* Gospod će vojevati s Antihristom i njegovim poklonicima, i pobediti ih (Otkr. 2,16). Jer je živa reč Božja, i jača, i oštrija od svakoga mača oštra s obe strane (Jevr. 4,12): ubija sve što je protivbožje, antihristovsko, zlo, satansko. Ništa se ne može održati pred tim mačem; nema oklopa, nema pancira koji može zaštititi od njega. "Od dihanja Božjeg ginu, i od daha nozdrva NJegovih nestaje ih" (Jov. 4,9). "*Dahom usta Svojih ubiće bezbožnika*" (Is. 11,4): vrhovnog i najsavršenijeg i najgorčenijeg i najmoćnijeg bezbožnika u rodu ljudskom - Antihrista, jer Gospod "*ubiji* rečima *usta Svojih*" (Os. 6,5).

Od *svetlosti* lica Gospodnja rastapa se kao vosak svako bezakonje, svaki bezakonik, i svi bezakonici (sr. 2. Sol. 1,9): pogibao večna spopada ih, večna smrt, večito umiranje u mukama

bogoborstva i hristoborstva. Jer u svetlosti Svojoj prisutan je sav čudesni Gospod i Bog naš Isus Hristos sa svima Svojim stvaralačkim silama, od kojih beži i raspada se sve što su ljudi ili đavoli stvorili protiv Boga, bez Boga, van Boga.

Tako će Antihrist završiti svoju misiju u svetu čovečanskom. Hristos i Antihrist, Bogočovek i đavočovek: dva suprotna bića, dve suprotne ličnosti, dva suprotna puta. Kroz svu svoju delatnost u svetu čovečanskom, od Adama do Antihrista, đavo je jedno hteo, jedno radio: da čoveka pretvori u đavočoveka, ljude u đavoljude; a Jedini Čovekoljubac, Bogočovek Isus Hristos, sav je u jednoj želji, sveželji: da čoveka pretvori u blagodatnog bogočoveka, ljude u blagodatne bogoljude. Na svome: đavo radi kroz sva zla, kroz sve grehe, kroz sve strasti; a Gospod: radi u Crkvi Svojoj kroz sve svete tajne i svete vrline. Na ljudima je da se dobrovoljno opredeljuju za jedno ili za drugo. Pobjeda? Nesumnjivo na strani Bogočoveka.

## 2,9

I kroz najmanji svoj greh čovek saraduje đavolu, jer je đavo pronalazač i tvorac greha u suštini; ali isto tako kroz svaki greh đavo saraduje čoveku, jer je đavo sav od greha, sav u grehu, te grešiti za njega je isto što i živeti, i kroz sve grehe on nevidljivo deluje (sr. Jn. 8,44). Kroz greh čovek se orođuje s đavolom; otuda istina svetog Evandjelja: "koji čini greh - od đavola je, jer đavo greši od početka" (1. Jn. 3,8). Razume se, đavo nema ni vlasti ni sile da čoveku nametne greh, nego se čovek po svojoj slobodnoj volji opredeljuje za greh, i za sva bezbrojna zla koja greh nosi u sebi i vodi za sobom. Pri svakom čovekovom grehu đavo se trudi da greh učini što većim, obmanjujući i opčinjujući čoveka prividnim zaslađivanjem greha. Svaki greh je udaljavanje čoveka od Boga; a najveći greh, svegreh - i jeste najveća udaljenost od Boga, potpuna otkinutost od Boga, kao što je slučaj kod apsolutnog svegrešnika - Satane, i njegovih crnih anđela - đavola.

Antihrist? To će u rodu ljudskom biti čovek = svegreh; u njemu će greh dostići sva svoja savršenstva, svu svoju silu, svu svoju vlast. Svom dušom svojom, svim srcem svojim, svim umom svojim, svom snagom svojom on će saradivati Satani, i Satana njemu. NJihove volje oduševljeno će se sliti u jednu volju, i oni će svim bićem raditi protiv Bogočoveka Hrista. Dobrovoljno predan i odan Satani, Antihrist će i živeti i misliti i raditi "*po dejstvu Sataninu* - κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ", po činjenju Sataninu. U njemu će sve biti osatanjeno: i duša i savest i um i volja i srce i telo. I kada bude smatrao i tvrdio da dela i radi potpuno samostalno i nezavisno kao "čist čovek", kao "pravi čovek", Antihrist će ustvari delati "*po činjenju Sataninu*". Glavna stvaralačka sila u njegovoj duši, u njegovom srcu, u njegovom umu, u njegovoj savesti, u njegovoj volji - biće Satana. Vascelim bićem svojim Antihrist će biti radionica Satane, najsvršenija radionica Satane u rodu ljudskom. I njegov um biće radionica Satane, i njegova savest - radionica Satane, i njegovo srce - radionica Satane, i njegova volja - radionica Satane. Zato će mu i sve misli biti satanske, i sva osećanja satanska, i sva htenja satanska, i sva dela satanska.

Nema sumnje Antihrist će biti veoma moćan, i njegova će delatnost biti "sa svakom silom - ἐν πάσῃ δυνάμει", ne samo ljudskom nego i satanskom, jer će mu Satana dati "silu svoju i vlast svoju" (Otkr. 13,2). A satanska je sila ogromna, tako da će udivljavati i zavoditi sve bezverne, maloverne, neverne, sve koji nisu okusili božansku silu Gospoda Hrista. "Svakom silom" svojom Satana će naoružati Antihrista, te će on činiti "velika čudesa", i učiniće da "i oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima" (Otkr. 13,13). "Po dejstvu Sataninu" Antihrist će delati među ljudima "sa svakom silom i znacima i lažnim čudesima". Sa jednom vrhovnom željom, sveželjom: da ljude obmane, prevari, zavede, povede za sobom kao istinski spasitelj i mesija roda ljudskog, kao jedini čovek koji može zauzeti mesto Hristovo u rodu ljudskom, zameniti Hrista i učiniti Ga nepotrebnim i suvišnim i štetnim i ubitačnim. Sva raznovrsna delatnost Antihrista svodiće se na to jedino: da on sobom zameni Hrista. I tako ostvari najgrandiozniju obmanu i laž, i ljude zarobi tom sveubitačnom lažju. Jer šta je najubitačnije za čoveka, za ljude, za rod ljudski? Odbaciti Hrista, tog jedinog Spasitelja roda ljudskog od greha, od smrti, od đavola. A na tome, na toj laži radiće Antihrist "sa svakom silom" satanskom, "i znacima i lažnim čudesima". Sva će njegova čudesa ustvari biti opsena i obmana, koja će greholjubive ljude porobljavati najstrašnijoj i najubitačnijoj laži: da Hristos nije jedini istiniti Bog, nije jedini istiniti Spasitelj roda ljudskog.

## 2,10

Satana će Antihristu staviti na raspoloženje sav svoj bogoborni arsenal, sve svoje oružje protiv Boga i Gospoda Hrista. U to "sveoružje" njegovo spada na prvom mestu *prevara*. I Antihrist će "po dejstvu Sataninu" delati na zemlji "sa svakom prevarom": da bi, ako je moguće, prevario i izbrane, tojest one koji su verom evanđelskom pošli za Hristom i žive NJime i radi NJega. Prevarom je Satana uvek delao na zemlji: prevarom je zaveo praroditelje naše u raj. Dēla on prevarom, ali retko kad lično i neposredno, već skoro uvek preko drugih: u raj - preko zmije; na kraju istorije roda ljudskog delaće preko Antihrista; a dotle - dēla kroz sve Antihristove preteče. Svuda i u svemu - *prevara*, obmana, koja ima samo jedan cilj: da ljude odvoji od jedinog istinitog Boga i Spasitelja - Gospoda Isusa Hrista, Bogočoveka. Varati ljude odnosno Boga i sveta Božjeg, to je glavni posao Satane, a to glavni posao njegovog vernog i najvernijeg sluga i saradnika: Antihrista. Zato je ustvari drugo ime Satane - obmanjivač, varalica. U Svetom Otkrivenju za njega se veli da je on: ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην = onaj koji vara sav vasioni svet (Otkr. 12,9). Vara sa ciljem: da ljude uvuče u najveću nepravdu, nepravdu koja je sva puna hule na Boga, na jedinog istinitog Boga i Gospoda Isusa Hrista. Od ove nepravde nema veće na zemlji i u rodu ljudskom. A Antihrist "po činjenju Sataninu" i dēla "sa svakom prevarom nepravde". Jer sam Satana, ta vrhovna nepravda u svima svetovima, i širi svoju nepravdu u našem čovečanskom svetu "svakom prevarom", naročito će je širiti preko vrhovne nepravde na zemlji, oličene u Antihristu.

No sva ova sablažnjiva i čudotvorna i strašna delatnost Antihristva "po činjenju Sataninu" imaće uspeha jedino "među onima koji ginu", ginu u neverju, u bezverju, u pokvarenosti, u bogoborstvu, u hristoborstvu, u greholjublju, u slastoljublju, u demonizmu, u satanizmu. Ginu u neevanđelskom životu, iako oko sebe i pred sobom u toku vekova i vekova istorije ljudske imaju

bezbroj svedoka o Hristu kao sveblagom i svemilostivom Bogu i Spasitelju roda ljudskog, o spasonosnosti NJegovog Evandjelja, o svetosti NJegovih sledbenika, o čudotvornosti NJegovoj i njihovoj, o NJegovom bezmernom čovekoljublju, sveopraštanju, samilosti, o čudesnoj pravednosti i svetosti i milostivosti NJegovih svetih ugodnika. Ginu dobrovoljno, izabravši ne Hrista Gospoda i Spasitelja nego Antihrista. Zašto? - *"jer ljubav istine ne primiše, da bi se spasli"*: spasli greha, smrti, đavola, Antihrista. LJubav prema Istini, koja je Hristos, *"ne primiše"*, da bi živeli Istinom = Hristom, i radi Istine = Hrista, oslobodivši sebe od greha, od smrti, od đavola, = od laži, i od oca laži (sr. Jn. 8,44.32.36), ispunivši se svakom Hristovom pravdom i dobrotom i milosrđem. Gospod Hristos je i LJubav i Istina (sr. 1. Jn. 4,16.8; 5,20; Jn. 14,6): i On spasava ljude ljubavlju i istinom. A mnogi Ga ne priznaju, zašto? Zato što im veoma omile tama nego svetlost. A omile im tama zbog greholjublja njihova, zbog zlih želja srca njihova (sr. Rim. 1,22-26; Jn. 3,19-21). Samo ljudi čiji je um razoren strastima i srce slastima odbacuju jedinog istinitog Boga i Spasa Hrista: zato ih Bog i predaje "u pokvaren um da čine što ne valja" (Rim. 1,28), i da "drže istinu u nepravdi" (Rim. 1,18): da o Hristu, jedinoj Istini, govore nepravdu i laž i prevaru. Za iole normalan, zdrav ljudski um, zdravo ljudsko srce, Gospod Hristos je neuporedljivo potrebniji i korisniji ljudskom biću nego Antihrist. Ali, mnogi ljudi staju uz Antihrista a protiv Hrista. Zašto? Zato što slastoljubivo srce i strastonosni um ljudski više vole grehovne slasti i zavodničke strasti, da u njima većito ginu i besmrtno umiru, naslađujući tom zaslađenom gorčinom izopačene prohteve svoje ogrehovljene prirode. Takvi ljudi sami bacaju pokrivalo neverja preko očiju uma svog, i neće da vide da je jedino u Gospodu Hristu spasenje bića ljudskog od greha, od strasti, od smrti (sr. Mt. 9,12-14).

## 2,11

Ogromna je, neizmerna je sloboda čovekova, kada on može po volji svojoj odbaciti Boga. On, stvorenje Božje, može odbaciti Boga! U tome je i božanska veličina čovekova i satanska pogibija njegova: stane li uz Boga, Tvorca svoga, on je božanski veliki i veličanstven; stane li uz Satanu, ubicu svoga, on je đavolski bedan i odvratan. Ovo utoliko više važi za čoveka posle dolaska na svet Bogočoveka. Jer u Bogočoveku je na najočigledniji za čula ljudska način, na najubedljiviji za um ljudski i za savest ljudsku i za srce ljudsko način, pokazan i dokazan jedini istiniti Bog i Gospod, jedini istiniti Spasitelj roda ljudskog. I kada čovek, i posle Bogočoveka i pored Bogočoveka, može da odbaci Boga, zaista je njegova sloboda i ogromna i samostalna i nezavisna. A od nje zavisi sav čovek, sav njegov život, i sva njegova večnost. Odbacujući Gospoda Hrista, ljudi nemaju izgovora za taj osnovni greh - svegreh, jer se rodu ljudskom ne može dati ni bolji ni savršeniji Bog, pošto ne postoji. Zato je Gospod Hristos jasno i nedvosmisleno i objavio to za opomenu svima nama ljudima, rekavši: Da nisam došao i govorio im - greha ne bi imali; a sad izgovora neće imati za greh svoj. Da nisam tvorio među njima dela koja niko drugi ne tvori, greha ne bi imali; a sad i videše, i omrznuše na mene (Jn. 15,22.24).

Ne primajući Gospoda Hrista, tog jedinog istinitog Boga, tog jedinog istinitog Spasitelja, tu jedinu istinitu istinu, tu jedinu istinitu pravdu, taj jedini istiniti život, tu jedinu istinitu ljubav, tu jedinu istinitu radost, ljudi ustvari odbacuju ono što ih jedino može spasti smrti, spasti greha,

spasti svakoga zla i svakoga đavola, spasti muka, svih muka i ovoga i onoga sveta. Šta onda ostaje takvim ljudima? Laž, smrt, greh, pakao - njihov dobrovoljni izbor, njihovi dobrovoljni izabranici. Zbog svega toga *Bog će im poslati silu prevare* - ἐνέργειαν [τῆς][1] πλάνης; i plod dejstva te sile, koja je uvek satanska: oni će umom i srcem svojim *verovati laži*. Kojoj laži? - Laži Antihristovoj o Hristu. A ta laž je svelaž: jer sve što on, kao i sve preteče njegove, bude govorio o Hristu jeste laž, uvek poreklom od iskonskog oca laži, koji ne može ni govoriti ni tvoriti istinu, pošto je vascelim bićem otpao od Istine, ispao iz nje, i sav se pretvorio u laž (sr. Jn. 8,44). Odbacivši Bogočoveka Hrista pod dejstvom, pod uticajem satanske sile prevare, ljudi će verovati Antihristu, koji će ih voditi samo putevima što vode u pogabao, u propast, u carstvo zla, u pakao. I tu Antihristovu svelaž o Hristu, ljudi koji ginu u samoljublju i greholjublju smatraće kao najsigurniju istinu i najstvarniju stvarnost; a nju će Gospod Hristos uništiti - dahom usta Svojih! Tolika je stvarno nemoć njene moći, njene "svemoći".

Kada ljudi svesno i uporno neće jedinog istinitog Boga i ne služe Mu, onda ih Bog "po željama njihovih srca" predaje "u pokvaren um" (sr. Rim. 1,18.24.28), te oni *veruju laži*, i pokvarenim umom svojim pravdaju i brane tu veru svoju u laž, i život svoj u toj laži, i stvaraju čitave filosofije laži i apologije laži. U svemu tome Bog ne čini nikakvo nasilje nad slobodom njihovom, niti im nameće greh, zlo, smrt, đavola; On ih samo prepušta "željama srca njihovih". U samoj stvari, to je najjeziviji pad bića ljudskog: bogoliki um ljudski, stvoren da veruje u Večnu Istinu - Boga, i da živi Njime, veruje u laž, i živi njome, i pravda je, i apologira je, i smatra je svojim večnim carstvom, svojom istinom. A ta ga laž uvek odvodi u zagrljaj "oca laži" (Jn. 8,44), iz koga se nikad oteti ne može. Jedino je za đavola laž prirodna, i "kada govori laž, svoje grvori: jer je laža i otac laži" (Jn. 8,44). Pad je, satanski pad bića ljudskog, uma ljudskog, kada čovek laž smatra za istinu i živi njome i misli njome, i brani je kao nešto svoje, kao nešto prirodno. Od gordosti - ljudi "zalude u mislima svojim" i "potamni nerazumno srce njihovo", i oni pretvaraju "istinu Božju u laž" (Rim. 1,25). Po prirodi svojoj "nikakva laž nije od istine" (1. Jn. 2,21), već uvek od oca laži - đavola. Carstvo Hristovo, carstvo Božje, carstvo je Večne Istine, i posle Strašnoga suda ostaće van njega, napolju - "svaki koji ljubi i čini laž".

## 2,12

Na sudu, na Strašnom sudu Hristovom, šta će doživeti Antihristova laž i svelaž o Gospodu Hristu, i njeni poklonici? laž - na sudu Večne Istine? Prirodno je: biće *osuđena* i ona, i svi oni koji su joj se dobrovoljno potčinili i izjednačili se s njom. A pred njima je za života na zemlji bio izbor: ili Hristova *Istina* ili Antihristova laž. I oni su izabrali laž, i sve nepravde koje ona sa sobom nosi, sve đavolje nepravde, nasuprot Božjoj pravdi. A Hristova istina? Koja je to istina u istoriji roda ljudskog - tako silno, tako sveubedljivo, tako sveočigledno posvedočena kao božanska i istinita i večna? Koja je to istina ljudska osvetila i prosvetila tolike ljude i ljude, ispunila ih božanskim svetim silama, počevši od svetih apostola (sr. Jn. 17,17), pa nadalje kroz sve naraštaje roda ljudskog do Strašnoga suda? U rodu ljudskom nema istine, sem Hristove, koja se pokazala besmrtna - u svima smrtima, večna - u svima vremenima, nepobediva - u svima bitkama. Samo se Istina Hristova u istoriji zemlje pokazala jača od svakog greha, i oslobađala

ljude od svakog greha, i time darivala ljudima jedinu istinsku i večnu slobodu (sr. Jn. 8,32.34.36). Otkuda to? Otuda, što je Istina - vaskrsli Bogočovek Hristos: u isto vreme i Istina i Život, Večna Istina i Večni Život (Jn. 14,6; 1. Jn. 5,20). Da, Bogočovek - Jedan od Svete Trojice, u kome je sva Božanska istina cela celcata; sva u NJemu, sva u Ocu, sva u Duhu Svetom koji se zbog NJega javio svetu i postao duša Crkve NJegove: da kao Duh Istine - privodi ljude Bogu i Čoveku Istine - Hristu (sr. Jn. 14,17); da kao Duh Istine - upućuje ljude na svaku istinu (Jn. 16,13), koje se sve granaju od Sveistine = Hrista kroz bezbroj sledbenika Hristovih u svetoj Crkvi NJegovoj.

A kad ljudi *ne veruju takvoj Istini*, šta zaslužuju? "*Da budu osuđeni svi koji ne verovaše istini, nego voleše nepravdu*". Jer između Hrista i Antihrista izabraše Antihrista; između Istine i laži izabraše laž; između Pravde i nepravde izabraše nepravdu. Voleti nepravdu, i pretpostavljati je Hristovoj Pravdi, Hristovoj Istini, - šta pokazuje to? Pokazuje i dokazuje da je čovek srce svoje predao i poverio laži, nepravdi, neistini. To još pokazuje da se čovek orodio s đavolom, da je usvojio njegovu filosofiju sveta, njegovu filosofiju čoveka, njegovo shvatanje Boga i Gospoda Hrista. Ako je do čudesa, zar Hristova nisu slavnija i stvarnija i bogotvornija od Antihristovih? Ako je do moći, do sile, zar Hristova moć nije svemoć i Hristova sila nije svesila, kada se uporede sa silom i moći Antihrista? Ako je do dobra, do ljubavi, do pravde, zar Hristovo dobro i Hristova ljubav i Hristova pravda nisu uvek zauvek neizmerno korisniji po ljude od svakog Antihristovog nazovidobra, od svake Antihristove nazoviljubavi, od svake Antihristove nazovipravde ?

A kada ljudi i pored svega toga veruju laži a *ne veruju Istini*, više *vole nepravdu* nego Pravdu, odbacuju Gospoda Hrista a prigrljuju Antihrista, onda je to dokaz čega? Toga, da se u tih ljudi potpuno izopačila priroda ljudska, um ljudski, srce ljudsko, savest ljudska. Izopačila, jer ođavolila. Samo ođavoljen um ljudski može Antihrista pretpostaviti Hristu; samo ođavoljena savest može izabrati Antihrista, a odbaciti Hrista; samo ođavoljeno srce može voleti Antihrista, a ne voleti Hrista; samo čovek, koji je upornim greholjubljem i samoljubljem preobrazio sebe u dobrovoljnog đavočoveka, može odbacivati Bogočoveka i služiti Antihristu, Antibogočoveku.

## 2,13

Večna pogabao i večna osuda, to je udeo i bezakonika Antihrista i svih njegovih pristalica. A mi? *Mi smo dužni svagda zahvaljivati Bogu za vas, braćo ljubljena od Gospoda, što vas je Bog od početka izabrao za spasenje*, a kroz spasenje za večni život i večno blaženstvo u carstvu slave Boga Oca i Gospoda Isusa Hrista i Duha Svetoga. U Svome sveznanju Bog je "pre postanja sveta" predvideo vašu veru u Hrista Gospoda i *izabrao vas na spasenje* (sr. Ef. 1,4). A *spasenje* vaše, od vrha do dna i od početka do kraja, delo je ljubavi Božje prema vama. Nesumnjivo, delo ljubavi Božje. Jer: spasti od greha, od smrti, od đavola rod ljudski, koji se dobrovoljno predao i potonuo u sve grehe, u sve smrti, u sve đavole, mogao je i hteti i učiniti jedino Bog ljubavi, koji je zbog toga i postao čovek, i umro, i vaskrsao. I tako nas spasao. Stoga *smo dužni svagda zahvaljivati Bogu za takvo spasenje*. Naš ljudski um, naše ljudsko srce, ne raspolazu takvim



moćima, da mogu obuhvatiti svu neizmernost podviga spasenja roda ljudskog, izvršenog Jedinim Čovekoljupcem - Gospodom Hristom. Jedno je očigledno: u tome podvigu učestvuje sva Sveta Trojica. Tu sve biva: od Oca kroz Sina u Duhu Svetom.

Trosunčani Bog ljubavi podario nam je spasenje u Spasitelju, Bogočoveku Isusu Hristu. A kako ono postaje naše, moje, tvoje? *Svetošću Duha i verom istine* - ἐν ἁγιασμῷ Πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας (= kroz osvećenje Duha, u svetosti Duha i u veri istine). Osvećenje nam se daje blagodaću Duha Svetoga kroz svete tajne i svete vrline; a mi u to unosimo podvig *vere*, u kome se klicno sadrže svi ostali evanđelski podvizi spasenja. Grehom je izvršeno obesvećenje ljudske prirode, grehom koji je poreklom sav od duha nesvetog, od duha zla - đavola. Duhom Svetim se vrši osvećenje ljudske prirode, jer Duh Sveti blagodaću Svojom izgoni i uništava greh u čoveku. Vascelim Svojim Evanđeljem spasenja Gospod nas poziva u svetost - ἐν ἁγιασμῷ (1. Sol. 4,7), jer volja Božja jedno želi od nas: svetost našu - ὁ ἁγιασμός (1. Sol. 4,3). Javivši se kao Spasitelj roda našeg, Gospod Hristos nam je postao "od Boga osvećenje" - ἁγιασμός (1. Kor. 1,30). Videći kakvu slavu Gospod Hristos nudi ljudskoj prirodi, mi treba da ude svoje dajemo za sluge pravdi na posvećenje - εἰς ἁγιασμόν, kao što smo ih ranije davali za robove nečistoti i bezakonju (Rim. 6,19).

U podvigu spasenja: osvećenje je od Duha Svetog, a vera od nas. I to: *vera istine*, istine koja je sva od Večne Istine = Bogočoveka Hrista. U njoj nema ničeg prolaznog, ljudskog, lažnog, izmišljenog. U njoj je sve bogočovečanska stvarnost: ono što je u njoj čovečansko, uvek je osigurano božanskim, i osuštinjeno, i ovečnjeno, i osvećeno, i obesmrćeno. Ta vera istine je životni podvig: tom verom se uistinjuje i oistinjuje um naš, i srce naše, i savest naša, i telo naše, i vascelo biće naše. Hristos = Istina - Sveistina jedini daje rodu ljudskom veru istine: tako od NJega jedino i znamo za jedinog istinitog Boga, i raspoznavamo sve lažne i samozvane bogove. Sve što nije od te vere - laž je, greh je, smrt je (sr. Rim. 14,23). Razume se, verom se čovek hrišćanin osvećuje, i osvećujući se njegovu vera raste sve više i više. To je dvojedan podvig: u veri je osvećenje, u osvećenju je vera. Jedno drugim raste i živi i kreće se i biva. Uvek je tu posredi saradnja blagodati Božje i slobode naše: sloboda naša se osvećuje blagodaću, blagodaću i obožuje, blagodaću i obeskonačuje, blagodaću i ovečnuje; ali isto tako: blagodat postaje naša slobodnom verom našom, koja je na svima stupnjevima i blagodatna i slobodna: blagodatno-slobodna, slobodno-blagodatna. Našom slobodnom verom u Istinu mi se oblagodaćujemo, osvećujemo; a blagodat, oblagodaćenjem prirode uma našeg i srca i volje i savesti, uvećava veru našu do svih njenih bogočovečanskih beskrajsnosti.

## 2,14

Šta je *Evanđelje* Gospoda Hrista? Poziv na spasenje od đavola Bogom, od greha Jedinim Bezgrešnim, od smrti Jedinim Besmrtnim. Svaka reč *Evanđelja* Spasova je *poziv* na uzbunu, na pobunu, na ustanak protiv greha što je u tebi, protiv smrti što je u tebi, čoveče, svaki čoveče, protiv đavola što se skriva u tebi kroz grehe tvoje. Ako si greholjubljem zaspao na smrt, *Evanđelje* te budi pokajanjem, zapaljuje ti dušu ognjem vere, koji plamteći žudi da sagori u tebi

sve smrtno, sve grehovno, sve đavolje. To je onaj oganj koji je Spasitelj došao da zapali na zemlji (sr. Lk. 12,4); i zapalio ga Duhom Svetim na dan Svete Pedesetnice, i evo ga večito gori u Crkvi Hristovoj, i zapaljuje svako srce, svaku dušu, svaku savest, čim priđu Crkvi kao domu spasenja. Ako si nekim grehom uspavao savest, - *Evandjelje* te budi: ustani ti koji spavaš, i obasjaće te Hristos! Ako si nekom strašću umrtvio dušu, - *Evandjelje* te *poziva* na pobunu: ustani ti koji mrtvuješ u ljutoj strasti, i vaskrsnuće te Hristos! Nema smrti, nema greha, nema strasti, iz kojih te ne može probuditi i vaskrsnuti *Evandjelje* Spasovo, jer je ono svemoćna sila Božja na spasenje svakome koji želi sebi spasenje od greha, smrti i đavola (sr. Rim. 1,16; 1. Kor. 1,18). *Evandjelje* Spasovo i jeste *poziv* koji Gospod Bog upućuje lično tebi, i lično meni, i lično svakome čoveku, kojim nas *poziva* na spasenje Bogočovekom, NJegovom svetom Crkvom, svetim tajnama i svetim vrlinama koje su u Crkvi date Duhom Svetim, i daju se neprestano svakome, svakome, svakome koji sebi želi spasenje. Ne sumnjaj, vascela Sveta Trojica pristupa kroz Spasovo *Evandjelje* tebi, i *zove* te k sebi kroz Crkvu i njene svesvete tajne i svesvete sile. Ti se samo odazovi - verom, pokajanjem! Eto, to se jedino traži od tebe. A ti to imaš, i možeš imati i pronaći u sebi, samo ako sagledaš svu strahotu greha, i strašilnost smrti, i nakaznost đavola, i kuda oni vode - u večni užas, i lelek, i pakao, i muke. Jer, ne zaboravljaj nikad ovo: sve kad tad postaje muka duhu ljudskom bogolikom, sve - sem Boga u Svetoj Trojici koji ga je i sazdao trojičnim, trojicelikim. Samo u Svetoj Trojici, kroz svete tajne Crkve i svete vrline njene, duh čovečji nalazi sebi večni pokoj, večni mir, večnu radost, večno blaženstvo od postojanja, od života. Sve pak što nije od Svete Trojice, što je protiv nje, van NJe, bez NJe - sve je to muka duhu ljudskom, i prokletstvo, i pakao. Zato je Spas, imajući i dajući ono što niko od ljudi i bogova nikad imao nije i davao nije, i smeo jedini u rodu ljudskom uputiti ljudima, svima ljudima bez razlike, ovakav poziv: "Hodite k meni svi koji ste umorni i natovareni, i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe, i naučite se od mene; jer sam ja krotak i smiren srcem, i naći ćete pokoj dušama svojim" (Mt. 11,28-29). Hoćeš li večiti odmor srcu svome, večiti pokoj duši svojoj u naručju božanskih čudesnih savršenstava, onda - smiri sebe pred svesmirenim i svekrotkim Gospodom Hristom, i naći ćeš ih. A za to, eto od tebe se traži tako malo: smiriti sebe, čoveka, pred čudesnim Bogočovekom! Bogočovekom - Spasiteljem od svakog greha, svakog užasa, svakog pakla.

Kada se na *poziv Evandjelja* Spasova odazoveš verom, i očima vere sagledaš svu neizmernu veličinu Gospoda Isusa i svu bezmernu smirenost NJegovu, pa onda istim očima pogledaš sebe, o! kako ćeš se zgranuti na sebe, i zgaditi na sebe, i smiriti sebe, i smatrati sebe za strašnog grešnika, grešnijeg od svih ljudi, goreg i od najgorih. Ali to gađenje na sebe, to beskrajno smiravanje sebe, to nemilosrdno gaženje sebe, i jeste na spasenje tvoje duše. Bez toga, svi putevi tvoji vode nesumnjivo u pogibao tvoju. No podvigom vere predaš li Gospodu Hristu svu dušu svoju i sve srce svoje i sav um svoj i svu snagu svoju, On će blagodaću Svojom svemilostivo poroditi u tebi i smirenost i molitvu i ljubav i milostivost i krotost i trpljenje, i svaku svetu vrlinu evandelsku; i tebi će biti ne samo milo nego i radosno i sveradosno živeti po Evandelju Spasovom: spasavati sebe Evandeljem spasenja od svakog greha, od svake smrti, od svakog vidljivog i nevidljivog neprijatelja spasenja tvog, neprestano ispunjujući božanske bezdane bogolikog bića svog Večnom Božanskom Istinom Hristovom, Večnom Božanskom LJubavlju, Večnom Božanskom Pravdom, Večnim Božanskim Životom.

U čemu je *slava* čovekova? u spasenju od greha, jer je greh sram i stid čovekov; u spasenju od smrti, jer je smrt - sram i stid besmrtno i bogolike duše čovekove; u spasenju od đavola, jer je

đavo - stid i sram pred Bogom i bogolikom prirodom čovekovom. Spasitelj spasava čoveka od greha - svetošću Svoje Božanske Istine, Svoje Božanske Pravde, Svoje Božanske LJubavi, Svoga Božanskog Života, zato je *slava* čoveka, večna *slava* čoveka u Večnoj Božanskoj Istini Hristovoj, u Večnoj Božanskoj Pravdi Hristovoj, u Večnoj Božanskoj LJubavi Hristovoj, u Večnom Božanskom Životu Hristovom. Jednom rečju: *slava* čoveka je Bogočovek *Gospod Hristos*, i sve što On ima i daje čoveku. *Slava* je čoveka u spasenju Bogočovekom: jer mu to spasenje daje sve ono što je Spasovo, daje mu i samog Spasitelja ispunjujući ga NJime, te hrišćanin živi NJime i radi NJega i u NJemu; zato je sav u večnoj slavi, koja za hrišćanina počinje još ovde na zemlji. Vera privodi čoveka Hristu, zato je početak slave čovekove u njegovoj veri; od vere se rađa molitva, od molitve ljubav, od ljubavi smirenost, od smirenosti krotost, od krotosti post, od posta trpljenje, zato je u svima ovim svetim podvizima slava čovekova. Ona kroz njih raste i grana se u svoje bogočovečanske beskonačnosti. Spasavajući sebe bogočovečanskim podvizima spasenja, čovek sa spasenjem dobija u Hristu i večnu slavu (sr. 2. Tim. 2,10), jer dobija sa NJim Večni Život, Večnu Istinu, Večnu LJubav, Večnu Radost, Večno Blaženstvo, Večno Carstvo Presvete Trojice. A u tome se i sastoji božansko veličanstvo čoveka i božanska slava njegova, večni i jedno i drugo. To je ona večna božanska *slava Gospoda Hrista*, koju On obećava svima sledbenicima Svojim, koji *zadobijaju* spasenje kroz osvećenje Duhom Svetim pomoću svetih tajni i svetih vrlina, te se na taj način duhovno-blagodatno sjedinjuju sa Svojim Spasiteljem, Gospodom Hristom, i tako sjedinjeni sa NJim, biće večito onde gde i On, učestvujući u NJegovoj slavi (sr. Jn. 17,17-24). To nije ni čudo. Čovekoljubivi Gospod je i postao čovek, da bi sve Svoje podario čoveku, ljudima, rodu ljudskom. Koji se spasavaju, zajedničare u svemu Spasiteljevom, pa i u slavi NJegovoj; jer je On slava njihova, a oni su, po neiskazanom čovekoljublju Spasovom, slava NJegova.

## 2,15

*Zbog svega toga: zbog spasenja vašeg u Hristu Spasu, i zbog večne slave vaše u NJemu, stojte čvrsto i držite predanja - τὰς παραδόσεις - kojima se naučiste ili rečju ili poslanicom našom. Šta su predanja naša? Sve ono što nam je Gospod Hristos sam i preko Duha Svog Svetog zapovedio da držimo, i da po tome živimo; sve ono što je ostavio u Crkvi Svojoj, u kojoj stalno obitava On sa Duhom Svojim Svetim (sr. Mt. 28,19-20). Predanja naša, to je sav blagodatni život naš u Hristu Bogu i Duhu Svetom, život nas hrišćana koji je počeo u Crkvi Hristovoj preko nas apostola silaskom Duha Svetoga. Sav taj život naš, nije od nas već od Gospoda Isusa blagodaću Svetoga Duha. Ili tačnije: sav taj*

život naš je od Oca kroz Sina u Duhu Svetom. Zato je on sav izatkan od svetosti i besmrtnosti i večnosti. A nastao je svom punoćom svojom u Crkvi Spasovoj, koja je telo ovaploćenog Boga i Gospoda Hrista, silaskom Svetoga Duha, koji kroz sve Svoje božanske svete darove i sile, svete tajne i vrline, boravi i živi večito u Crkvi Hristovoj. Tako, *predanja naša*, to je novi blagodatni život u Duhu Svetom koji je duša Crkve: život u Večnoj Istini Božjoj, u Večnoj Pravdi Božjoj, u Večnoj LJubavi Božjoj, u Večnom Životu Božjem. Tu čovek ništa ne stvara, niti može stvarati Večnu Istinu, Večnu Pravdu, Večnu LJubav, Večni Život, već sve to može usvajati, primati, u

svoje pretvarati; sve se to u Gospodu Hristu i u Crkvi NJegovoj daje njemu blagodaću Duha Svetog, daje i predaje. Tu se od čoveka traži jedno: da ta *predanja* primi i po njima živi. A prima ih, kako? Verom, koja ga uvodi u Crkvu, i pomoću svetih tajni i svetih vrlina vodi kroz novi blagodatni život u Duhu Svetom.

Sve što je nama apostolima *predato* Gospodom Hristom i Duhom Svetim i jeste *predanje*, sveto *predanje*: tu spada svekoliko Spasovo učenje, i sve životvorne sile za ostvarenje tog učenja u životu ljudskom. To vam sve mi i *predajemo ili rečju našom ili poslanicom našom*. Nešto je *zapisano*, a više *usmeno*; no sve to zajedno sačinjava Božansko Otkrivenje: Evanđelje Gospoda Hrista, Evanđelje spasenja, *predato* Crkvi za spasenje roda ljudskog, od sada pa do veka. Celokupno Evanđelje je *predato* Crkvi Gospodom Hristom u Duhu Svetom; zato ono i jeste *predanje* Božje u svoj opširnosti svojoj. *Zapisano* Evanđelje dopunjuje se *nepisanim* Evanđeljem Crkve; njime se i tumači dejstvom blagodatni Duha Svetoga koji obitava u njoj. U stvari, to je u Crkvi sve jedna celina, jedno živo duhovno telo: *zapisano* i *usmeno predanje*. Zato, postoji li *predanje* Crkve - "više ništa ne traži:[2] jer u njemu je sve što je potrebno za spasenje ljudi i za njihov život u ovom i u onom svetu.

*Sa svih tih razloga: "stojte čvrsto i držite predanja"*: jer je u njima sva večnost vaša, sva sudba vaša u obadva sveta. "*Stojte čvrsto*" u *predanju* - verom. Jer se u svetom *predanju* *stoji čvrsto* verom i ljubavlju i molitvom i postom, i ostalim svetim vrlinama evanđelskim. Ali, najpre verom, koja po duši čovekovo razliva smerno i sveto poverenje u sveto učenje Gospoda Hrista i Duha Svetoga, objavljeno i objavljivano preko svetih apostola. Verom se *stoji* u Večnoj Istini Božjoj, u Večnoj Pravdi Božjoj, u Večnoj LJubavi Božjoj, u Večnom Životu Božjem, u svemu Evanđelskom, u svemu Bogočovekovom, u svemu Trojičnom. Vera pak rađa ljubav i molitvu i nadu i smirenost i post, i sve ostale vrline evanđelske, pomoću kojih vera raste u neizmerne visine i spušta se u nesagledne dubine svega božanskog. "*Stojte u veri*" (1. Kor. 16,13), jer *stoji* u njoj, vi *stojite* u svemu Božjem, i u samom Bogu, *stojite* u Istini Božjoj, u Pravdi Božjoj. Samo tako *stoji* u veri Hristovoj, u ljubavi Hristovoj, u molitvi Hristovoj, vi ste sigurni da vas neće oboriti nikakvo lažno učenje, sablazniti nikakva "filosofija" po čoveku (Kol. 2,8), pokolebati nikakva sablazan neevanđelska, sablazan ovoga sveta koji u zlu leži.

U Bogočovečanskom telu Hristovom, Crkvi, *predanje* je živa blagodatna sila, novi život. Ta živa blagodatna sila, taj novi život svakom vernom *predaje* se Duhom Svetim kroz svete tajne. Najpre, kroz svetu tajnu krštenja: ta blagodatna sila ulazi sva u biće hrišćanina, i očišćuje ga, i spasava ga od svakoga greha, od svake smrti, od svakoga đavola. Potom, ta blagodatna sveta sila raste u hrišćaninu i množi se po meri njegove vere i njegovog truda. Raste i kroz druge svete tajne: sveto pričešće, svetu ispovest, sveto maslo, i ostale. Ta sveta blagodatna sila grana se i cveta u duši kroz raznovrsne svete vrline: od nje je - jaka blagodatna vera, od nje - jaka blagodatna ljubav, od nje - jaka blagodatna molitva, od nje - jaka blagodatna smirenost, blagodatna krotost, od nje - jako blagodatno trpljenje, jak blagodatni post; od nje je svaka blagodatna moć koja čuva čoveka od greha, i spasava ga kada padne u kakav greh, i osigurava mu sigurno i istrajno hođenje putem spasenja, i daje mu snage da radosno i svesrdno izvršuje zapovesti evanđelske, da živi po Evanđelju, da u sebi izrađuje i izgrađuje idealnog čoveka, po obličju Onoga koji ga je sazdao, da bi rastući rastom Božjim porastao u čoveka savršena, u meri rasta visine Hristove (sr. Kol. 3,10; Ef. 4,13). Da, hrišćani čvrsto stoje i drže sveta predanja, kada žive u svetim vrlinama, crpući za njih snage i sile iz svetih tajni Crkve Hristove.

## 2,16-17

Ali pri svem vašem trudu i samoradnji, uspeh vaš ne zavisi od vas već od *Boga*: vaše je da duše svoje poorete pokajanjem, da ih obdelavate svetim vrlinama i svetim tajnama, da zrno pšenično posejete i negujete, ali zrnu "Bog daje te raste" (1. Kor. 3,7), *Bog* ne vi, i ono plod donese po sto, ili po šezdeset, ili po trideset, a vi i ne znate kako to biva (sr. Mk. 4,26-29). Zato kroz trud svoj uvek pružajte molitvu ka Gospodu, da vaš trud On oplodi i oplodotvori: orete li dušu svoju, orite s molitvom; sejete li, sejte s molitvom; kopate li po duši svojoj, kopajte s molitvom. Jer kroz molitvu vi vezujete sebe s nebom, s Gospodom, vezujete zemlju tela svog sa nebom, dušu svoju sa Bogom, duh svoj sa Duhom Svetim. Molitva je najbolje podneblje za uspevanje vaših trudova; ona nizvodi od Gospoda na vašu dušu i na vaš trud: i nebesku rosu, i nebesku toplotu, i nebesku svetlost, i nebesko proleće, i svaku životvornu silu *blagodati*. I pri najtežim i neprekidnim podvizima svojim uvek govoriti sebi: "ne ja nego blagodat Božja" (1. Kor. 15,10). I kad se najrevnosnije trudite, znajte, i trud vaš je od *blagodati Božje* (1. Kor. 15,10). Zato, vi ćete čvrsto stajati u svetim tajnama i svetim vrlinama, i držati predanja, ako se kroz neprekidnu molitvu svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom predajete Gospodu i oslanjate na NJega. Uvek na NJega, nikad na sebe! A molitvu svoju uvek podržavajte verom, vaskrsavajte verom, obesmrćujte verom, osvežujte verom, oprolećujte verom, okriljujte verom, i biće uslišena. A kako i da ne bude; jer kome ti upućuješ molitvu svoju, kome? Bogu ljubavi, koji je i tebe i mene i sve nas i sav rod ljudski zavoleo pre našeg obraćenja k NJemu, pre našeg pokajanja, pre naše vere, pre naše molitve, jer je došao na zemlju i spasio nas dok smo još bili u svima gresima, u svima smrtima, u svima zalima, u svima paklovima, u svima grobovima (sr. Rim. 3,9-19; 5,8-10; 1. Petr. 3,18; 1. Jn. 3,16; 4,9-10).

Spasavajući od greha, smrti i đavola nas svesno i dobrovoljno umrtvljene, zaludene, ođavoljene, osatanjene slastima grehovnim, Gospod je sveočigledno pokazao i sveubedljivo dokazao, da je On zaista Bog *ljubavi*, Bog neizmerne *ljubavi*. I ta se neizmerna *ljubav* Božja k nama pokaza u tome što Bog Sina Svog Jedinorodnog, Gospoda Hrista, posla na svet da živimo NJime -  $\delta\iota\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tilde{\iota}$  (sr. 1. Jn. 4,9). A to znači: da živimo Večnom Božanskom Istinom, Božanskom Pravdom, Božanskom LJubavlju, Božanskim Dobrom, Božanskim Životom; rečju: da mi ljudi živimo Bogom, Bogočovekom; a to opet znači: da živimo iznad svih smrti, iznad svih grehova, iznad svih paklova. Kada nam je Bog ljubavi darovao Gospoda Hrista Spasitelja, - "kako da nam s NJim sve ne daruje?" (Rim. 8,32), sve: i Večni Život, i Večnu Istinu, i Večnu Pravdu, i Večnu LJubav, i Večnu *Utehu*. I mi verom u NJega stičemo sve to, sve što je NJegovo; a svrh svega stičemo NJega - najraskošnije i najzanosnije čudo svih svetova, NJega: svečudesnog, sveblagog, svemilostivog, svesladčajšeg Gospoda Isusa, to Biće - jedino novo i uvek novo pod suncem, pod svima suncima u svima vremenima i u svima večnostima i u svima životima.

Dajući nam sve to, čudesni Gospod Hristos zaista jedini istiniti Bog, i to Bog *ljubavi*, stoga i jedini Spasitelj grešnika, - "*dade nam blagodaću večnu utehu*". *Večnu utehu* - u svima našim borbama protiv greha, protiv strasti, protiv smrti, protiv pakla, protiv đavola; u svima našim borbama za veru a protiv bezverja i neverja, za istinu a protiv laži, za pravdu a protiv nepravde,

za dobro a protiv zla, za jedinog istinitog Boga a protiv lažnih bogova, za jedinog istinitog Spasitelja roda ljudskog a protiv bezbroj samozvanih spasilaca. Na svima tim bojištima mi zadobijamo i udarce i rane, ali ih brzo i uspešno vidamo "večnom utehom" koja se blagodaću *Utešitelja* Blagog izliva na nas: i teši nas u svima našim nevoljama kroz koje neminovno prolazimo na putu ka Carstvu nebeskom (sr. D. A. 14,22). Nema nevolje, nema muke, nema patnje, nema stradanja našeg za Hrista, u kojima nas "Bog svake utehe" ne teši blagodaću Svojom: "jer kako se stradanja Hristova umnožavaju na nama, tako se i uteha naša umnožava kroz Hrista" (2. Kor. 1,3.4.5). U svemu tome nas blagodaću *utešava Utešitelj* Blagi, Duh Sveti, utešava *večnom utehom*, i mi svim bićem radosno osećamo, u stradanjima za Hrista radosno osećamo: da "stradanja sadašnjega vremena nisu ništa prema slavi koja će nam se javiti" (Rim. 8,18), jer nam ona donose "večnu i od svega pretežniju slavu" (2. Kor. 4,17).

Davši nam veru, davši nam ljubav, Bog ljubavi u isto vreme "*dade nam blagodaću i dobru nadu*", *nadu*: koja kroz stradanja i podvige za Hrista vodi večnoj radosti, večnom blaženstvu, bogopodobnom savršenstvu, oboženju, ohristovljenju, otrojičenju, večnom životu u Svetoj Trojici. Naša *nada* neizmerna je, kao i naša vera, kao i naša ljubav: jer to troje u nama je jedno i nerazdeljivo: i mi se spasavamo verom, ljubavlju i *nadom* (sr. Rim. 8,24). U svima stradanjima za Hrista, u svima smrtima za Hrista nas spasava nada na vaskrsenje iz mrtvih, *nada* na večni život u Hristu vaskrslom (sr. D. A. 23,6; 24,15; Tit. 1,2); i mi se tom *nadom* veselimo u svima tugama za Hrista (sr. Rim. 12,12). I mi smo ubeđeni, ljubavlju i verom Hristovom ubeđeni, da se ova naša *nada* neće osramotiti, jer nam to svedoči ljubav Božja koja se Duhom Svetim izliva u srca naša (Rim. 5,5). Nezamenljivi Gospod Hristos je ne samo ljubav naša, i život naš, nego i "nada naša" (1. Tim. 1,1). Jer sva obećanja Božja u NJemu su da, u NJemu su amin, Bogu na slavu kroz nas (2. Kor. 1,20). Svojim Evandeljem, Svojim Bogočovečanskim podvigom spasenja roda ljudskog, naročito Svojim vaskrsenjem iz mrtvih, Gospod Hristos je postao naša večno živa nada kojom nas On preporuča u sve što je večno i bogočovečno (sr. 1. Petr. 1,3). Naša vera iscrpljuje se našom verom u vaskrsenje iz mrtvih Hristom i u život večni u NJemu (sr. D. A. 23,6). U tome je sva vera naša, sve *nadanje* naše (sr. 1. Petr. 3,15). Živeći u ovom svetu muka i stradanja za Gospoda Hrista, mi živimo "čekajući blaženu nadu i javljenje slave večnoga Boga i Spasa našega Isusa Hrista" (Tit. 2,13). On je "nada slave" naše (Kol. 1,22); On - "Bog nade" = Ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος (Rim. 15,13). Tu božansku i spasonosnu *nadu* On izliva u srca naša silom Duha Svetoga, blagodaću Duha Svetoga (Rim. 15,13). Zato što je On - jedini istiniti Bog, i kao takav "Bog nade", to je i *nada* naša - sva sigurna, sva opravdana, sva istinita: jer je u NJemu nama osiguran večni život, večno blaženstvo, večna radost u čudesnom Carstvu večne ljubavi NJegove.

Život Bogočoveka Hrista na zemlji jeste život večnoga Boga u čoveku; svaka NJegova reč je večna božanska, i svako NJegovo delo - večno božansko delo. U svakoj NJegovoj reči je sav On; zato su NJegove reči duh i život (Jn. 6,63): duh koji ovećnuje nas ljude, i život koji nas oživotvorava večnim životom. Večnost moga bića, večnost tvoga bića, večnost našeg ljudskog bića osigurava se samo NJime i u NJemu. Gospod naš Hristos verom se useljuje u *srca* naša, a ljubavlju ukorenjuje i utemeljuje u nama (sr. Ef. 3,17). Naša vera u NJega: to je vera u *svaku reč* NJegovu, božansku, životvornu i bogotvornu; i život naš po toj veri. Ne može se biti Hristov, ne živeći po božanskim zapovestima NJegovim. Sablazni sveta, i sve hristoborne sile sveta udaraju na Hristove sledbenike, da ih poljuljaju u veri njihovoj, da ih pokolebaju u životu njihovom evanđelskom, da ih odbace sa božanskih temelja evanđelskih. Zato je neophodno da nas sam

Gospod Hristos *utvrdi* u svakoj istini Svojoj, *u svakoj reči* Svojoj, *u svakom dobru* Svom. A *utvrdiće* nas, ako mu se molitvenom verom i ljubavlju potpuno predamo: da nas On *utvrdi* na dijamantski čvrstim temeljima Svoga božanskog učenja i svoga božanskog delanja, da bi svaka naša *reč* bila puna božanske sile NJegovih svetih *reči*, i svako naše delo bilo ispunjeno NJegovim božanskim *dobrom*. Samo svetim životom po Evandelju mi možemo održati i svetu istinu božansku koja se sadrži u božanskom učenju Spasovom; i samo ako *reči* naše budu svete svetošću NJegovih svetih evanđelskih *reči*, mi ćemo ostati u pravoj i spasonosnoj veri Evanđelskoj. Jedino sveto držanje svetih dogmata evanđelskih i sveto življenje po svetim pravilima delatnosti evanđelske, *utvrdiće srca* naša u Večnoj Istini, u Večnoj Pravdi, u Večnoj LJubavi, u Večnom Životu, i *utešiće* nas večnom utehom u svima stradanjima i smrtima za Gospoda Hrista, i ispunije nas velikom *nadom* slave NJegove.

---

#### NAPOMENE:

1. ovoga [τῆς] nema u izvornom tekstu poslanice (Zor. A. St.).
2. Sv. Zlatoust: Παραδόσις ἔστι, μηδὲν πλέον ζητεῖ (Postoji predanje - ništa više ne traži) - In Erist. 2 Thess., ad los.; R. gr. t. 62, sol. 488.

#### 3,1-18

[sadržaj](#)

2. Sol. 3,1-18: *1 Dalje, braćo, molite se za nas da reč Gospodnja trči i slavi se, kao i kod vas, 2 i da se izbavimo od naopakih i zlih ljudi; jer vera nije sviју. 3 A Gospod je veran, koji će vas utvrditi i sačuvati od zla (ἀπὸ τοῦ πονηροῦ = od zloga). 4 A uzdamo se u Gospoda za vas, da ono što vam zapovedamo vi i činite i činićete. 5 A Gospod da upravi srca vaša na ljubav Božiju i na trpljenje Hristovo.*

*6 Zapovedamo vam pak, braćo, u ime Gospoda našeg Isusa Hrista, da se odvojite od svakog brata koji živi neuredno a ne po predanju koje primiše od nas. 7 Jer sami znate kako treba da se ugledate na nas, jer ne živimo neuredno među vama, 8 niti zabadava jedosmo hleb u koga, nego u trudu i u poslu, dan i noć radeći, da ne budemo na teret nikome od vas. 9 Ne zato što nemamo pravo na to, nego da sebe damo vama za primer (τύπον = ugled), da se ugledate na nas (εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς = da nas podražavate). 10 Jer kad bejasmo kod vas, ovo vam*

*zapovedasmo; da ako ko neće da radi, da i ne jede. 11 A čujemo da neki neuredno žive među vama, ništa ne radeći, nego se bave uzaludnim stvarima. 12 Takovima zapovedamo i molimo ih Gospodom našim Isusom Hristom, da mirno radeći svoj hleb jedu. 13 A vama, braćo, da ne dotuži dobro činiti. 14 A ako ko ne poslušá reči naše, toga poslanicom označíte i ne mešajte se s njim, da se posrami. 15 Ali ga ne držíte za neprijatelja, nego ga svetujte kao brata. 16 A sam Gospod mira neka vam svagda na svaki način da mir. Gospod sa svima vama!*

*17 Pozdrav mojom rukom, Pavlovom, što je znak u svakoj poslanici; tako pišem. 18 Blagodat Gospoda našeg Isusa Hrista sa svima vama. Amin.*

### 3,1

*Dalje, braćo, molite se za nas apostole; svaka misao vaša o nama neka se završi molitvom za nas, i svako osećanje vaše o nama neka se izvije u molitvu za nas. Molitvom mislite o nama; tako se nećete ogrešiti o nas apostole i o naše Evandjelje. Jer kad molitva posreduje između vas i nas, to sam Gospod posreduje, jer molitva nizvodi NJega među nas. Zato nama hrišćanima ništa nije tako potrebno kao molitva, i to neprestana molitva. Čovek nikada nije dovoljan sam sebi: u svakom trenutku neophodno mu je da sebe dopuni Bogom: svaku misao svoju da dopuni Bogom, svako osećanje, svaku želju, svako delo, svaku reč. A to će moći činiti, samo ako stalno bude u molitvenom odnosu prema Bogu, u molitvenoj vezi sa Bogom. Zato je čoveku uvek malo molitve, i njegove lično, i njegovih bližnjih, i njegovih svetih zaštitnika nebeskih: svetitelja i anđela. Eto mi apostoli, puni smo Duha Svetoga, plameni jezik svemoćne blagodati NJegove na svakome je od nas, ali - i nama je potrebna vaša molitva: za uspeh naše propovedi kod ljudi: da Gospod otvori srca ljudska za NJegovo sveto Evandjelje spasenja, i da kod nas sve u propovedi Evandjelja bude sveto, božansko, besprekorno, spasonosno. Molite se za nas da reč Gospodnja napreduje, trči, ima uspeha svuda, kod svih ljudi, kod svih stvari. A ona će imati, ako mi apostoli, vođeni Duhom Svetim, budemo pomagani i vašim svetim molitvama, da nikad ne malakše revnost naša, vera naša, ljubav naša, molitva naša, post naš, trpljenje naše. Moleći se za nas apostole, vi i sami postajete blagovesnici Evandjelja Spasova, a time i pobeditelji greha i smrti u dušama onih kojima propovedamo Sveto Evandjelje. Molitva je najveća sila kojom čovek raspolaže u ovom svetu, zato što ga ona uvek vezuje sa Svemoćnim, sa jedinim svemoćnim Gospodom Svedržiteljem.*

Šta je u ovom svetu najglavnije za ljudsko biće, za svako ljudsko biće? Nema sumnje, Evandjelje Spasovo: jer ono spasava čoveka od večnog srama njegovog - greha i smrti i đavola, i ispunjuje ga božanskim silama, a kroz njih samim Gospodom: i u NJemu i sa NJim - Večnom Istinom, Večnom Pravdom, Večnom LJubavlju, Večnim Životom. A u tome je slava čovekova bića, jedina istinska i nadsmrtna slava. Kada reč Gospodnja, Evandjelje Gospodnje ispuni dušu čovekovu, i proklja u njoj, i uzraste, i sazri, gajena svetim podvizima i svetim tajnama, onda se time slavi Gospod slave, jedini večito slavan, a sa NJim i u NJemu i sam čovek koji doživljuje Evandjelje Spasovo kao svoj život. Sve što čoveka osvećuje, obesmrćuje, ovećnuje, ohristovljuje, i jeste slava čovekova. A to mu daje samo i jedino Evandjelje spasenja kroz svoju čudesnu i



čudotvornu, božansku i bogotvornu blagodat. To ste svi vi osetili, i poznali, primivši od nas Evanđelje Hristovo, i živeći po njemu. To čini da vi napredujete u svemu božanskom i svetom, te se kroz vas *slavi reč Gospodnja*, a i vi kroz nju. Jer blagodat Spasova Evanđelja, čineći ljude svetima i bogougodnima, *proslavljuje* ih ne samo na zemlji, nego pre svega i svrh svega pred svetim anđelima nebeskim i pred samim Trosunčanim Gospodom.

### 3,2

Apostolsko propovedanje Evanđelja, to je smrt za svaki greh, smrt za svaku smrt, smrt za svakog đavola. Zato su protiv svetih apostola svi uporni greholjupci i đavoljupci, koji su po pravilu *naopaki i zli ljudi*. U njih je sve *izopačeno* i izvrnuto: Bog je na poslednjem mestu, a đavo na prvom; istina na poslednjem, a laž na prvom; savest na poslednjem, a zlo na prvom. A vi ste naši saborci, iako ste telom daleko od nas: saborci ste svojom molitvom za nas, *da se izbavimo od naopakih i zlih ljudi*. Vi i ne slutite kako od molitvenog ognja vaših svetih molitava za nas - bezobzirce beži iz nekih ljudi zlo kojim oni kidišu na nas. Naročito kada su vaše molitve ognjene i istrajne. Ta mi jedan isti rat ratujemo, i na istom bojištu borbu vodimo: mi apostoli i svi vi verni. Ukoliko božansko dobro raste u nama i u vama, utoliko smo jači u ratu protiv svakog zla i greha. Zato, molitvom mobilišite sva dobra u sebi, i uvedite ih u borbu protiv sviju onih koji više vole zlo nego dobro, laž nego istinu, smrt nego život, đavola nego Boga. Naša je hrišćanska borba protiv svekolikog zla u svetu čovečanskom; zato svaka tvoja pobjeda nad najmanjim zlom u tebi ili oko tebe, i moja je pobjeda; zato svako umnožavanje evanđelskog dobra u vama hrišćanima, umnožava ga i u nama apostolima, i ohrabruje nas, i saraduje nam, i ratuje zajedno s nama protiv svakog neprijatelja ljudskog spasenja. Jer mi Evanđeljem Spasovim nudimo spasenje, od čega? od greha, od smrti, od đavola. A ko to neće, neprijatelj je najpre sebi. Zar nije najveći i najgori neprijatelj sebi čovek, koji dobrovoljno i uporno ostaje u grehu, u smrti, i kroz njih - u đavolu, u paklu? O, niko, pa ni sam Satana, ne može biti gori neprijatelj meni od mene samog, i tebi od tebe samog, i nama od nas samih, i vama od vas samih. A ja sam najveći neprijatelj sebi, i ti si najveći neprijatelj sebi, i mi smo najveći neprijatelji sebi, sve dok svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom ne poverujemo u Gospoda Hrista i ne zavolimo NJega, jedinog Spasitelja našeg od svakog greha, i od svih grehova, od svake smrti, i od svih smrti, od svakog đavola, i od svih đavola, od svakog pakla, i od svih paklova.

*Vera nije sviju*, ne zato što neke ljude nije u stanju spasti, nego zato što ti ljudi ne žele da se spasu, što greholjubljem ostaju u svome neverju i bezverju, i uporno neće da krenu putem spasenja, putem vere. *Vera* Hristova nudi čoveku sve što je njegovom biću potrebno ne samo za život u ovom svetu već i za život večni u onom svetu. Nema čoveka u rodu ljudskom koji bi mogao pokazati i dokazati da njemu *vera* Hristova ne može dati sve što mu je potrebno za njegovo spasenje od greha, smrti i đavola. Blagodatna božanska moć svetih tajni i svetih vrlina evanđelskih nesravnjeno je jača od svakog greha u svakome čoveku roda ljudskog, i od svake smrti, i od svakog đavola. Jer u toj božanskoj blagodati je uvek prisutan sav Gospod Hristos, jedini i istiniti Bog i stoga jedini istiniti Spasitelj, koji je uvek bezgranično jači od svih smrti, od svih grehova, od svih đavola. No iako je to očigledno za svakog iole normalnog čoveka, ipak ima

ljudi koji neće jedinog istinitog Boga, neće jedinog istinitog Spasitelja. Neće po svojoj zloj volji. Da, samo slobodna volja čovekova i jeste uzrok što *vera nije svijiu*. Čovek koji svesno i dobrovoljno odbacuje Gospoda Hrista, čini to zato što je svesno ili nesvesno postao rob greha, rob zla, rob laži, rob psevdistine, rob psevdopravde. A greh, a laž, a zlo, uvek je protiv Gospoda Hrista koji je Večna Istina, Večna Pravda, Večno Dobro.

### 3,3

*Gospod je veran* - veri koju nam je dao kroz Svoje Božansko Evandjelje. Jer je u toj veri NJegovoj sva Božanska Istina NJegova, i Pravda NJegova, i LJubav NJegova, i Život NJegov: i u njima sav On - ovaploćeni Bog Logos, Gospod Isus Hristos, Bogočovek. Zato je čudesni *Gospod veran* svima koji drže tu veru NJegovu, jer je Večni uvek veran svemu Svom i svima svojim. A NJemu su svoji svi koji drže veru NJegovu, živeći njome, njenom večnom Božanskom Istinom i Pravdom. Evandjeljem Svojim Gospod nas poziva na zajednicu sa NJim, jedinim istinitim Bogom i Gospodom; i On je veran da ispuni sva obećanja koja nam daje u Svome Evandelju (sr. 1. Kor. 1,9; Jevr. 10,23; 1. Sol. 5,24); i da nas *utvrdi* do samoga kraja u Večnoj Istini Svojoj, u Večnoj Pravdi Svojoj, u Večnoj LJubavi Svojoj, u Večnom Životu Svom, te nas na taj način učini bogočovečanski večnima i Sebi savečnima (sr. 1. Kor. 1,8). A kad vas On utvrdi u Svom božanskom dobru, ko će vas moći rastaviti od njega? ko otrgnuti? ko odvojiti? ko zavesti? *Utvrdiši vas* u Svom Božanskom Dobru, u Svojoj Božanskoj Istini, u Svojoj Božanskoj Pravdi, u Svom Božanskom Životu, On će vas samim tim *sačuvati od svakoga zla*, i od svih zala skupa, i od samog vrhovnog tvorca i načelnika zla u svima svetovima - đavola, koji je u pravom i savršenom smislu *zao* = ὁ πονηρός. Svemoćni Gospod jedini vas i može *izbaviti od lukavoga*, od nečastivoga, zato nam je i naloženo u Molitvi Gospodnjoj da Mu se molimo: "i izbavi nas od lukavoga" - ἄπὸ τοῦ πονηροῦ; zato vas On jedini i može *sačuvati od svakoga zla*, i od Svezla - đavola. Samo jedini istiniti Bog i Gospod Isus Hristos, koji kroz svete tajne i svete vrline živi u vama, može vas *sačuvati* od nečastivoga, i od svakog njegovog *zla* (sr. Jn. 17,15). Jer samo obučeni u NJega, "u sve oružje Božje", vi ćete moći "pogasiti sve raspaljene strele nečastivoga" - τοῦ πονηροῦ (Ef. 6,16), koje on šalje na vas kroz iskušenja, kroz grehe, kroz strasti, kroz slasti. I ne samo to, nego: utvrđeni Gospodom "u svakoj reči i delu dobrom" (2. Sol. 2,17), i ispunjeni NJime (Kol. 2,9-10), vi ćete moći nadvladati i samog Nečastivog - τὸν πονηρὸν, i sva zla što su u njemu, od njega i iza njega (sr. 1. Jn. 2,13.14). U svetom krštenju rođeni od Oca kroz Sina u Duhu Svetom, mi znamo, ako budemo živeli u svetu kao duhovni i blagodatni sinovi Božji, nas neće dohvatiti Nečastivi (sr. 1. Jn. 5,18), jer je Bog naš u nama, Bog naš koji je oganj što spaljuje svako zlo. I kada Satana "sa svakom silom" udari na vas kroz naopake i zle ljude, veran je Gospod da vas izbavi od naopakih i zlih ljudi, koji su dobrovoljno i svojim življenjem u zlu postali "sinovi nečastivoga" = οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ (Mt. 13,38). Gospod koji je kroz svetu tajnu krštenja počeo u vama dobro delo, vaše večno dobro delo, koje će vas odvesti u večno Carstvo slave Božje, On će ga i dovršiti u vama tja do dana Strašnoga suda (sr. Flb. 1,6; 1. Kor. 1,8).

Ali samo pod jednim uslovom: da *ono što vam zapovedamo vi i činite, i činićete* uvek. Jer, iako je spasenje vaše od Gospoda, vaše je da to spasenje dobrovoljno usvojite. Vera, čime je vera u vama? Življenjem po toj veri. A vi živite verom, ako *činite ono što vam zapovedamo*. A *zapovedamo vam* samo ono što nam je Gospod dao kroz Svoje sveto Evanđelje. Sve su evanđelske *zapovesti* svete i životvorne: *vršeci ih*, vi osvećujete sebe i oživljujete iz mrtvih. Blagodat svete vere, data vam kroz sveto krštenje, i jeste životvorna sila u vama, kojom treba i da mislite, i da osećate, i da hoćete, i da *delate*, i da ceo život svoj vodite. A kroz ostale svete tajne daje vam se blagodat na blagodat, da biste tom izobilnom blagodaću pretvorili svete tajne u svete vrline: u molitvu, u ljubav, u nadu, u post, u krotost, u smirenost, u trpljenje. Kroz Svoje sveto Evanđelje Gospod vas poziva na Večnu Istinu, vaše je da se na to dobrovoljno odazovete - verom; On vas poziva na Večnu LJubav, na Večnu Pravdu, na Večni Život, vaše je da se na to odazovete opet - verom. A odazivate se istinski verom, ako živite po svima zapovestima svete vere Hristove, *vršeci ih* neumorno i istrajno.

Vaše sveto življenje po svetovj veri neće malaksati, i neće prestati, znate li kada? Kada veru svoju podržavate i hranite ljubavlju, a ljubav molitvom, a molitvu postom, a post trpljenjem, a trpljenje krotošću, a krotost smirenošću, a smirenost samilošću, a samilost milosrđem, a milosrđe revnošću. Jer svaka sveta vrлина evanđelska živi jedino ako je svim bićem povezana sa svima ostalim svetim vrlinama. Sve one sačinjavaju jedno duhovno telo, koje se ne može razdvajati, parčati, a da mu se ne naškodi, i da ga najzad ne umrtvimo. Svaka od njih zaista je evanđelska i životvorna i spasonosna, ako želi da se produži kroz sve druge, i da živi kroz njih i da raste i da se množi. Svaka je od njih i delotvorna i spasonosna, samo ako živi u svima ostalima i sa svima ostalima. Bez ostalih, svaka se od njih sasuši, uvene, sparuš, kao loza koja nije na čokotu. A kada revnošću svete vere *tvorimo* jednu *zapovest*, onda nas ta izvršena *zapovest* oraspoločuje i oduševljava da *tvorimo* i drugu svetu *zapovest*, i treću, i tako sve redom do poslednje. Jer su i svete *zapovesti* organski povezane među sobom: i sve sačinjavaju jednu celinu, nedeljivu, jednosušnu, spasonosnu i životvornu. I sve svete tajne i sve svete vrline imaju jedan cilj: naše spasenje kroz oboženje, oblagodaćenje, ohristovljenje, otrojićenje.

Da u tome uspete, vi i svoje dobrovoljne vrline ne smatrajte svojim već Božjima. Jer Bog je što čini u vama da hoćete i činite ono što Mu je ugodno (Flb. 2,13). Ustvari, svete tajne i svete vrline, to su različne sile Božje, ali je jedan Bog koji čini sve u svemu - ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι (1. Kor. 12,6). Kroz svete vrline vaše, to je Bog koji vas vodi nevidljivom blagodaću Svojom, "čineći u vama što je ugodno pred njim" (Jevr. 13,21). Jer svako naše dobro svim bićem je vezano za Večno Božje Dobro; od njega vodi svoje poreklo, i na njega se i svodi svom sadržinom svojom. I mi se uzdamo u Gospoda za vas, uzdamo se u NJegovo besprimerno i neizmerno čovekoljublje, da će On *činiti i dejstvovati* u vama da vi uvek i neumorno *tvorite* svete *zapovesti* NJegove sebe radi, spasenja svoga radi. Nikad ne dajte u duši svojoj mesta oholosti; ni za jedno dobro delo svoje, ili dobru misao svoju, ili dobro osećanje svoje, ili dobru reč svoju ne pomislite niti recite: ovo je od mene, isključivo od mene. Ne, naša sposobnost, naša vrsnoća je od Boga (2. Kor. 3,5). I mi nismo sposobni od sebe ni pomisliti što kao od sebe, nego je naša vrsnoća od Boga (2. Kor. 3,5). U svima svojim podvizima spasenja mi smo dužni svesmireno

ponavljati sebi čudesne i čudotvorne i spasotvorne reči Spasove: "Bez mene ne možete činiti ništa" (Jn. 15,5).

### 3,5

I kada revnosno i usrdno činite ono što vam zapovedamo, znajte da i onda to čini blagodat Božja kroz vašu slobodnu volju. Jer mi ljudi nikada nismo dovoljno Hristovi, dovoljno Božji: bezdano je srce naše u nama, te mi i ne slutimo koliko je ponora u njemu, koliko ambisa, koji su sve dotle prazni i užasni dok ih ne ispunimo Bogom. Zato *Gospod da upravi srca vaša na ljubav Božju*: jer On jedini zna koliko je *srce* naše, šta je sve u njemu, i kako se ono može sabrati ujedno, i celo celcato *voditi* ka Bogu i svemu božanskom. Samo je *ljubav Božja* jača od *srca našeg*, i šira, i neizmernija. Zato ga ona jedina i može sabrati, i ujediniti mu sva osećanja, sve misli, sva htenja, i *voditi ga* kroz sva božanska dela i svetinje i istine i pravde. *Ljubav* je po prirodi svojoj bogočežnjiva i bogocentrična sila: ona vuče čovekovo srce k Bogu, jer Bog je *ljubav* (1. Jn. 4,16.8), stoga *ljubav* i vuče k NJemu. U samoj stvari, *ljubav* je i nemoguća van Boga i bez Boga. Zato je Bog - "Bog ljubavi" (2. Kor. 13,11), *ljubavi* istinske, prave, svete, besmrtne, večne. I mi ljudi utoliko smo sposobni ljubiti, ukoliko smo od Boga. Sazdani Bogom kao bogolika bića, mi u toj bogolikosti i imamo ljubeću silu u sebi: iz te bogolikosti se i razvija i raste božanska *ljubav* u nama. I ta naša *ljubav* je sve dotle nesavršena, dok sva ne poraste u *ljubav Božju*, dok se ne upodobi *ljubavi Božjoj*. Od bogolikosti ona mora proći sav put do bogopodobnosti. *Ljubav Božja* je mera *ljubavi* čovekove, *ljubavi* naše, ljudske, čovečanske; ona i kontrola, i popravljlač, i vaspitač, i vođ. Mi smo saztani po obrazu Božjem; a to znači: i po obrazu *ljubavi Božje*. Pošto je Bog *ljubav*. Tako je pri stvaranju našoj prirodi ljudskoj data klica, semenka te *ljubavi Božje*. Ona treba da proklija kroz celu prirodu našu ljudsku, da raste sve dok ne poraste u savršenu *ljubav Božju*: da prođe sav put od klice bogolikosti do savršene bogopodobnosti. Savršeni obrazac te božanske *ljubavi* u biću ljudskom jeste očovečeni Bog Logos - Gospod Hristos, Bogočovek. Zato On Čovek = Bogočovek zahteva od nas ljudi da i mi ljubimo onako kao što On ljubi nas, da naša *ljubav* bude po NJegovoj *ljubavi*, od NJegove *ljubavi*, u NJegovoj *ljubavi* (sr. Jn. 13,14): da takvom *ljubavlju* ljubimo jedan drugog (Jn. 15,12). Ta *ljubav* se i naziva "Hristova ljubav" (Ef. 5,2). A ona se razvija u nama pomoću ostalih svetih vrlina evanđelskih, a najpre pomoću svetih tajni crkvenih, iz kojih i izvire. Ona raste od semenke bogolikosti do savršene bogopodobnosti, do savršene *ljubavi* Hristove.

*Gospod neka uputi srca vaša na ljubav Božju: ljubav Božju* prema svakoj stvari, a najpre prema vašoj sabraći, ljudima. Kao što Bog ljubi, ljubite tako i vi; to i jeste *ljubav Božja*. A toj se *ljubavi Božjoj* mi učimo kroz vršenje zapovesti Božjih (sr. 1. Jn. 5,3). Što usrdnije vršimo zapovesti Božje, to i *ljubav* jače raste u nama. Naše usavršavanje u vršenju zapovesti Božjih, jeste ujedno i naše usavršavanje u *ljubavi Božjoj*; savršena *ljubav Božja* je u onima koji drže reč Božju (1. Jn. 2,5). Držiš li Spasovu zapovest o molitvi, u tebi raste *ljubav Božja*; držiš li NJegovu zapovest o milostinji, u tebi raste *ljubav Božja*; držiš li NJegove zapovesti o postu, o smirenosti, o krotosti, o *trpljenju*, o praštanju, o celomudriju, o samoodrečenju, kroz sve njih raste *ljubav Božja* u duši tvojoj, u srcu tvom, i pruža se ka svima Božjim svetovima i stvorenjima, i voli ih, i miluje ih, i

sastradava im. A to ćeš postići, ako volju svoju oblagodatiš: ako slobodu svoju predaš blagodati Božjoj, i svu je potopiš u njoj. Sloboda oblagodaćena - to je jedina istinska sloboda čovekova, jedina savršena sloboda njegova i u ovom i u onom svetu.

*Ljubav Božja* što je u srcu vašem, kada se okrene prema ljudima, pretvara se i preobražava u svetu *ljubav* prema njima; a kada se okrene i uputi prema tvarima, ona se opet preobražava u svetu ljubav prema njima. A šta znači ljubiti Boga? To znači: Boga pretpostavljati svemu, svakome stvorenju, svakoj stvari, celome svetu, svima svetovima vidljivim i nevidljivim; i vršiti zapovesti NJegove. Gde ti je srce? Pogledaj i vidi, ako nije svo pošlo za Gospodom, - nemaš *ljubavi* k NJemu. A duša, gde ti je ona? Ako sva ne ide za Sladčajšim, - nemaš *ljubavi* k NJemu. A um tvoj? a savest? a vascelo biće tvoje? Ako nisu u potpunosti pošli za Bogom, - zar su zdravi, zar čitavi, zar normalni? Gde su? Rastureni i razvejani i rasejani po svima putevima i bespućima zemaljskim. "Ko sa mnom ne sabira, rasipa" (Lk. 11,23): rasipa dušu, rasipa savest, rasipa um, rasipa snagu. Zato *Gospod neka upravi srca vaša na ljubav Božju*: neka blagodat NJegova sabere i um vaši i savest vašu i dušu vašu i snagu vašu, da biste ih vi upravili na *ljubav Božju*, koja isceljuje i oceljuje vascelog čoveka, vodi ga svima putevima Božjim, izvodi iz svakog greha i pakla i uvodi u spasenje i Carstvo Božje. A kada *Gospod upravi srca vaša na ljubav Božju*, i vi blagodaću Božjom usrdno vodite sebe stazom spasenja, onda neće zalutati srce vaše ni u kakva zla, ni u kakve smrti, ni u kakve zablude, ni na kakve stranputice, nego će uvek ići putevima koji vode u Carstvo Božje.

Razume se, da u tome uspete, vama je potrebno *trpljenje*, i to - *Hristovo trpljenje*. Setite se čudesnog Gospoda: kako je, i zbog čega je pokazao toliko *trpljenje* u spasavanju roda ljudskog od greha, smrti, zla i đavola? Samo iz ljubavi neizmerne i čovekoljublja besprimernog i jedinstvenog. Zaista, samo Jedini Čovekoljubac mogao je onako nenadmašno krotko i blago podneti tolika stradanja za rod ljudski; a kao svemoćni Bog i Gospod mogao je sve Svoje mučitelje i gonitelje za tren oka pogledom Svojim u prah i pepeo pretvoriti. On je zbog toga i postao, i ostao "Bog trpljenja" (Rim. 15,5). A Bog *trpljenja* prema nama grešnim ljudima, može biti samo "Bog ljubavi". Zato je On naš večni uzor i savršeni primer *trpljenja*. Taj zakon važi i za nas. Ako imamo ljubavi Hristove, imaćemo i *trpljenje Hristovo*; i moći ćemo Hrista radi pokazati to spasonosno *trpljenje* u ispunjavanju svetih zapovesti NJegovih, u življenju po Evanđelju NJegovom, u stradanjima za istinu NJegovu i pravdu, u mukama za NJega od hristobornih ljudi. Jer naše "spasenje postaje u trpljenju Hristovih stradanja koja i mi podnosimo" (2. Kor. 1,6). Jer duše ljudske "donose rod u trpljenju" (Lk. 8,15): rod = svete vrline, koje daju blagodat Duha Svetoga; rod Duha: *ljubav*, radost, mir, *trpljenje*, dobrota, milost, vera, krotost, uzdržanje (Gal. 5,22; sr. Ef. 5,9). Zato je uvek nova i uvek svevažna zapovest Spasova: "trpljenjem svojim spasavajte duše svoje" (Lk. 21,19).

### 3,6

Šta je hrišćanstvo? Hrišćanstvo je doživljavanje Hrista od strane vernih; hrišćanstvo je *življenje* Hristom, *življenje* u Hristu; hrišćanstvo je Hristos u hrišćanima, i hrišćani u Hristu. To je sasma

novi život, život bogočovečanski: u njemu je Bogočovek sve i sva u duši čovekovoju, u savesti čovekovoju, u umu čovekovom, u srcu čovekovom, u vascelom biću čovekovom; i time sve i sva u čovekovom životu u porodici, u društvu, u rodu ljudskom, u ovom svetu, i u onom svetu. Postavši čovek, Bog i Gospod Hristos je kao Bogočovek živeo među ljudima na zemlji i sav zanavek ostao u Crkvi Svojoj sa vascelom Svojom Bogočovečanskom Ličnošću, sa vascelim Svojim bogočovečanskim životom, sa svima bogočovečanskim silama koje taj život i čine novim i besmrtnim i večnim. To je život kojim i hrišćani žive u ovom svetu, svaki po meri vere svoje i svetih podviga svojih. Da, vi ste hrišćani pozvani da živite dostojno Boga i Gospoda Hrista (sr. Kol. 1,10): da živite NJime i u NJemu i radi NJega; da živite dostojno Evanđelja Hristova (Flb. 1,27); da živite dostojno Boga koji vas je prizvao u Svoje carstvo i slavu (1. Sol. 2,12). U tome bogočovečanskom životu: Bog je uvek na prvom mestu u svemu i svačemu, a čovek na drugom, uvek se upravljajući po Bogu, misleći NJime, osećajući NJime, delajući NJime, živeći NJime u svemu i svačemu. Tu sve biva i sve se zbiva od Oca kroz Sina u Duhu Svetom. Taj novi život bogočovečanski, sa svima svojim blagodatnim silama, i sačinjava Evanđelje Spasovo koje vam mi apostoli propovedamo: propovedamo i usmeno i pismeno. A sve to skupa sačinjava predanje naše, predanje sveto, bogočovečansko, svo u Crkvi Hristovoj. Živeti po tom svetom predanju, to i znači biti hrišćanin. Tim predanjem svakome se hrišćaninu predaje životvorna blagodatna sila, koja ga osposobljava da živi Hristom, da živi Bogom, da živi Duhom Svetim. U tom svetom predanju ništa nije od nas ljudi, već sve od nadsušstvene Trojice. Predajući vam Evanđelje Spasovo, vi znate mi vam sa njim predajemo i učenje Bogočovečansko, i sile božanske koje vas osposobljavaju da po tom učenju živite i besmrtujete i večnujete. Ovo sveto bogočovečansko predanje, vascelo u Bogočovečanskom telu Hristovom, Crkvi, predaje se vama blagodaću Duha Svetoga kroz svete tajne, koje u vama prokljavaju i rascvetavaju se u svete vrline, te ste u stanju voditi nov bogočovečanski život, život u Duhu Svetom. U Duhu Svetom, koji radi Hrista side u svet, i večito boravi u Bogočovečanskom telu NJegovom.

Sve u ovom svetom predanju, i u pojedinostima i u celini, sačinjava zapovest samog Gospoda Hrista. I biti hrišćanin nije drugo do živeti po ovoj zapovesti Gospoda Hrista. Ko ne živi po ovom svetom predanju, taj i nije hrišćanin. Čim neko počne de se greši o sveto predanje, za njega od tog trenutka počinje smrtna opasnost: da izgubi spasenje, ako se ne pokaje, i svim bićem ne vrati svetom predanju i ne uzaživi njime. Sve je u svetom predanju od jedinog istinitog Spasitelja i Boga Gospoda Hrista, zato sve i sačinjava božansku zapovest NJegovu, koja se mora ispunjavati ako se želi biti hrišćanin i postići spasenje kroz blagodatno ohristovljenje i oboženje. Sveto predanje, to je bogočovečanski red i poredak u našem životu; narušenje toga poretka i jeste ubitačna neurednost, koja najzad donosi smrt duši. Zato vam zapovedamo, braćo, u ime Gospoda našeg Isusa Hrista, koji nam je i ostavio u Crkvi Svojoj sveto bogočovečansko predanje novog života, da se odvojite od svakog hrišćanina koji živi neuredno - ἀτάκτως - a ne po predanju - καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν - koje primiše od nas, NJegovih apostola.

Hoćete li da *znate* kakav izgleda i kakav jeste taj novi *život* po svetom predanju, onda - *ugledajte se na nas*, apostole. Naš *život* - sav je po svetom predanju Hristovom: naše duše, naša srca, naše savesti, naše volje vodi i rukovodi Gospod Hristos Duhom Svetim kroz svete tajne i svete vrline. Duh Sveti koji kao duša Crkve živi u Bogočovečanskom telu Hristovom, oblagodaćuje sav naš *život*, živi kroz nas, živi u svemu našem; i mi nismo svoji, već uvek i u svemu Hristovi. Mi ne *živimo* ni sobom ni sebe radi, već Hristom i Hrista radi; ne *živimo* po čoveku, već po Bogočoveku; ne *živimo* po čovečanskim zakonima, već po bogočovečanskim. U svemu tome nije teško *ugledati se na nas*, jer i mi smo ljudi, od iste građe od koje i vi. Vama je potrebna samo odlučna vera, da biste mogli *živeti* novim *životom* u Duhu Svetom, bogočovečanskim *životom*. I vašoj odlučnoj veri doleteće u pomoć blagodat Svetoga Duha, oblagodatiće vaše srce, vaš um, vašu dušu, vašu volju, i vi ćete s radošću ispunjavati svete zapovesti Evandjelja Hristova, i tako *živeti* po svetom i spasonosnom predanju. *Život* po svetom predanju ne dopušta nikakvu *neurednost*, ništa što je suprotno bogočovečanskom poretku *života*. Vi ste to mogli videti, i videli ste na nama, posmatrajući naš *život* dok bejasmo među vama. "Vi ste svedoci i Bog kako sveti i pravedni i besprekorni bismo vama" (1. Sol. 2,10). Eto, *sami znate kako treba da se ugledate na nas*, apostole, kao što se mi *ugledasmo* na Hrista. *Živeći* u svemu po Evandelju Gospoda Hrista, *živeći* u svemu bogočovečanskim životom, *živeći* svim bićem u Gospodu Hristu i radi Gospoda Hrista, mi apostoli imamo dužnost i pravo da vas pozivamo *da se ugledate na nas*. I svaki apostol ima pravo da vam kaže: "Ugledajte se na mene, kao i ja na Hrista" (1. Kor. 11,1). A Hristos je jedini istiniti Bog i Gospod. Zato opet svaki apostol ima pravo da traži od vas ovo: "Ugledajte se na Boga" (Ef. 5,1), na ovaploćenog Boga, na Boga koji je postao čovek, da bi kao čovek predao nama ljudima novi *život*: *život* božanski, sveti, besmrtni, večni. I vi se zaista "ugledaste na nas i na Gospoda" (1. Sol. 1,6), ali ne svi. No mi smo i sada dužni da vas iz daljine pozivamo i savetujemo i da vam zapovedamo *da se ugledate na nas*, jer *ne živismo neuredno među vama. Neuredno?* Sve što nije po svetom predanju i od svetog predanja, i jeste *neuredno*. Tu spada poročni život uopšte, život u strastima i slastima i zabludama ovoga sveta (sr. 1. Kor. 5,11; Rim. 16,17); tu spada i besposličenje, lenjost, nerad.

### 3,8

Jer *besposličenje* je izvor mnogim porocima; i ono najpre donosi duhovnu smrt samom *besposličaru*. *Besposličenje* je dokaz da čovek neozbiljno i naopako shvata i sebe i život. Vreme, i život u vremenu, dati su čoveku da pomoću njih stekne večnost, život večni. Zato je svaki trenutak vremena važan za čoveka kao večnost: jer je svaki trenutak našeg vremena zlatnik kojim se kupuje parče večnosti, a katkad i cela večnost (sr. Rim. 5,14-20). Vreme je večnost, - to je evanđelsko učenje o vremenu, to evanđelsko shvatanje vremena, to - smisao vremena i neprolazna vrednost njegovu. Tako mi apostoli i živimo; tako žive i svi hrišćani: svaki trenutak vremena vezuje nas sa večnošću, ujedinjuje sa njom. Vi ste sami svedoci o tome, dok bejasmo među vama: mi *ne jedosmo zabadava hleb ni u koga, nego u trudu i poslu, dan i noć radeći, da ne budemo na teret nikome od vas*. Jer Evandelje Hristovo uči nas svetom *radu*, i to neprekidnom svetom *radu*, kojim i dušu i telo obrađujemo, preobražavamo, osvećujemo, pripremajući ih za život večni u Carstvu Gospoda Hrista.

### 3,9

Mi vam propovedasmo Evandjelje i bogonadahnutim rečima i svetim radom, da bismo vam *dali primer da se ugledate na nas* - εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, *da nas podražavate*. Besposličenje, trčkaranje od jednog do drugog, prenošenje vesti i glasova, lakomisleno traćenje vremena, o! pa to su zagušljive jame koje dušu truju svakim otrovom, da je najzad otruju večnom duhovnom smrću, pri kojoj duša ne oseća ništa Božje, ne radi ništa Božje, ne želi ništa Božje, ne voli ništa Božje. A svim tim duša samo jedno radi: ubija sebe. To pak i jeste ono što đavo najsvesrdnije želi od čoveka: da ga umrtvi za Boga, i privuče k sebi, i odvuče u carstvo svoje. A mi apostoli, zato smo apostoli Gospodnji da vas naučimo NJegovom Evandelju i svetom, božanskom životu, koji sjedinjuje sa jedinim istinitim Bogom i odvodi u Carstvo Božje, u Carstvo slave i istine i radosti.

Evandjelje Hristovo je lek od svake smrti, a najpre - od duhovne. Zato ono u svetu čovečanskom predstavlja najveću vrednost: jer spasava od smrti, i vaskrsenjem osigurava biću ljudskom život večni. Zato mi apostoli ništa drugo i ne znamo, i nećemo, osim Hrista, i NJega raspeta i vaskrsela, i NJegovo sveto Evandjelje, preko koga nam daje sve Svoje: jer Bog je i postao čovek, da bi čoveku dao ono što je Božje. Takvo Evandjelje i jeste jedina blaga vest za ljude, za to bespomoćno roblje smrti i greha, bespomoćno sve do dolaska Gospoda Hrista Boga u naš zemaljski svet. Otuda, ništa dragocenije za rod ljudski od Blagovesti, od Evandjelja Gospoda Hrista. NJime, jedino njime se spasavamo od svih zala i svih smrti, i stičemo sva božanska blaga, besmrtnost i život večni. Stoga je propovedanje Svetog Evandjelja važnije za rod ljudski i od najvažnijeg. To je razlog što je Gospod Hristos i dao zapovest: "da oni koji Evandjelje propovedaju od Evandjelja žive" (1. Kor. 9,14; sr. Mt. 10,10; Lk. 10,7; Gal. 6,6; 1. Tim. 5,17). Tako i postupamo mi apostoli. Među vama ja to *pravo* nisam hteo da koristim, da bih svojim *primerom* mnoge od vas izlečio od idolopokloničkog neduga besposličenja i nerada, koji ako se razmnože među vama mogu izvršiti strašan pokolj duša.

### 3,10

Zbog svega toga, još *kad bejasmo kod vas*, mi vam mnogo puta u ime Gospoda *zapovedasmo: da ako ko neće na radi, da i ne jede*. Jer lenjost je ne samo porok, nego kliconoša mnogih poroka. Ti nećeš *da radiš*; to znači u tebi je malaksala, ili obolela, ili nestala revnost vere, vere koja uvek kroz ljubav dela, te tako ti samom lenjošću svojom već narušavaš *zapovest* Gospodnju o veri, i ljubavi, i milostinji. Tvoja lenjost je uvek dvostruka: ne *radiš* za telo, ne *radiš* za dušu; osuđuješ na sigurnu glad dušu, a telo takođe, sem ako te dobri ljudi, ispunjujući *zapovest* Gospodnju o milostinji, ne prehranjuju. A lenjost, zar nije kuga koja ili izgoni iz duše ili umrtvljuje u duši svaku evanđelsku dobrodetelj: i post, i molitvu, i krotost, i smirenost, i celomudrije, i



bratoljublje, i milosrđe. Lenj si, neradnik si? O, ta sva su vrata duše tvoje širom otvorena za sve sablazni, poroke i grehe. Reci, zar lenjost nije raspadanje duše? Oh, ta ona i nije drugo do zločinačko samorazaranje duše, i svih njenih stvaralačkih sila. Zar niste primetili: besposličenje otiskuje čoveka u mnoge lakomislene i besmislene stvari?

### 3,11

Eto, čujemo da neki neuredno žive među vama, ništa ne radeći, nego se bave uzaludnim stvarima. Čovek, stvoren od Boga, da iz sebe izgradi malog boga po blagodati, - bavi se uzaludnim stvarima! Ta zar to nije ludo izigravanje sebe samog? Ta zar to nije bezumno odbacivanje božanskog smisla našeg ljudskog života, našeg ljudskog bića? Mravi, mravi, o mravi! pohitajte i zauzmite sve katedre ljudskih nauka, i naučite ljude osnovnoj vrlini života, i ona će ih zbog bogolikosti duše njihove uvrstiti među anđele Božje, kao što je vas načinio besprekornim saradnicima Božjim. Pčele, pčele, o pčele! uletite u duše lenjivaca i izrojite u njima neumorne sile radilice, da bi i oni, ugledajući se na vas, revnosno ispunjavali evanđelje Božje o *radu*. Ko je bezuman u rodu ljudskom? Onaj koji olako uzima dušu svoju, dušu koja mu je data za božansku večnost. A to je, na prvom mestu, lenjivac, svaki lenjivac. Lenjivče, otidi k mravima! otidi k pčelama! i nauči se od njih ozbiljnom shvatanju života i sveta, i svoga postojanja u svetu. Pohitaj, dok tvoja lenjost nije odgajila dušegubne poroke, koji dušu strovaljuju u večnu pogibao. Ali jedno znaj: kroz tvoju lenjost radi onaj koji je najveći neprijatelj tvoje duše - đavo. Ne dopusti mu da ti dušu pretvori u radionicu dušebilačkih poroka i strasti.

### 3,12

Zato, takovima zapovedamo i molimo ih Gospodom našim Isusom Hristom, da mirno radeći svoj hleb jedu. Zapovest je od Gospoda, a od nas molba. Svaka NJegova zapovest, izvršena od čoveka, vaskrsenje je duše iz mrtvih. Lenjost, nerad je smrt duše; vaskrsni ti koji spavaš dušom u gnojavom naručju lenjosti, i obasjaće te Hristos. A vaskrsnućeš, ako primoraš sebe na *rad*, na *rad* u ime Gospoda Hrista, koji ti je i dao ruke da bi njima *radio*, i um da bi njime mudro umovao, i oči da bi njima put pravi video. Čim primoraš sebe na to osnovno, početno dobro, tebi će dotrčati u pomoć nada, noseći u sebi revnost, i ti ćeš ubrzo zavoleti *rad*, i trudoljublje će postati tvoja prijatna i mila muka, korisna i spasonosna. Tako radeći, ti ćeš ispuniti zapovest Gospodnju o novom, bogočovečanskom načinu života, poretku života, života po svetom predanju. I onda neće biti greha jačeg od vas, ni poroka, ni smrti, ni zloduha, ni strasti. Jer vaš život po svetom predanju ispuniće vas blagodatnim silama Duha Svetoga, koje su oganj koji spaljuje sve grehe i iznutra i spolja, sve strasti, sve sablazni, sve smrti. Glavno je: jačajte u evanđelskom trudoljublju, i vama će se sve dodati, sve što vam je potrebno i u ovom i u onom svetu.

### 3,13

No iako ima ljudi koji zloupotrebljavaju *dobro* koje im se čini, *vama, braćo, neka ne dotuži dobro činiti*. I time ćete dokazati da je vaše *dobro* od Jedino *Dobrog* (sr. Mt. 19,17), i stoga ne propada nikad u ovome svetu, već vašom verom otiče u život večni, i tamo vas čeka umnoženo, ustostročeno. Vaše *dobro*, uvek vezano sa Jedino *Dobrim*, ne propada, iako je, recimo, učinjeno rđavom čoveku; ono ostaje *dobro* po sebi i pred Bogom; a da li će onaj kome si ga ti učinio pretvoriti u svoje *dobro*, to je stvar njegove slobodne volje. Čineći *dobro*, vi se uvek ugledajte na Gospoda svakoga *dobro*, koji čini te sunce NJegovo greje i zle i dobre, i daje dažd i pravednima i nepravednima (Mt. 5,45). Zato je nama, svima nama hrišćanima, i data zapovest od Gospoda Hrista: Budite milostivi kao i Otac vaš nebeski što je milostiv (Lk. 6,36). Budete li tako radili, vaše *dobro* biće jače od svakog tuđeg zla. A treba se tome učiti: da vaše *dobro* bude sve jače i jače od svakog zla što je u svetu. Čovekoljubivi Gospod Hristos je zato i dao sebe za nas: "da očisti sebi narod izbrani koji čezne za dobrim delima" (Tit. 2,14). Zato koji su hrišćani "neka se uče napredovati u dobrim delima" (Tit. 3,14). *Dobro* je time *dobro* što uvek *dobre* rodove rađa, i ono ne obraća pažnju na to ko te rodove koristi. Tako i vi, rađajte uvek *dobra* dela iz svoje duše, negovane Hristovom verom, ljubavlju, molitvom, milosrđem. Toga radi *neka vam ne dotuži dobro činiti* i - besposličarima, i lenjivcima, eda bi ih vaše *dobro* pobudilo na vaskrsenje iz mrtvila nerada. Činite im *dobro*, a lica svoja - odvratite od njih, odvojte se od njih, da bi oni došli k sebi i poželeli društvo *dobrih* i svetih. Neka njihovo zlo ne nadjača vaše *dobro*. Uvek se trudite da zlo nadvladate *dobrom*.

### 3,14

*A ako ko ne poslušá reči naše, toga poslanicom označíte i ne mešajte se s njim, da se posrami.* To neka bude vaša, i naša, kazna za njega; to naš način da ga popravimo i izlečimo od njegovog zla, koje je bremenito svima duhovnim smrtima. Takvoga ne treba ostaviti potpuno sama, nasamo sa njegovim zlom, jer nehranjen našim dobrom on može postati još gori, i zbog toga pasti u očajanje. A očajanje - to je gotova smrt duše. Dosta je *da se on posrami* od dobra koje mu činite, i od ljubavi kojom ga obasipate; i tada će pokajanje granugi u njegovoj duši, i on će se ljubavlju vratiti k vama, i opet uzaživeti zajedno s vama istim hristočežnjivim životom, i tako ćemo svi skupa radosno hitati putem spasenja ka čudesnom Carstvu Spasitelja našeg Gospoda Isusa Hrista.

### 3,15

Ali sve dotle, vi nipošto takvoga brata *ne smatrajte za neprijatelja, nego ga svetujte kao brata*. Ta on je već samim svojim grehom stekao sebi najvećeg *neprijatelja*, i najopasnijeg. Koga? Sebe sama. Jer čovek je sam sebi ili najveći prijatelj ili najveći *neprijatelj*. Zašto? Zato što, na kraju svih krajeva, konačna sudbina, večna sudbina njegova u ovom i onom svetu zavisi od njega, od njegove slobodne volje i delatnosti. Jer ni sam đavo ne može primorati čoveka na greh, na zlo; čovek sam izabira greh i čini greh, izabira zlo i čini zlo, i time postaje sebi najveći neprijatelj, i sam sebe gura u duhovnu smrt, u pakao, u večno carstvo zla i greha. Vi ste pozvani, Hristom pozvani, da takvog *brata* spasavate od njegovog najljućeg *neprijatelja*: od njega samog, tojest od greha koji on čini i u kome ostaje. *Svetujte ga kao brata* iz naše svete porodice, Hristove porodice, *brata* koji je zalutao, koji je ranjen, koji je bolestan, koji u grehu luduje, i kome je neophodan lek od nas: naša briga za njega, naša ljubav, naša molitva, naša milost, naša blagost, naše dobro. Dajte mu lek protiv smrti u koju ga je gurnuo njegov greh: vaše besmrtno dobro, Hristovo dobro; jer lek od smrti je besmrtna ljubav Hristova, besmrtna istina Hristova, besmrtna samilost Hristova, besmrtni život Hristov. A sve savete svedite na najglavniji savet: Gospod Hristos je jedini istinski prijatelj svakom čoveku u rodu ljudskom, tako i tebi, naš sablažnjeni *brate*; jer nas jedini On oslobađa našeg najvećeg *neprijatelja*, trojednog i troglavog *neprijatelja*: greha, smrti i đavola. Samo Mu treba od sve duše pripasti pokajanjem, i On će te svemilostivo spasti te sveproždrljive troglave aždaje, i uvesti u divno carstvo ljubavi Svoje. Tako ćete uvesti mir u dušu brata svog; ljubavlju svojom proteraćete iz nje greh njegov, zlo njegovo; i među vama će zacariti onaj mir koji Gospod obećava onima koji Ga ljube i ispunjuju NJegove božanske zapovesti (sr. Jn. 14,23-27).

### 3,16

Taj *mir* je uvek od *Gospoda* Hrista samo. Zato je naša molitvena želja i molitva: *Sam Gospod mira neka vam svagda na svaki način da mir*. *Mir* prema Bogu: postići ćete kada uklonite greh iz sebe; *mir* prema braći: postići ćete kada ih ljubite svetom i molitvenom ljubavlju; *mir* prema neprijateljima: postići ćete kada za njih molitvom posređujete pred Bogom. Gospod je "Bog mira" (2. Kor. 13,11), i On jedini izliva nenarušivi *mir* u sve bogoljubive duše koje se trude da žive po NJegovim svetim zapovestima. *Gospod sa svima vama!* Jer kad je On *sa vama*, onda je *sa vama* sva božanska ljubav, sva božanska pravda, sva božanska istina, i sva božanska dobra i ovoga i onoga sveta. A *Gospod* će biti *sa svima vama*, ako Ga vi prizovete u svoju sredinu, i držite Ga u svojoj sredini svojom ljubavlju, svojom molitvom, svojim postom, svojim svetim vrlinama; rečju: svojim evanđelskim životom.

### 3,17-18

Završetak Poslanice sa pozdravom uvek *pišem svojom rukom*, da ne bi neko pod mojim imenom poturao i rasturao nemoje poslanice. Takav je moj običaj i pravilo: da svoje poslanice završavam molitvenom željom i molitvom. I to ovakvom: "*Blagodat Gospoda našega Isusa Hrista sa svima vama*". To je sva molitva naša, i cilj svih molitava naših: *blagodat Hristova*. Jer u njoj su sve božanske sile Hristove pod jednim imenom, sile koje, usvajane našom verom, našom ljubavlju, našom molitvom, našim postom, našim bdenjem, svima našim svetim vrlinama, a pre njih i uporedo sa njima i svima našim svetim tajnama, izrađuju u nama naše spasenje, koje nije drugo do naše preporođenje, probraženje, osvećenje, ohristovljenje, oboženje, otrojičenje. *Amin! Amin! Amin!*

Sveta obitelj Čelije

Vaskrs

1955

[sadržaj](#)